

อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน

รายงานฉบับสมบูรณ์ :

โครงการจัดเวทีสมาชิกสุขภาพเฉพาะประเด็น

จัดทำโดย

พัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร(สชอ.)

TX
100
ส16910
2546
ธันวาคม

1007

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น :
ทำอย่างไรให้มีอาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน

จัดทำโดย

สำนักงานสนับสนุนการพัฒนาศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร(สยอ.)

เสนอต่อ

สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ(สปรส.)

สิงหาคม ๒๕๔๖

คำนำ

นับเป็นโอกาสดีที่สุดในเวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี ๒๕๔๖ ซึ่งจัดระหว่างวันที่ ๗-๘ สิงหาคม ๒๕๔๖ ณ ศูนย์นิทรรศการและการประชุมไบเทค บางนา กรุงเทพฯ ได้มีการหยิบยกประเด็น"อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน" เป็นกรณีนำร่องในอันที่จะให้ผู้สนใจและผู้เกี่ยวข้องในระบบอาหารตลอดทั้งวงจร ทั้งภาครัฐ เอกชน เกษตรกร ผู้ผลิต ผู้แปรรูป ผู้จำหน่าย และผู้บริโภคได้ใช้กระบวนการสมัชชาตามที่ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ....เพื่อระดมความเห็น และสังเคราะห์ข้อเสนอทางยุทธศาสตร์อันเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพที่รัฐบาลประกาศในปี ๒๕๔๗ เป็นปีแห่งสุขอนามัย เน้นที่ความปลอดภัยด้านอาหาร เพื่อเสนอมุมมองที่ต้องการให้เกิดความยั่งยืนของกระบวนการดำเนินงาน โดยสร้างกระบวนการทำงานหนุนเสริมกันของรัฐและประชาชน

นับจากวันที่เริ่มกระบวนการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในเวทีย่อยสองครั้ง สู่วีทสมัชชาชาติ นำอัจฉริยภาพที่ความเห็นจากผู้คนที่หลากหลายสามารถปะติดปะต่อเป็นรูปภาพของข้อเสนอเชิงนโยบาย และยุทธศาสตร์ของการจัดการระบบอาหารตลอดทั้งวงจรได้ โดยมีได้มีความขัดแย้งทั้งตอนนโยบายรัฐ และต่อความเห็นของกลุ่มคนที่ต่างมีมุมมอง และความคิดอิสระของตน นี่จึงเป็นข้อเสนอที่ทรงคุณค่าและน่าจะได้เผยแพร่ และช่วยกันต่อยอดความคิดข้อเสนอ แปรเป็นรูปธรรมการปฏิบัติจริงในขอบเขต บทบาท และศักยภาพที่ทุกภาคส่วนเกี่ยวข้อง

สำนักงานสนับสนุนการพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร(สยอ.)ในฐานะองค์กรที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ(สปรส.)ให้ดูแลกระบวนการสังเคราะห์นำเสนอในเวที"อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน"ได้จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์นี้ขึ้นด้วยความตระหนักถึงคุณค่าแห่งข้อเสนอที่ผู้เข้าร่วมเวทีทุกคนได้แสดงออก ซึ่งข้อเสนอเหล่านี้จะไร้คุณค่า หากถูกละเลยมิได้มีการพัฒนาให้เกิดรูปธรรมในการปฏิบัติอย่างแท้จริง ดังนั้นสยอ.จึงหวังและปวารณาตัวที่จะเป็นองค์กรร่วมผลักดันและติดตามให้ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์จากเวทีสมัชชาได้แปรเป็นรูปธรรมทางปฏิบัติต่อไป

บทสรุปเพื่อผู้บริหาร

ในเวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี ๒๕๔๖ ได้มีการหยิบยกประเด็น"อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน" เป็นกรณีนำร่องเปิดเวทีสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นเพื่อให้ผู้สนใจและผู้เกี่ยวข้องในระบบอาหารตลอดทั้งวงจร ได้ใช้กระบวนการสมัชชาตามที่ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ....หมวด ๖ ส่วนที่ ๑ ว่าด้วยการสร้างเสริมสุขภาพ มาตรา ๖๗ (๑) (๓)(๕)และ(๖) เพื่อระดมความเห็น และสังเคราะห์ข้อเสนอทางยุทธศาสตร์อันเกี่ยวพันกับนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพที่รัฐบาลประกาศในปี ๒๕๔๗ เป็นปีแห่งสุขอนามัย เน้นที่ความปลอดภัยด้านอาหาร เพื่อเสนอมุมมองที่ต้องการให้เกิดความยั่งยืนของกระบวนการดำเนินงาน โดยสร้างกระบวนการทำงานหนุนเสริมกันของรัฐและประชาชน

ก่อนจะถึงเวทีสมัชชาชาติในวันที่ ๗-๘ สิงหาคม สปรส.ได้มอบหมายให้สำนักงานสนับสนุนการพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร(สยอ.) เป็นหน่วยรับผิดชอบจัดกระบวนการในการพัฒนาข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ โดยเริ่มจาก การสังเคราะห์ข้อมูลวิชาการเป็นข้อมูลนำเข้าในเวทีย่อยครั้งที่ ๑ ซึ่งจัดเมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๖ ที่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ โดยมีการสังเคราะห์ยุทธศาสตร์ของ ๒ กระทรวงหลักภายใต้นโยบายที่รัฐประกาศ และเอกสารกรอบแนวคิดด้านกฎหมายกับอาหาร ในเวทีแรกนั้นผู้เข้าเข้าร่วมมาจากทุกภาคส่วนในวงจรอาหาร โดยให้สัดส่วนของภาคผู้ผลิต ผู้บริโภคมากกว่าหน่วยราชการเล็กน้อยเพื่อเป็นการสังเคราะห์ข้อเสนอจากผู้ปฏิบัติจริง ข้อเสนอที่สรุปได้จากเวทีย่อยที่ ๑ ได้ถูกนำเสนอเป็นข้อมูลนำเข้า ในเวทีที่ ๒ ซึ่งจัดเมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๖ ที่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ เช่นกันโดยเพิ่มสัดส่วนของหน่วยงานผู้รับผิดชอบภาคนโยบายขึ้นเพื่อร่วมกันพิจารณาความเป็นไปได้ของข้อเสนอจากเวที และข้อเสนอจากเวทีย่อยทั้ง ๒ ครั้งได้ถูกสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดและข้อเสนอทางยุทธศาสตร์นำเข้าสู่การพิจารณาในเวทีสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นในวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๔๖ มีผู้เข้าร่วมเวทีประมาณ ๒๓๐ คน โดยมีข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์เพื่ออาหารปลอดภัยอย่างยั่งยืน ๔ ประการคือ

ยุทธศาสตร์แกนหลัก ใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางจัดการระบบอาหารครบวงจร

ยุทธศาสตร์สนับสนุน

๑. ยุทธศาสตร์สร้างความชัดเจน เป็นระบบต่อเนื่อง ของนโยบายรัฐ
๒. ยุทธศาสตร์สนับสนุนความเข้มแข็งของการจัดการระบบอาหารครบวงจร
๓. ยุทธศาสตร์สร้างความเข้มแข็งของผู้บริโภค

ทั้งนี้ สยอ. ได้จัดทำข้อเสนอต่อบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ องค์กรส่วนท้องถิ่น เครือข่ายชุมชน องค์กรวิชาการ และองค์กรพัฒนาชุมชนเพื่อร่วมกันผลักดันให้ข้อเสนอจากเวทีสมัชชาสุขภาพสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงต่อไป

สารบัญ

คำนำ	๒
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	๓
ความเป็นมา	๕
วัตถุประสงค์	๖
ขั้นตอนการจัดกระบวนการสมาชิก	๖
ผลการดำเนินงาน	๗
๑. จำนวนผู้เข้าร่วมเวทีสมาชิก	๗
๒. กรอบคิดรวมของข้อเสนอเชิงนโยบายฯ	๗
๓. สรุปข้อเสนอเชิงนโยบายฯ: ยุทธศาสตร์	๑๐
(๑) ใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางจัดการฯ	๑๐
(๒) สร้างความชัดเจน เป็นระบบ ต่อเนื่องของนโยบายรัฐ๑๒	
(๓) สนับสนุนความเข้มแข็งของการจัดการระบบฯ	๑๓
๓.๑ สนับสนุนแนวทางการผลิตที่เอื้อต่อสุขภาพ	๑๓
๓.๒ พัฒนาระบบกฎหมายเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยฯ	๑๔
๓.๓ พัฒนาสู่หลักการผู้จำหน่ายอาหารต้องรับผิดชอบฯ	๑๕
(๔) สร้างความเข้มแข็งของผู้บริโภค	๑๖
๔. การดำเนินงานหลังเวทีสมาชิก	๑๗
(๑) สังเคราะห์เสนอบทบาทองค์กรที่เกี่ยวข้องฯ	๑๗
(๒) จัดทำเอกสารสรุปฯเพื่อเผยแพร่	๒๓
(๓) จัดทำข้อเสนอต่อบทบาทของหน่วยงานเฉพาะ	๒๓
(๔) จัดทำโครงการวิจัยและโครงการขับเคลื่อนของสยอ.	๒๕
ภาคผนวก	
- ประเด็นอภิปรายเพิ่มเติมหลังการเสนอข้อสรุปจากเวทีสมาชิกย่อย	
- เอกสารข้อเสนอเพิ่มเติมจากภาคี	
- กำหนดการเวทีย่อย	
- สรุปข้อเสนอจากเวทีย่อยครั้งที่ ๑ และ ๒	
- เอกสารประกอบเวทีสมาชิก(ทุกเวที)	
- รายชื่อผู้เข้าเวทีสมาชิก	

**โครงการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น :
ทำอย่างไรให้มีอาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน**

ความเป็นมา

ตามที่รัฐบาลได้กำหนดให้ปี ๒๕๕๗ เป็นปีแห่งสุขอนามัย โดยเน้นที่ "ความปลอดภัยด้านอาหาร" เพื่อรณรงค์ เผยแพร่คุณภาพและมาตรฐานอาหารของไทยให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยตั้งเป้าหมายในปลายปี ๒๕๕๗ อาหารที่ประชาชนไทยบริโภคต้องปลอดภัยพิช นับเป็นการประกาศนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพที่มีความเป็นรูปธรรม มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ วิธีการและหน่วยงานรับผิดชอบที่ชัดเจนอย่างยิ่ง และได้รับเสียงตอบรับที่ดีจากประชาชนผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันดีว่า การดำเนินงานด้านความปลอดภัยของอาหารนั้นเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานและกฎหมายข้อบังคับตลอดเส้นทางนับแต่กระบวนการผลิตจนถึงผู้บริโภค อีกทั้งการใช้กลวิธีควบคุม ตรวจสอบคุณภาพอาหารโดยเข้มข้นเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยกำลังบุคลากร ทรัพยากรและงบประมาณจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ หากภาคีที่เกี่ยวข้องในวงจรรอาหารทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้บริโภคจะได้มีเวทีสร้างพันธมิตร ร่วมสังเคราะห์ข้อเสนอทางยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนนโยบาย "ความปลอดภัยด้านอาหาร" ให้เกิดความยั่งยืน โดยใช้แนวทางตาม (ร่าง)พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ....หมวด ๖ ส่วนที่ ๑ ว่าด้วยการส่งเสริมสุขภาพ มาตรา ๖๗ (๑)(๓)(๕)และ(๖) ซึ่งโดยสรุปคือ การสร้างนโยบายสาธารณะ และกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของทุกภาคส่วนในสังคม ใช้วิชาการอย่างเพียงพอ ส่งเสริมการร่วมเสนอ ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล ร่วมตัดสินใจของประชาชน เสริมสร้างทักษะ ความเข้มแข็งในการดูแลและพึ่งพาตนเองของชุมชน รวมทั้งส่งเสริมศักยภาพชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่นๆ ให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการส่งเสริมสุขภาพโดยใช้มาตรการที่เหมาะสม ผลแห่งเวทีสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นนโยบายสาธารณะว่าด้วยความปลอดภัยด้านอาหาร จึงจะไม่เพียงแต่เป็นนวัตกรรมของการสร้างข้อเสนอทางนโยบายจากภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพที่รัฐบาลได้ประกาศใช้แล้วโดยมุ่งหวังความยั่งยืนของการดำเนินงานโดยประชาชนร่วมกับรัฐอย่างเข้มแข็ง ยังนับเป็นกรณีนำร่องของการทดลองใช้กระบวนการสมัชชาในการพัฒนาข้อเสนอทางนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ อันเป็นกลไกหนึ่งที่บัญญัติไว้ใน(ร่าง)พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ....ด้วย ดังนั้น สยอ.จึงได้เสนอโครงการจัดเวทีสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น : ทำอย่างไรให้มีอาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืนต่อสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ เพื่อจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น เรื่อง "อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน" ในเวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี ๒๕๕๖

วัตถุประสงค์

๑. จัดทำข้อเสนอทางยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนนโยบายชาติ "ความปลอดภัยด้านอาหาร" ที่รัฐบาลดำเนินการอยู่ให้เกิดความยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของภาคีภาคส่วนอื่นๆ
๒. เป็นกรณีนำร่องของการสร้างนโยบายสาธารณะโดยข้อเสนอจากกระบวนการสมัชชาตาม (ร่าง) พรบ.สุขภาพแห่งชาติหมวด ๖ ส่วน ๑ การสร้างเสริมสุขภาพมาตรา ๗(๑)(๓)(๕) และ (๖)

ขั้นตอนการจัดกระบวนการสมัชชา

๑. ประชุมแกนจัดเวทีเพื่อออกแบบเวทีย่อย เวทีสมัชชาและองค์ประกอบผู้เข้าร่วม ๒ ครั้งเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน และ ๑ กรกฎาคม ๒๕๔๖ และจัดประชุมเตรียมความพร้อมวิทยากรกระบวนการเมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๔๖ โดยมีนายสัตวแพทย์ปกรณ์ สุวรรณประภา สถาบันพัฒนาสี่แยกอินโดจีน เป็นวิทยากรหลัก
๒. จัดทำเอกสารนำเข้าเวทีทางวิชาการ ครั้งที่ ๑ จำนวน ๒ ชุด ได้แก่
 - เอกสารวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ตามนโยบายรัฐชุด "ร่วมมือกันจัดการให้คนไทยมีอาหารปลอดภัยบริโภคในปี ๒๕๔๗" วิเคราะห์โดย สยอ.
 - เอกสารบทวิเคราะห์เบื้องต้น "กฎหมายอาหาร"(เฉพาะส่วนการคุ้มครองผู้บริโภค) สรุปสาระสำคัญจากบทวิเคราะห์เบื้องต้น กรอบแนวคิดกฎหมายไทยในระบบอาหาร โดย อาจารย์เจริญ คัมภีรภาพ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๓. จัดเวทีย่อย ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๖ ณ ห้องประชุม ๔๐๑ อาคาร ๔ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ผู้เข้าร่วมเวทีประกอบด้วยผู้แทนจากภาคเกษตรกร ปศุสัตว์ ผู้แปรรูป ผู้ค้ารายย่อย ชมรมร้านอาหาร ผู้แทนจากตลาดสด ผู้แทนจากองค์กรผู้บริโภค องค์กรเอกชน และหน่วยงานราชการในกระทรวงที่เกี่ยวข้องและราชการส่วนท้องถิ่น โดยสัดส่วนของภาคผู้ผลิต ผู้บริโภคมากกว่าหน่วยงานราชการเล็กน้อยเพื่อเป็นการสังเคราะห์ข้อเสนอจากผู้ปฏิบัติจริง ผู้เสนอข้อมูลนำเข้าในเวทีได้แก่ นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ ผู้อำนวยการ สปรส. และ นายแพทย์ศิริวัฒน์ ทิพย์ธราดล รองผู้อำนวยการ สยอ.
๔. จัดทำเอกสารนำเข้าเวทีทางวิชาการ ครั้งที่ ๒ จำนวน ๔ ชุด ได้แก่
 - กรอบแนวคิด และข้อเสนอจากเวทีครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๖ โดย สยอ.
 - การเจ็บป่วยของคนไทยจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดย ผศ.นพ.ปัดพงษ์ เกษสมบูรณ์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (เอกสารสรุปเฉพาะสาระสำคัญ)
 - วิธีการทำนาต้นทูนต่ำ โดย ชาวนาสำนักตะค่า ต.สนามคลี อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี

* รายละเอียดเอกสารนำเข้าทุกชุด อยู่ในภาคผนวก

และหน่วยงานราชการในกระทรวงที่เกี่ยวข้องและราชการส่วนท้องถิ่น โดยสัดส่วนของภาคผู้ผลิต ผู้บริโภคมากกว่าหน่วยราชการเล็กน้อยเพื่อเป็นการสังเคราะห์ข้อเสนอจากผู้ปฏิบัติจริง ผู้เสนอข้อมูลนำเข้าในเวทีได้แก่ นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ ผู้อำนวยการ สปปรส. และ นายแพทย์ศิริวัฒน์ ทิพย์ธราดล รองผู้อำนวยการ สยอ.

๔. จัดทำเอกสารนำเข้าเวทีทางวิชาการ ครั้งที่ ๒ จำนวน ๔ ชุด ได้แก่
 - กรอบแนวคิด และข้อเสนอจากเวทีครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๖ โดย สยอ.
 - การเจ็บป่วยของคนไทยจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดย ผศ.นพ.บัณฑิตพงษ์ เกษสมบุรณ์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น(เอกสารสรุปเฉพาะสาระสำคัญ)
 - วิธีการทำนาต้นทุนต่ำ โดย ชาวนาสำนักตะค่า ต.สนามคลี อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี
 - อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพที่ยั่งยืน; มุมมองทางนโยบายและกฎหมาย โดยอาจารย์เจริญ คัมภีรภาพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(เอกสารประกอบคำบรรยาย)
๕. จัดเวทีย่อย ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๖ ณ ห้องประชุม ๘๐๑ อาคาร ๘ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ สัดส่วนของหน่วยงานผู้รับผิดชอบภาคนโยบายเพิ่มขึ้นเพื่อมาร่วมกันพิจารณาความเป็นไปได้ของข้อเสนอจากเวที ผู้เสนอข้อมูลนำเข้าในเวทีได้แก่ นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ ผู้อำนวยการ สปปรส. , นายแพทย์ศิริวัฒน์ ทิพย์ธราดล รองผู้อำนวยการ สยอ, อาจารย์เจริญ คัมภีรภาพ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนางอรพรรณ ศรีสุขวัฒนา ผู้ช่วยผู้จัดการ สยอ.
๖. จัดทำเอกสารนำเข้าเวทีสมัชชาสุขภาพ ห้องย่อยที่ ๒ เฉพาะประเด็น จำนวน ๑ ชุด ได้แก่ เอกสารข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนให้เกิดนโยบาย"อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน" จากเวทีสมัชชาย่อยครั้งที่ ๑ และ ๒ เมื่อวันที่ ๑๖/๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๖ โดย สยอ.
๗. ร่วมกับสปปรส. จัดแถลงข่าว "นโยบายอาหารปลอดภัย ทำอย่างไรให้เกิดขึ้นจริง" ณ ห้องประชุม ๑ สปปรส. มีผู้ร่วมแถลงข่าวได้แก่ นายแพทย์สุพรรณ ศรีธรรมมา ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานกลุ่มภารกิจด้านสนับสนุนงานบริการสุขภาพ, นายแพทย์ศิริวัฒน์ ทิพย์ธราดล รองผู้อำนวยการ สยอ, อาจารย์เจริญ คัมภีรภาพ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนายอรุณ เกิดสวัสดิ์ เลขานุการชมรมร้านอาหารสมุทรสงคราม
๘. จัดเวทีสมัชชาสุขภาพห้องย่อยที่ ๒ เฉพาะประเด็น"อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน" เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๔๖ ผู้เสนอข้อมูลนำเข้าในเวทีได้แก่ ศ.ดร. ภักดี โพธิศิริ รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข , ดร.อำพน กิตติอำพน ผู้อำนวยการสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และนายแพทย์ศิริวัฒน์ ทิพย์ธราดล รองผู้อำนวยการ สยอ และชมรมร้านอาหารจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร่วมจัดนิทรรศการ ณ ลานสมัชชาในหัวข้ออาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพที่ยั่งยืน โดย สาธิตการแกะสลักผัก ผลไม้

๑๐. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการดำเนินงาน

๑. จำนวนผู้เข้าร่วมเวทีสมัชชา

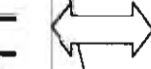
- เวทีย่อยครั้งที่ ๑ ผู้เข้าร่วมเวที ๔๘ คน
 - เวทีย่อยครั้งที่ ๒ ผู้เข้าร่วมเวที ๕๓ คน
 - เวทีสมัชชาห้องย่อยที่ ๒ ผู้เข้าร่วมเวที ๒๓๐ คน
- รวมผู้เข้าร่วมเวทีทั้งสิ้น ๓๓๑ คน

* รายชื่อผู้เข้าร่วมเวทีแต่ละครั้ง อยู่ในภาคผนวก

ย. สร้างความชัดเจน เป็นระบบต่อเนื้อหาของนโยบายรัฐ

ผู้ว่าฯ CEO

ทีมสมองจังหวัด

ย. ใช้ชุมชนท้องถิ่น
เป็นศูนย์กลางการจัดการ
ระบบอาหารทั้งวงจร

ย. สนับสนุนความ
เข้มแข็งของระบบ
จัดการตลอดวงจร

ย. สร้างความเข้มแข็ง

ของผู้บริโภค

๓. สรุปข้อเสนอเชิงนโยบายต่อประเด็น"อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน"

(๑) ยุทธศาสตร์แกนหลัก:

ใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางจัดการระบบอาหารครบวงจร

การใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางจัดการระบบอาหารเป็นยุทธศาสตร์แกนกลางที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จในการจัดการระบบอาหารท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายให้บทบาทกับภาคราชการหรือองค์กรปกครองท้องถิ่นเท่านั้น แต่ต้องเป็นการสร้างการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐและชุมชน โดยให้องค์กรส่วนท้องถิ่นทุกแห่งมีนโยบายในการจัดการระบบอาหาร และให้เครือข่ายชุมชน เป็นภาคีร่วมหลัก ทำงานในลักษณะเครือข่ายจัดการ ใช้หลักการที่ให้ผู้ที่เป็นเจ้าของปัญหา มีส่วนกำหนดแนวทาง แผนการจัดการปัญหา และตัดสินใจได้เอง สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ต้องวางแผนการจัดการระบบอาหารครบวงจรในท้องถิ่น ตั้งแต่การผลิต แปรรูป การตลาด การจำหน่าย จนถึงการบริโภค

รายละเอียดของข้อเสนอยุทธศาสตร์

- รัฐบาลต้องกำหนดนโยบายให้องค์กรส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง(เช่น เทศบาล อบต.)เห็นความสำคัญและมีนโยบายและการสนับสนุนรองรับการพัฒนาบริหารจัดการอาหารชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยจัดตั้งเครือข่ายชุมชน ซึ่งควรมีองค์ประกอบขององค์กรส่วนท้องถิ่น เกษตร สาธารณสุข เครือข่าย อสม. ประชาชนชาวบ้าน สถาบันการศึกษาในพื้นที่ ผู้แทนองค์กรเกษตร เอกชน-ผู้ผลิตอาหาร และชุมชนเป็นภาคีหลักในการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐและชุมชนในเรื่องอาหาร โดยร่วมให้ข้อมูล ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมตัดสินใจในการกำหนดทิศทางการพัฒนาระบบอาหารชุมชนตลอดทั้งวงจร ทั้งนี้้องค์กรส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายชุมชนควรร่วมกันทำหน้าที่
 - กำหนดนโยบาย เป้าหมาย ตัวชี้วัดการพัฒนาระบบอาหารชุมชนตลอดทั้งวงจร ซึ่งรวมถึงการควบคุมอาหารปลอดภัยตลอดระบบ
 - จัดทำแผนพัฒนาระบบอาหารชุมชน โดยอาจเป็นส่วนหนึ่งในแผนแม่บทชุมชน
 - จัดการให้มีฐานข้อมูลภาพรวมของระบบอาหารในพื้นที่ครบวงจร เพื่อให้สามารถทราบสัดส่วน แนวโน้มการผลิตอาหารที่ปลอดภัย หรือใช้สารเคมี อันจะนำสู่การสร้างจิตสำนึกร่วมในลักษณะเครือข่ายชุมชนเพื่อลดการใช้สารเคมีในการผลิต สนับสนุนการให้สารธรรมชาติทดแทน

- สนับสนุนงบประมาณสำหรับเครือข่ายชุมชนในระบบอาหาร ศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่น(ทั้งด้านการผลิต การพัฒนาบุคลากรในการประกอบการ การบริโภค) ซึ่งส่วนหนึ่งอาจได้มาจากภาษีจากป้ายโฆษณาสาธารณะในท้องถิ่น
- ผลักดัน หนุนให้แผนการจัดการระบบอาหารเกิดผลในทางปฏิบัติโดยอาจให้ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีตำบล หรือสถาบันการศึกษาเป็นองค์กรพี่เลี้ยง โดยรัฐบาลต้องมีแผนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในพื้นที่ทั้งด้านการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านเกษตร การแปรรูป การดูแลความปลอดภัย การตลาดให้สามารถเป็นที่ปรึกษาแก่เครือข่ายชุมชนในการส่งเสริมพัฒนาระบบอาหารได้
- การรับรองมาตรฐานความปลอดภัยไม่ควรเน้นแต่การใช้ชุดทดสอบหรือการตรวจจับแต่ควร สร้างเครือข่ายการตรวจสอบมาตรฐานผลิตผลในท้องถิ่น ใน ๒ วิธี คือ ๑) การตรวจสอบพฤติกรรม ณ แปลงผลิต โดยเครือข่ายชุมชน เครือข่ายผู้จำหน่าย ผู้บริโภคหรือกลุ่มอื่นๆ ซึ่งเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ของผู้ผลิต-ผู้บริโภค และเป็นมาตรการทางสังคมที่ชุมชนทำได้เองและประหยัด ๒) ใช้การทดสอบทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งรัฐต้องสนับสนุนชุดตรวจที่ได้มาตรฐาน ง่ายและราคาถูกลง โดยอาจเชื่อมโยงความร่วมมือกับโรงพยาบาลชุมชน หรือภาคเอกชน ทั้งนี้การใช้ชุดทดสอบอาจใช้มากในระยะแรกเพื่อให้ชุมชนสามารถตรวจสอบและเห็นพิษภัยในอาหารในท้องถิ่นด้วยตนเอง และเกิดความตระหนัก จากนั้นจะลดปริมาณลงเป็นการตรวจเฝ้าระวังเท่าที่จำเป็นเท่านั้น
- สร้างเครือข่ายผู้ผลิต จำหน่าย ปรุง บริโภคในชุมชนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ของผู้ผลิต-ผู้บริโภคอันจะช่วยสร้างสำนึกรับผิดชอบเพราะรู้จักคุ้นเคยกัน และยังช่วยลดระยะทางในการส่งสินค้า โดยจัดตลาดชุมชน(ศูนย์กลางนำร่อง)อาหารปลอดภัยสำหรับคนในชุมชน โดยใช้ผลิตภัณฑ์ในชุมชนก่อน และให้โรงพยาบาล โรงเรียน และร้านอาหาร(ชมรม)เป็นพื้นที่นำร่องในการใช้อาหารปลอดภัยภายในชุมชน เช่น ออกรายการอาหารสำหรับผู้ป่วยโดยใช้ผลิตภัณฑ์ปลอดภัยในชุมชนเป็นหลักก่อน พัฒนาเมนูสุขภาพที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ และวิถีชีวิตชุมชน
- จัดระบบ One stop serviceในท้องถิ่นเพื่อการ๑. ขออนุญาตประกอบการด้านอาหาร และผลิตภัณฑ์อาหารชุมชน โดยผู้ประกอบการมีจุดประสานงานที่หน่วยงานเดียว ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานสาธารณสุข หรือราชการส่วนท้องถิ่น ๒. ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่น โดยต้องผลักดันให้เป็นวาระของท้องถิ่น สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายงานกับชุมชน ประชาคมท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคแก่โรงเรียน ชุมชน โดยมีกลไกการจัดการที่หลากหลาย โดยมีกฎหมาย(คุ้มครองผู้บริโภค)ระดับท้องถิ่นรองรับ

ยุทธศาสตร์สนับสนุน:

(๒) ยุทธศาสตร์สร้างความชัดเจน เป็นระบบต่อเนื่อง ของนโยบายรัฐ

นโยบายของรัฐต้องกำหนดโดยเห็นภาพรวมของระบบอาหารทั้งระบบ มิใช่แยกย่อยเป็นรายด้าน เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของทิศทางนโยบาย เกิดความชัดเจน ต่อเนื่องของแนวนโยบายและสามารถระบุเป้าหมายของประเทศได้ชัดเจน (โดยไม่ต้องลงลึกเชิงรายละเอียด ซึ่งควรเป็นบทบาทของหน่วยงานระดับจังหวัดลงมา) เช่น รูปแบบการผลิตสินค้าเกษตรของประเทศ หากมีนโยบายชัดเจนในเรื่องเกษตรยั่งยืน ก็ต้องมีแนวนโยบายที่จะทำให้เกิดการลดการนำเข้าสารเคมีเกษตรอย่างเกิดผลด้วย การนำนโยบายไปปฏิบัติของหน่วยงานต้องมีการบูรณาการ โดยให้ประชาชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งสามารถใช้กลไกผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ (CEO) และทีมสมอจจังหวัด(ทีมวิชาการ)เป็นหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์หลักคือใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางจัดการระบบอาหารครบวงจร และประเมินผลนโยบายในระดับจังหวัดได้ เพียงแต่ต้องมีฐานข้อมูล และมีเครื่องมือในการประเมินชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาระบบอาหารในพื้นที่ที่เหมาะสม

รายละเอียดของข้อเสนอยุทธศาสตร์

- นโยบายด้านอาหาร(ปลอดภัย)ของประเทศต้องมีทิศทางเป็นเอกภาพ กำหนดระบบจัดการครบทุกขั้นตอนในวงจรอาหาร และปรากฏในแผนชาติ มีโครงสร้าง แนวทางที่บูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานอย่างชัดเจน
- เป้าหมายงานต้องกำหนดชัดเจน โดยมีตัวชี้วัดเชิงปริมาณที่ชี้วัดได้ แก่ที่ต้นตอปัญหา เช่น ภายในปี...จะลดปริมาณการใช้สารเคมีลงเหลือ.../จะเพิ่มผลผลิตเกษตรปลอดภัยเป็น...
- ต้องมีงบประมาณสนับสนุนนโยบายเฉพาะ ได้แก่ ตั้งกองทุนจากภาษีสารเคมีและสารพิษที่ผลิต-นำเข้า กองทุนจากภาษีอาหารส่งออก-นำเข้า หรือจากภาษีบรรจุก้นที่ที่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจเป็นกองทุนจากภาษีในลักษณะ Environmental tax ภายใต้หลักการpolluted pay เพื่อเป็นแหล่งทุนในการจัดการระบบอาหาร(ปลอดภัย) โดยเฉพาะการส่งเสริมระบบเกษตรยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคของท้องถิ่น เครือข่ายชุมชน การพัฒนาและจัดระบบถ่ายทอด เผยแพร่ อบรมความรู้ที่จำเป็น
- รัฐต้องกระจายอำนาจการจัดการจากส่วนกลางลงสู่ท้องถิ่นผ่านระบบผู้ว่าCEO โดยทุกจังหวัดต้องให้ความสำคัญกับนโยบายการจัดการระบบอาหาร(ปลอดภัย) ตั้งแต่ระบบการผลิตจนถึงการบริโภค โดยมีการตั้งทีมสมอจจังหวัด ซึ่งควรประกอบด้วยปราชญ์ชาวบ้าน สถาบันการศึกษา นักวิจัยท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ เช่นศูนย์วิชาการ สสจ. สวพ. เกษตรจังหวัด ผู้ทรงคุณวุฒิมหาภาคเอกชน นักธุรกิจ เช่น หอการค้าจังหวัด เพื่อเป็นแหล่งประเมินข้อมูลเชิงสถานการณ์

ระบบอาหารในจังหวัด เช่น สถานการณ์การใช้/ไม่ใช้สารเคมี แหล่งนำเข้าสารเคมี ภาวะทางสุขภาพของผู้ผลิต ผู้บริโภค มาตรฐานและระบบการตรวจสอบมาตรฐานที่เหมาะสมในท้องถิ่น เป็นต้น

(๓) ยุทธศาสตร์สนับสนุนความเข้มแข็งของการจัดการระบบอาหาร(ปลอดภัย)

นอกจากการกำหนดนโยบายระดับชาติที่เป็นเอกภาพ ชัดเจน ต่อเนื่องแล้ว ยุทธศาสตร์สนับสนุนที่สำคัญต่อมาคือ การสนับสนุนความเข้มแข็งของการจัดการระบบอาหารซึ่งนับเป็นสิ่งแวดล้อมสำคัญที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการดูแลความปลอดภัยของอาหารทั้งระบบ โดยเฉพาะนโยบายที่จะสนับสนุนแนวทางการผลิตที่เอื้อต่อสุขภาพให้เกิดผลในทางปฏิบัติจนสามารถเป็นเอกลักษณ์ทางรูปแบบการผลิตอาหารของประเทศ และนโยบายสนับสนุนการแปรรูป และจำหน่ายอาหารที่ยึดหลักการผู้จำหน่ายต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคโดยตรง

รายละเอียดของข้อเสนอยุทธศาสตร์

๓.๑ นโยบายสนับสนุนแนวทางการผลิตที่เอื้อต่อสุขภาพ

- รัฐต้องประกาศนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนระบบการผลิตแบบเกษตรยั่งยืน และมีแนวทางรูปธรรมการสนับสนุนนโยบาย ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย การบริหารจัดการนโยบาย การส่งเสริมการผลิต การดูแลด้านราคา และการตลาด
 - มีมาตรการส่งเสริมเกษตรกรที่ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการดูแลราคาผลผลิต ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่จะสามารถทำให้ผู้ผลิตตัดสินใจเลือกรูปแบบการผลิตแบบยั่งยืน โดย
 - ต้องมีการศึกษารูปแบบ ปัจจัยการผลิต และวิธีการสนับสนุนระบบการผลิตที่เอื้อให้การผลิตแบบยั่งยืนในรูปแบบต่างๆมีต้นทุนถูกกว่า และ/หรือมีผลตอบแทนสูงกว่าเกษตรแบบใช้สารเคมี เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นที่จะใช้วิธีการผลิตแบบยั่งยืน พร้อมไปกับควบคุมระบบการนำเข้า การโฆษณา และการใช้สารเคมีทางการเกษตรอย่างถูกต้องด้วย
 - ต้องมีการวิจัยเพื่อปรับปรุงพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับกระบวนการผลิตแบบปลอดภัย สามารถทนโรคพืช แมลง โดยหลีกเลี่ยงพันธุ์พืชที่มีการตกแต่งทางพันธุกรรม รวมทั้งส่งเสริมการปลูกพืชพื้นบ้านซึ่งไม่ต้องพึ่งพาเมล็ดพันธุ์จากต่างประเทศ
 - สนับสนุนให้เกษตรกรเกิดการตัดสินใจเปลี่ยนมาทำเกษตรยั่งยืน โดย
- (๑) ต้องมีกระบวนการให้ความรู้ต่อเกษตรกร ทำให้เกษตรกรเห็นภาระทุนและหนี้จากระบบเกษตรเชิงเดี่ยวใช้สาร เกิดจิตสำนึกการผลิตเพื่อสุขภาพ

- (๒) ใช้มาตรการลดภาระหนี้กลุ่มเกษตรกรรายย่อย ควบคู่กับการส่งเสริมเกษตรยั่งยืน
- (๓) สร้างแรงจูงใจในการผลิตอาหารปลอดภัยด้วยการส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร ใช้มาตรการทาง(การลด)ภาษีสินค้าปลอดภัย ส่งเสริมตลาดสินค้า ประกันราคา ผลผลิต และการออกหนังสือรับรองมาตรฐานสินค้า
- (๔) นำความสำเร็จที่เห็นผลแล้วมาขยายช่วยคนที่อ่อนแอกว่า เสริมด้วยความรู้ด้านการบริหารจัดการทุน การจัดการฟาร์ม และรวมกลุ่มเครือข่ายผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้บริโภคเป็นเครือข่ายอาหารในพื้นที่
- พัฒนาบุคลากรที่ปรึกษาของรัฐในระดับชุมชนให้สามารถเป็นที่พึ่งของเกษตรกรได้ (แทนที่เซลล์แมนขายสารเคมีในปัจจุบัน) ใช้กลไกศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีตำบลเป็นแกนกลางในการส่งเสริมการเกษตรปลอดภัยสนับสนุนทุนหมุนเวียนแก่ศูนย์เกษตร
- ต้องสร้างกลไกส่งเสริมและรับรองมาตรฐานอาหารปลอดภัยโดย
 - (๑) ให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการตรวจรับรองมาตรฐานอาหาร
 - (๒) เร่งรัดการจดทะเบียนฟาร์ม ตามมาตรฐานการผลิต -GAP
 - (๓) บังคับใช้กฎหมายควบคุมการผลิต แปรรูป จำหน่ายอาหารอย่างเข้มงวด
 - (๔) มีกระบวนการให้ความรู้แก่ผู้ผลิต ผู้บริโภค ที่มีประสิทธิภาพ น่าสนใจ โดยให้ความสำคัญกับการปลูกฝังจิตสำนึกด้วย

๓.๒ พัฒนาระบบกฎหมายเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในอาหาร ได้แก่

- พัฒนาระบบกฎหมายให้ทันสมัย และเท่าทันระบบโลกาภิวัตน์ เช่น การห้ามใช้สารเคมีที่ต่างประเทศห้ามใช้แล้ว เท่าทันการเข้าครอบครองลิขสิทธิ์สายพันธุ์/เมล็ดพันธุ์ของต่างชาติ สิทธิผู้ผลิต และผู้บริโภคในการใช้ ได้รับหรือบริโภคอาหารที่ตกแต่ง หรือไม่มีการตกแต่งพันธุกรรม
- ยกร่างกฎหมายควบคุมคุณภาพการขนส่งสินค้าอาหารทุกประเภท โดยระบุหน่วยงานรับผิดชอบ และวิธีการตรวจประเมินคุณภาพการขนส่งที่ชัดเจน ทั้งนี้
 - ๑) อาจเป็นพระราชบัญญัติใหม่ หรือปรับปรุงกฎหมายเดิม เช่น การควบคุมคุณภาพการขนส่งเนื้อสัตว์จะเพิ่มอยู่ในพระราชบัญญัติการฆ่าชำแหละเนื้อสัตว์ที่กำลังปรับปรุง หรือไม่
 - ๒) ต้องรวบรวม และวิจัยองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการขนส่งอาหารที่เหมาะสมกับประเทศไทย ก่อนตรากฎหมายเพื่อให้สามารถบังคับใช้ได้ และเกิดประโยชน์สูงสุด
 - ๓) ใช้กระบวนการยกร่างกฎหมายอย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

๓.๓ พัฒนาสู่หลักการผู้จำหน่ายอาหารต้องรับผิดชอบคุณภาพอาหารเอง ได้แก่

ตลาด

- (ทุก)ตลาดต้องรับผิดชอบจุดตรวจคุณภาพความปลอดภัยของอาหารก่อนการจำหน่าย โดย
 - (๑) ต้องปรับปรุงให้มีกฎหมายรองรับให้ทุกท้องถิ่นสามารถออกข้อบังคับให้ตลาดรับผิดชอบจุดตรวจคุณภาพความปลอดภัยของอาหาร โดยควรเสนอเข้าในวาระการพิจารณาปรับปรุงกฎกระทรวงตลาด ตาม พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕
 - (๒) ส่งเสริมการตั้งชมรมผู้ค้าในตลาด(โดยเฉพาะในตลาดขององค์กรส่วนท้องถิ่น)เพื่อเป็นเครือข่ายตรวจสอบความปลอดภัยอาหาร (ขณะที่ตลาดเอกชนอาจเป็นการจ้างเอกชนมาตั้งจุดตรวจได้เอง)
 - (๓) สินค้าอาหารทุกประเภทที่นำเข้าตลาด ผู้จำหน่าย เจ้าของตลาด และองค์กรท้องถิ่นต้องรู้ถึงแหล่งผลิต และพิจารณาสินค้าที่มีการรับรองความปลอดภัย และแหล่งผลิตชัดเจนเป็นอันดับแรก
 - (๔) กรณีตรวจพบอาหารไม่ได้มาตรฐานต้องมีการตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษร ถ้าไม่ปรับปรุงต้องไม่รับมาจำหน่ายพร้อมประสานงานกับราชการเพื่อให้สืบค้นถึงแหล่งผลิตและแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ
 - (๕) มีกฎหมายควบคุมให้ในผู้จำหน่ายหมู เนื้อสัตว์ ทุกเรียงต้องแสดงใบกำกับการนำส่งจากฟาร์มใด โรงฆ่าใด แล้วผ่านจุดตรวจอีกชั้นหนึ่ง
- รัฐต้องสนับสนุนตลาดสดที่ดำเนินการอย่างถูกต้องในระบบ และควบคุมตลาดนอกระบบ เช่น ตลาดนัด หาบเร่ แผงลอยเพราะเป็นส่วนที่ดึงลูกค้าจากตลาดในระบบมาก

สถานที่จำหน่ายอาหาร

- การติดตามคุณภาพสถานที่จำหน่ายอาหาร ควรพัฒนาความเข้มแข็งของชมรมสถานประกอบการด้านอาหารเพื่อให้เข้ามามีส่วนดูแลตรวจตราตนเองในลักษณะองค์กรวิชาชีพ พัฒนาสู่การรองรับบทบาทตามกฎหมายในอนาคต
- ต้องเข้มงวดการเรื่องการขออนุญาตจัดตั้งสถานที่ประกอบอาหาร และผู้ปรุง ผู้เสิร์ฟทุกคนต้องผ่านการอบรม และทดสอบความรู้ มีบัตรแสดง มีการอบรม การพัฒนามาตรฐานใหม่ที่เหมาะสม การจดทะเบียนสำหรับการประกอบการด้านอาหาร ทั้งในผู้ปรุง ผู้เสิร์ฟ
- ชมรมผู้ประกอบการค้าควรมีส่วนร่วมในการสร้างสำนึกด้านอาหารปลอดภัย โดยร่วมกันจัดหาวัตถุดิบจากแหล่งอาหารปลอดภัยในพื้นที่ โดยอาจร่วมกันเป็นเครือข่าย สร้าง

เมนูอาหารท้องถิ่นที่ใช้ผลิตภัณฑ์ในชุมชนที่ปลอดภัย และมีจำหน่ายตามฤดูกาลที่เหมาะสม

- ส่งเสริมให้สัญลักษณ์รับรอง Clean Food Good Taste เป็นเครื่องหมายรับรองสถานประกอบการอาหารที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง (ไม่เน้นปริมาณ จนคุณภาพตก) ส่วนข้อกำหนดขั้นต่ำสำหรับสถานประกอบการทั่วไปตามกฎหมายควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างร้านขนาดใหญ่และเล็ก และควรเป็นเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องถึงคุณภาพความปลอดภัยที่แท้จริงด้วย เช่น การตรวจหาเชื้อโรคที่เป็นตัวชี้วัดความปลอดภัยควรเป็นเกณฑ์ข้อหนึ่ง ไม่ควรเน้นแต่เกณฑ์ทางกายภาพซึ่งเป็นเพียงภาพ แต่อาจไม่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย
- ให้ความสำคัญกับการใช้สื่อให้ความรู้ในการปรุงประกอบ เลือกซื้อแก่ผู้จำหน่ายและผู้บริโภค โดยต้องใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพ มีรูปแบบแข่งขันกับสื่อบริโภคนิยมได้ ทั้งนี้ถ้าสามารถทำให้เอกชนเผยแพร่ความสำคัญของอาหารปลอดภัยได้เองเหมือนการออกกำลังกายจะประสบความสำเร็จ

(๔) ยุทธศาสตร์สร้างความเข้มแข็งของผู้บริโภค

"ผู้บริโภค" นับเป็นจุดอ่อน และ จุดแข็งของการจัดการระบบอาหารปลอดภัยได้พร้อมกัน ในปัจจุบันผู้บริโภคยังอยู่ในฐานะจุดอ่อนที่ถูกชักนำ ด้วยสื่อกระแสบริโภคนิยม และมีความรู้ที่ไม่ถูกต้องในการเลือกบริโภค บางครั้งความต้องการที่ไม่ถูกต้องของผู้บริโภคก่อให้เกิดปัญหาในการผลิตอาหารที่ไม่ปลอดภัยเพราะมีความต้องการของผู้ซื้อ เช่น กรณีหมูใส่สารเร่งเนื้อแดง ดังนั้นการสร้างความเข้มแข็งของผู้บริโภคจึงถูกหยิบยกเป็นยุทธศาสตร์เฉพาะทั้งในเชิงการก่อตั้งองค์กรรองรับกระบวนการเคลื่อนไหวของผู้บริโภค การศึกษาเพื่อให้ได้สื่อเพื่อผู้บริโภคที่แท้จริง รวมทั้งการให้ความรู้ที่ถูกต้อง และปลูกฝังจิตสำนึกทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน

รายละเอียดของข้อเสนอยุทธศาสตร์

- เร่งดำเนินการจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ตามมาตรา ๕๗ วรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยขึ้นตรงต่อสภาหรือนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ ควรมีองค์ประกอบที่เป็นเครือข่ายจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เครือข่ายเกษตรยั่งยืน/เกษตรอินทรีย์ เครือข่าย/องค์กรผู้ผลิต ผู้บริโภค ทั้งนี้ควรเป็นคณะกรรมการบริหารองค์กรที่มีระดับต่างๆ ได้แก่
 - คณะกรรมการระดับชาติ มีผู้แทนจากกลุ่มวิชาชีพต่างๆ
 - คณะกรรมการระดับภูมิภาค มีผู้แทนจากองค์กรเกี่ยวข้องระดับจังหวัด
 - คณะกรรมการระดับจังหวัด มีผู้แทนองค์กรวิชาชีพในจังหวัด

- คณะกรรมการพิเศษรายด้าน

งบประมาณเพื่อการดำเนินงานขององค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคควรได้มาจาก

- (๑) งบประมาณอุดหนุนจากรัฐ
- (๒) กองทุนภาษีสารเคมีและสารพิษที่ผลิต นำเข้าในประเทศไทยหรือกองทุนจากภาษีส่งออก นำเข้าอาหาร
- (๓) รายได้จากค่าปรับและการละเมิดสิทธิผู้บริโภค

องค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคควรมีหน้าที่ในการ

- สร้างยุทธศาสตร์การคุ้มครองผู้บริโภคโดยร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรอื่นๆ
- เป็นหน่วยตรวจสอบเฝ้าระวังคุ้มครองผู้บริโภคโดยประสานกับเครือข่ายองค์กรอื่นๆในลักษณะthird party เช่น การตรวจสอบความปลอดภัย ณ แหล่งผลิต ร้านอาหารที่ได้ป้ายรับรองมาตรฐาน
- เป็นหน่วยศึกษา วิจัยและรวบรวมเพื่อให้ข้อมูล ข่าวสารด้านการคุ้มครองผู้บริโภค
- สร้างกระแสในการบริโภคอาหารปลอดภัย อาหารสุขภาพ
- ปกป้องดูแลผู้บริโภค โดยเป็นหน่วย One Stop Service ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่น เป็นโจทก์ฟ้องร้องการชดเชยแทนผู้บริโภค และเผยแพร่กรณีตัวอย่างผู้บริโภคที่ถูกละเมิดทางสื่อมวลชน
- เป็นเวทีผลักดันข้อเสนอเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร
- พัฒนาสื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลง โดย
 - ใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพ มีรูปแบบที่สามารถแข่งขันกับสื่อบริโศคนิยมเพื่อให้ความรู้ในการปรุงประกอบ เลือกซื้อแก่ผู้จำหน่ายและผู้บริโภค โดยต้องมีเป้าหมายให้สามารถสร้างค่านิยมการบริโภคใหม่ ผู้บริโภคต้องตระหนักเรื่องสุขภาพ และลดความสะดกสบายที่ผลักดันให้ผู้ค้าต้องใช้สารเคมี และให้ยอมรับการบริโภคตามฤดูกาล ทั้งนี้ถ้าสามารถทำให้เอกชนเผยแพร่ความสำคัญของอาหารปลอดภัยได้เองเหมือนการออกกำลังกายจะประสบความสำเร็จ
 - มีมาตรการควบคุมการโฆษณาอาหารที่มีผลในเชิงลบต่อสุขภาพ เช่น ดูแลการโฆษณาอาหารจานด่วน ควรมีมาตรการเชิงสังคมหรือการควบคุมเวลา หรือรูปแบบการโฆษณาอาหารเหล่านี้ และมีมาตรการส่งเสริมให้เด็ก วัยรุ่นรู้เท่าทันอาหารจานด่วน
 - ใช้สื่อท้องถิ่น ได้แก่ วิทยุชุมชน สื่อชุมชน คอลัมน์หรือเรียนทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หนังสือพิมพ์รายใหญ่ รายการร้องทุกข์หลังข่าวโทรทัศน์เป็นกลไกสนับสนุนขยายผลการตรวจสอบคุณภาพอาหารทั้งในโรงเรียน ชุมชน

- ฉลากอาหารควรปรับรูปแบบ และข้อความให้ประชาชนอ่านง่าย เข้าใจชัดเจน หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาต่างประเทศ
- ให้นักเรียน ผู้ปกครองและคนจนเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่ต้องได้ความรู้ด้านอาหารปลอดภัยทั้งใน/นอกระบบการศึกษา เพื่อให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกเรื่องอาหารปลอดภัยโดย
 - (๑) กลุ่มนักเรียน - ปรับปรุงหลักสูตรและหนังสือเรียนด้านความปลอดภัยอาหารให้ถูกต้อง ทันสมัย มีตัวอย่างที่ชัดเจนถึงโทษภัย การป้องกัน ปลูกฝังจิตสำนึกและความตระหนักเรื่องอาหารปลอดภัยตั้งแต่เด็ก
 - (๒) กลุ่มผู้ปกครอง(ปัญหา: ไม่มีความรู้เรื่องอาหารปลอดภัย)
 - ส่งผ่านความรู้จากเด็กสู่ผู้ปกครอง
 - ให้ความรู้ผ่านระบบอาสาสมัครสาธารณสุข(อสม.)
 - (๓) กลุ่มคนจน (ปัญหา: ไม่มีความรู้ และไม่สามารถึงเข้าถึงอาหารปลอดภัย)
 - เน้นคนจนเป็นกลุ่มเป้าหมายการประชาสัมพันธ์เรื่องอาหารปลอดภัย
 - ต้องควบคุมระบบการผลิตอาหารให้มีคุณภาพเท่าเทียมกันหมด
 - (๔) สร้างกลไกเชื่อมโยงโรงเรียนกับบ้านในการดูแลความปลอดภัยอาหาร สร้างหลักสูตรร่วระหว่างกระทรวงสาธารณสุขกับกระทรวงศึกษา(โรงเรียน)ในการให้ความรู้และอบรมอาสาสมัครตรวจสอบคุณภาพอาหารที่นอกจากโรงเรียนแล้วยังช่วยงานในชุมชนได้ด้วย
 - (๕) พัฒนาการรู้เรื่องอาหารปลอดภัยในท้องถิ่นให้ถูกต้อง ทันสมัยโดยใช้สถาบันการศึกษา เช่นสถาบันราชภัฏเป็นศูนย์กลาง(โปรแกรมวิทยาศาสตร์สุขภาพ) และเชื่อมโยงเครือข่ายสื่อเพื่อการเผยแพร่แก่ชุมชน

๔. การดำเนินงานหลังเวทีสมัชชา

(๑) ส่งเคราะห์เสนอบทบาทองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อผลักดันข้อเสนอจากเวทีสมัชชา

บทบาทของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ :

- ๑) กำหนดแนวนโยบายการจัดการระบบอาหารเป็นภาพรวม มีเอกภาพของทิศทางนโยบาย และกำหนดเป็นแผนชาติโดยแสดงเป้าหมาย มีตัวชี้วัดชัดเจน
- ๒) กำหนดนโยบายในการตั้งกองทุนสนับสนุนการจัดการให้เกิดระบบอาหารที่เอื้อต่อสุขภาพทั้งวงจร เช่น การสนับสนุนการผลิตในระบบเกษตรยั่งยืน การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชนและองค์กรท้องถิ่นในการใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางการจัดการระบบอาหาร การคุ้มครองผู้บริโภคระดับประเทศและท้องถิ่น เป็นต้น

- ๓) ประกาศนโยบายสนับสนุนให้ระบบการผลิตแบบยั่งยืนเป็นรูปแบบ วิธีการผลิตหลักของ ประเทศ โดยมีแนวทางสนับสนุนนโยบายที่เป็นรูปธรรม มีมาตรการส่งเสริมโดยให้ความสำคัญกับการดูแลราคาผลผลิต ควบคู่กับการควบคุมการนำเข้าสารเคมีต้องห้าม และให้ความรู้แก่เกษตรกรในการใช้สารเคมีทางการเกษตรอย่างถูกต้อง
- ๔) กำหนดให้การพัฒนาการจัดการระบบอาหารของจังหวัดและท้องถิ่น เป็นนโยบายสำคัญ ประการหนึ่งของผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ(CEO) ซึ่งต้องมีแนวปฏิบัติของการทำงาน ร่วมระหว่างองค์กรท้องถิ่นและเครือข่ายชุมชนที่เหมาะสม โดยมีคณะที่ปรึกษา(ทีมสมอง จังหวัด)ที่สามารถแสดงข้อมูลสถานการณ์การจัดการระบบอาหารในระดับจังหวัด และท้องถิ่นทั้งในอดีต ปัจจุบันและแนวโน้มอนาคตได้ในทุกมิติ
- ๕) กำหนดแผนการพัฒนาบุคลากรในระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นที่ปรึกษาแก่เครือข่ายชุมชน และองค์กรท้องถิ่นในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการระบบอาหารครบวงจร ตั้งแต่การ ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น การผลิต การแปรรูป การตลาด การตรวจสอบความ ปลอดภัยและการคุ้มครองผู้บริโภค
- ๖) จัดทำกฎหมายแม่บทในการควบคุมคุณภาพการขนส่งสินค้าอาหารทุกประเภท
- ๗) ปรับปรุงกฎหมายให้ทุกองค์กรท้องถิ่นสามารถออกข้อบังคับให้เจ้าของและผู้จำหน่ายสินค้า อาหารในตลาดต้องมีความรับผิดชอบในการตรวจสอบความปลอดภัยของอาหารก่อน จำหน่าย และมีข้อมูลชัดเจนถึงแหล่งผลิตอาหารที่ส่งเข้ามาจำหน่ายในตลาดทุกประเภท
- ๘) ควบคุมมิให้มีการจำหน่ายอาหารโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งในรูปตลาดนัด รถเร่ แผง ลอยทั้งที่จำหน่ายอาหารสดและอาหารปรุงสำเร็จ พร้อมกับมีมาตรการสนับสนุนการดำเนินงานของตลาดที่ถูกต้องตามกฎหมาย
- ๙) กำหนดแนวทางส่งเสริมชมรมผู้ประกอบการค้าอาหารในลักษณะองค์กรวิชาชีพ ที่มีบทบาท สนับสนุนองค์กรท้องถิ่นในการตรวจติดตามคุณภาพสถานที่จำหน่ายอาหารในพื้นที่
- ๑๐) กำหนดนโยบายให้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระคุ้มครองผู้บริโภค ตามนโยบายของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๕๗ วรรคสอง
- ๑๑) กำหนดมาตรการควบคุมการโฆษณาปัจจัยการผลิต และผลิตผลอาหารที่มีผลเชิงลบต่อสุขภาพ ได้แก่ สารเคมีทางการเกษตร อาหารจานด่วน อาหารกรูปรอบ ทั้งมาตรการทางภาษี การควบคุมเวลา และการควบคุมรูปแบบ เนื้อหาการโฆษณา มิให้เกิดผลในการมอมเมา ชัก จูงให้ผู้ผลิต ผู้บริโภคหลงเชื่อโดยไม่เท่าทันข้อมูลที่ถูกต้องทั้งด้านความปลอดภัย และคุณค่า
- ๑๒) ปรับปรุงรูปแบบและข้อความที่ปรากฏบนฉลากอาหาร และฉลากสารเคมีที่อาจหรือนำมาใช้ กับการเกษตรและอาหาร ให้ประชาชนสามารถอ่าน และเข้าใจความหมายได้โดยง่าย ชัดเจน

หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาต่างประเทศและภาษาทางวิชาการที่เข้าใจได้ยากหรือก่อให้เกิดความสับสน

- ๑๓) สนับสนุนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยเน้นการให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยอาหารที่ถูกต้อง และสร้างจิตสำนึกในการบริโภคพืชผัก ผลไม้พื้นบ้านที่หลากหลายตามฤดูกาล หลีกเลี่ยงการขนส่งทางไกล และการจัดการระบบอาหารโดยชุมชนแก่นักเรียน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในหลักสูตรและการสอนจากการปฏิบัติ

องค์กรส่วนท้องถิ่น :

- ๑) กำหนดนโยบาย แผนงานและการสนับสนุนรองรับการพัฒนากระบวนการจัดการอาหารอย่างปลอดภัยของท้องถิ่น โดยมีแนวทางปฏิบัติที่ให้เครือข่ายชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีงบประมาณ ทรัพยากรสนับสนุน อย่างเป็นรูปธรรม มีเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน
- ๒) ให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนพัฒนาระบบอาหารชุมชน ในฐานะส่วนหนึ่งของแผนแม่บทชุมชน
- ๓) จัดทำระบบฐานข้อมูลภาพรวมของระบบอาหารในพื้นที่ โดยร่วมออกแบบ จัดทำระบบฐานข้อมูลที่จำเป็นกับเครือข่ายชุมชน สถาบันวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ๔) จัดเวทีสาธารณะร่วมกับเครือข่ายชุมชนเป็นประจำเพื่อติดตามแผน เรียนรู้ประสบการณ์ และสถานการณ์การจัดการระบบอาหารของท้องถิ่น รวมทั้งสร้างความตระหนักแก่ผู้ผลิต จำหน่ายบริโภคอาหารถึงการรับผิดชอบต่อคุณภาพ ความปลอดภัยของอาหาร
- ๕) ร่วมกับเครือข่ายชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นภาคเกษตร พาณิชย์ สาธารณสุข จัดตั้งตลาดสินค้าอาหารปลอดภัยในชุมชน โดยให้ผู้ผลิต จำหน่ายรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของผลิตผลโดยสามารถแสดงแหล่งที่มาของสินค้า รวมทั้งจัดเครือข่ายผู้บริโภคเฝ้าระวังมาตรฐานผลิตผลท้องถิ่นทั้งโดยการสุ่มตรวจสอบพฤติกรรม ณ แหล่งผลิต และการสุ่มตรวจด้วยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์
- ๖) จัดระบบการบริการด้านการขออนุญาตประกอบการด้านอาหาร และการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่น เช่น จุดรับเรื่องร้องทุกข์ ในลักษณะOne Stop Service โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้องค์กรท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางการบริการประชาชน
- ๗) มีนโยบายเข้มงวดในการตรวจสอบสภาพของสถานที่จำหน่ายอาหารทุกประเภท และตลาดสดให้เป็นไปตามข้อบังคับท้องถิ่น และควบคุมมิให้มีการจำหน่ายอาหารนอกระบบกฎหมาย เช่น ตลาดนัด รถเร่ ที่ไม่ได้รับอนุญาต

- ๘) สนับสนุนการจัดตั้งชมรมผู้ประกอบการค้าในตลาดสด และสถานที่จำหน่ายอาหารในลักษณะองค์กรวิชาชีพเพื่อการมีส่วนร่วมในการดูแลตรวจตรา และสร้างความรับผิดชอบในคุณภาพอาหารที่จำหน่าย
- ๙) สื่อสารข้อมูลความเคลื่อนไหวของระบบอาหารท้องถิ่นทั้งในด้านที่เป็นประโยชน์ เช่น การจัดตั้งตลาดชุมชน การรณรงค์ในโรงเรียน และด้านเตือนภัย เช่น แหล่งที่ตรวจพบอาหารไม่ปลอดภัย สารเคมีการเกษตรที่ควรระวัง โดยผ่านสื่อท้องถิ่นที่มีอยู่เป็นการประจำ
- ๑๐) สร้างกลไกเชื่อมโยงโรงเรียน ท้องถิ่นและครอบครัว โดยการจัดตั้ง อบรมกลุ่มอาสาสมัครนักเรียนเพื่อตรวจคุณภาพอาหารในโรงเรียน ให้ความรู้โดยการปฏิบัติกับชุมชนในเรื่องพืชผัก ผลไม้ อาหารพื้นบ้าน และขยายสู่การตรวจเฝ้าระวังอาหารในท้องถิ่นทั้งทางวิทยาศาสตร์และการตรวจสอบ ณ แปลงผลิต ซึ่งเป็นการเรียนรู้เรื่องระบบอาหารในท้องถิ่นของนักเรียนด้วย

เครือข่ายชุมชน :

- ๑) จัดตั้งเครือข่ายชุมชนพัฒนาระบบอาหาร โดยอาจเริ่มจากกลุ่มบุคคลที่สนใจด้านการเกษตรที่เอื้อสุขภาพ ผู้จำหน่ายและผู้บริโภคที่ต้องการอาหารที่ปลอดภัย รวมถึงสื่อท้องถิ่น โดยจัดกิจกรรมที่จะทำให้ชุมชนได้ทราบถึงอันตรายและเส้นทางของอาหารที่ไม่ปลอดภัยในท้องถิ่น และประสานงาน สร้างการยอมรับในบทบาทและแนวคิดการจัดทำแผนการพัฒนาระบบอาหารชุมชนกับองค์กรส่วนท้องถิ่นต่อไป
- ๒) เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนกับเครือข่ายต่างพื้นที่ในลักษณะเครือข่ายพันธมิตร โดยเฉพาะการสื่อสารประสบการณ์จากเกษตรกรผู้ผลิตที่ประสบความสำเร็จในการผลิตด้วยรูปแบบเกษตรยั่งยืนเพื่อมาถ่ายทอดแก่เกษตรกรและผู้ผลิตในท้องถิ่น
- ๓) เครือข่ายชุมชนร่วมกันจัดตั้งสหกรณ์หรือหน่วยจัดการด้านผลผลิตในท้องถิ่นเพื่อขยายขอบเขตตลาดไปเชื่อมโยงกับตลาดนอกท้องถิ่น โดยเป็นหน่วยดูแลด้านผลผลิตกับความต้องการของตลาดและราคาที่เป็นธรรม
- ๔) จัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเพื่อการติดตามเฝ้าระวังความปลอดภัยในอาหารที่จำหน่ายในท้องถิ่น ทั้งโดยการเฝ้าระวังทางวิทยาศาสตร์และการตรวจสอบ ณ แปลงผลิต รวมถึงการให้ข้อมูลแก่เครือข่าย องค์กรส่วนท้องถิ่นและสื่อท้องถิ่นเมื่อพบผลิตภัณฑ์อาหาร บังคับเพื่อการผลิต หรือบุคคลที่น่าสงสัยว่าจะก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยในอาหารในชุมชน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับระบบอาหารในเวทีสาธารณะ
- ๕) ร่วมกันผลักดันการจัดตั้งตลาดชุมชน และการใช้ผลิตภัณฑ์อาหารในชุมชนตามฤดูกาล และรณรงค์ไม่ใช้บริการจากสถานที่จำหน่ายปัจจัยการผลิต อาหาร หรือตลาดที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

- ๖) ร่วมกับโรงพยาบาล โรงเรียน และร้านจำหน่ายอาหารในท้องถิ่นเพื่อสืบค้น และฟื้นฟูสำรับอาหารท้องถิ่นที่ให้ทรัพยากรและผลผลิตท้องถิ่นตามฤดูกาล ทั้งเพื่อการฟื้นฟูเอกลักษณ์วัฒนธรรม ส่งเสริมสินค้าอาหารพื้นเมืองและการท่องเที่ยว
- ๗) มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เรื่องระบบอาหารของนักเรียนในโรงเรียนของท้องถิ่น ทั้งในด้านการกำหนดหลักสูตร และการร่วมเป็นผู้ให้ความรู้ด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรมอาหารถิ่น พืชผัก ผลไม้และอาหารพื้นบ้าน และการร่วมตรวจเฝ้าระวังอาหารในโรงเรียนและชุมชนกับอาสาสมัครนักเรียน

องค์กรพัฒนาวิชาการ(ด้านเกษตร อาหารและสุขภาพ) :

สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาในเรื่อง

- ๑) การจัดการระบบฐานข้อมูลและโปรแกรมเพื่อจัดการระบบอาหารท้องถิ่น จังหวัดและประเทศ
- ๒) การพัฒนาเครื่องชี้วัดสถานการณ์การจัดการระบบอาหารระดับท้องถิ่น จังหวัดและประเทศ ในมิติต่างๆ เช่น ด้านความปลอดภัย ด้านความมั่นคงทางอาหารและฐานทรัพยากร ด้านเศรษฐกิจ
- ๓) รูปแบบที่เหมาะสมและความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนระบบเกษตรยั่งยืน ระบบอาหารท้องถิ่นและการคุ้มครองผู้บริโภค
- ๔) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต และการประกันราคาผลผลิตในระบบเกษตรยั่งยืน
- ๕) การฟื้นฟูพันธุ์พืชพื้นเมือง และพัฒนาให้เหมาะสมกับการเกษตรแบบยั่งยืน
- ๖) รูปแบบและโปรแกรมเพื่อการจัดบริการประชาชนของท้องถิ่นในลักษณะ One Stop Service ในด้านการอนุญาตประกอบกิจการด้านอาหาร และการคุ้มครองผู้บริโภค
- ๗) เวทีวิชาการ(ต่อเนื่อง)เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวทางกฎหมายและข้อบังคับของกลไกการค้าโลกและโลกาภิวัตน์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการระบบอาหาร และจัดทำข้อเสนอต่อการตอบสนองที่ควรเป็นของประเทศไทยและกลุ่มพันธมิตร
- ๘) การจัดทำข้อเสนอเชิงเนื้อหาเพื่อการยกร่างกฎหมายแม่บทเพื่อควบคุมการขนส่งสินค้าอาหารทุกประเภทอย่างมีส่วนร่วม
- ๙) การศึกษาเปรียบเทียบผลประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับจากการมีองค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ตามรัฐธรรมนูญ กับรูปแบบการคุ้มครองผู้บริโภคโดยรัฐในปัจจุบัน
- ๑๐) การศึกษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและคุณค่าทางอาหารและสมุนไพรของเมนูอาหารท้องถิ่นและพัฒนาสู่เมนูอาหารสุขภาพท้องถิ่นในยุคปัจจุบัน(งานวิจัยระดับท้องถิ่น)

๑๑) มาตรการกำกับควบคุมสื่อโฆษณาที่ชักจูงให้เกิดพฤติกรรมการผลิต แปรรูป และพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ไม่ถูกต้องของประชาชน

เครือข่ายองค์กรพัฒนาชุมชน :

- ๑) สนับสนุนประเด็นเรื่องการจัดการระบบอาหารครบวงจรในการจัดทำแผนแม่บทชุมชน
- ๒) สนับสนุนกระบวนการและเป็นองค์กรที่เลี้ยงในการรวมกลุ่มเครือข่ายชุมชน เครือข่ายผู้ผลิตเกษตรกรรมแบบยั่งยืน การจัดการตลาดชุมชน การเฝ้าระวังความปลอดภัยอาหารโดยชุมชน และการจัดตั้งหน่วยจัดการระบบการตลาดของผลผลิตอาหารในท้องถิ่น
- ๓) สนับสนุนกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ในเรื่องการจัดการระบบอาหารชุมชน วิธีการบริโภคตามวัฒนธรรมท้องถิ่นและการเฝ้าระวังความปลอดภัยอาหารในโรงเรียนและชุมชน

(๒) จัดทำเอกสารสรุปข้อเสนอจากเวทีสมัชชาชาติเพื่อเผยแพร่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขณะนี้ สยอ. กำลังดำเนินการจัดพิมพ์เอกสารสรุปข้อเสนอจากเวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ประเด็น "อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน" เป็นรูปเล่ม เพื่อเผยแพร่ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เข้าใจที่มาและข้อเสนอจากเวทีอย่างชัดเจน โดยคาดว่าจะดำเนินการจัดพิมพ์จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม เสร็จสิ้นในต้นเดือนกันยายน ๒๕๕๖

(๓) จัดทำข้อเสนอต่อบทบาทของหน่วยงานเฉพาะ

ด้วยกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขจะจัดการประชุมเพื่อปรับยุทธศาสตร์การดำเนินงานในต้นเดือนกันยายน ๒๕๕๖ และได้ขอให้สยอ. สรุปข้อเสนอจากเวทีสมัชชาพร้อมข้อเสนอต่อบทบาทกรมอนามัยเพื่อเป็นข้อมูลนำเข้าในการประชุม สยอ. ได้ดำเนินการเรียบร้อยแล้ว โดยมีข้อเสนอต่อภารกิจกรมอนามัยในอนาคตเพื่อการจัดการให้อาหารปลอดภัยอย่างยั่งยืน ดังนี้

(ก) ในโอกาสที่ผู้ว่าราชการจังหวัด CEO เป็นนโยบายชัดเจนของรัฐบาล ซึ่งบทบาทของผู้ว่าฯ ถูกกำหนดชัดเป็น หัวหน้าคณะผู้บริหารจังหวัด ที่จะมีคณะที่ปรึกษาเฉพาะด้าน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอเรื่องการผลักดันประเด็นการจัดการระบบอาหารทั้งวงจรผ่านผู้ว่าฯ CEO โดยมีทีมสมองจังหวัดเป็นที่ปรึกษาที่จะสามารถให้ข้อมูล สถานการณ์ของการจัดการระบบอาหารในจังหวัดได้ และในจังหวัดเดียวกันนโยบายความปลอดภัยของอาหารก็เป็นนโยบายที่รัฐบาลประกาศโดยมีเป้าหมายชัดเจน กรมอนามัยจึงมีศูนย์วิชาการเขตที่มีบทบาทชี้แจงวิชาการและนโยบายด้านอาหารปลอดภัยมาโดยตลอด จะใช้โอกาสนี้

- ผลักดันยุทธศาสตร์การจัดการระบบความปลอดภัยอาหารระดับจังหวัดและท้องถิ่น ที่สามารถเชื่อมโยงภาพความปลอดภัยตลอดทั้งวงจรผ่านไปถึงผู้ว่าราชการ

จังหวัดCEOอย่างไร ด้วยสาระใดที่สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบบูรณาการของรัฐบาล

- ศูนย์วิชาการเขตของกรมอนามัย จะสามารถแสดงบทบาทนำร่วมในการจัดตั้งคณะที่ปรึกษา หรือทีมลุ่มองจังหวัดในเรื่องการจัดการระบบอาหารได้ด้วยวิธีการใด และควรให้ความสำคัญกับข้อเสนอของสมาชิกอย่างยิ่ง ที่ไม่ต้องการเห็นภาพทีมลุ่มองเป็นเพียงคณะกรรมการฝ่ายรัฐ แต่ควรเปิดบทบาทให้กับประชาชนชาวบ้าน นักธุรกิจท้องถิ่น องค์กรผู้บริโภคหรือภาคส่วนอื่นๆให้มากด้วย
 - กรมอนามัยควรมีบทบาทสำคัญในการออกแบบ วิจัยและพัฒนาเพื่อเสนอรูปแบบฐานข้อมูลและตัวชี้วัดสถานการณ์ของระบบการจัดการความปลอดภัยอาหารที่ทีมลุ่มองจังหวัดต้องใช้ ในฐานะองค์กรวิชาการด้านความปลอดภัยอาหารของรัฐบาล และตัวชี้วัดนี้อาจพัฒนาไปสู่การเป็นเครื่องชี้วัดสถานะสุขภาพจากการบริโภคอาหารของประชาชนด้วยหรือไม่
- (ข) ข้อเสนอที่ให้โรงพยาบาล โรงเรียน และชมรมผู้ประกอบการค้าอาหารในท้องถิ่นเป็นพื้นที่นำร่องในการใช้บริหารอาหารปลอดภัยที่ผลิตโดยชุมชน จะถูกตอบสนองอย่างไร เช่น การวิจัยและพัฒนาเมนูสุขภาพที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์และวิถีชีวิตชุมชนโดยเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมอาหารของท้องถิ่น ซึ่งอาจได้ประโยชน์ทั้ง การฟื้นฟูวัฒนธรรมการบริโภคอาหารท้องถิ่นในเยาวชนรุ่นใหม่ หากสามารถเชื่อมโยงไปถึงหลักสูตรของโรงเรียนได้ การตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยที่ได้บริโภคอาหารท้องถิ่นที่มีคุณค่าและปลอดภัยในขณะพักในโรงพยาบาล รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยสร้างจุดขายจากวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น
- (ค) รูปแบบการอนุญาตการประกอบการด้านอาหารแบบOne Stop Service โดยใช้องค์กรท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นจริงได้หรือไม่ มีหน่วยงานเกี่ยวข้อง เส้นทางความสัมพันธ์ และระบบการอนุญาตที่ควรนำเสนอเป็นรูปธรรมอย่างไร
- (ง) ภารกิจในทางกฎหมายของกรมอนามัยที่ครอบคลุมด้านสุขลักษณะของการจำหน่ายอาหารนั้นจะผลักดันให้เกิดการพัฒนากฎหมายที่ตอบสนองการจัดการความปลอดภัยในอาหารในประเด็นต่อไปนี้ อย่างไร
- การกำกับดูแลคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารในกระบวนการขนส่ง
 - การกำกับดูแลมิให้เกิดตลาด หรือสถานที่จำหน่ายที่ไม่ถูกกฎหมาย เช่น ตลาดนัดรถเร่ขายกับข้าว ซึ่งกำลังเป็นที่นิยม แต่เป็นจุดเสี่ยงด้านความปลอดภัย ขณะเดียวกันผู้ประกอบการที่ถูกกฎหมายก็รู้สึกถูกเบียดเบียนโดยไม่เป็นธรรม

- การพัฒนาไปสู่หลักการผู้จำหน่ายอาหารต้องรับผิดชอบคุณภาพอาหารเอง ทั้งในตลาด(การสามารถระบุแหล่งผลิต และการรับผิดชอบต่อการคุ้มครองคุณภาพอาหาร) และสถานที่จำหน่ายอาหาร(การให้ชมรมผู้ประกอบการค้าอาหารพัฒนาเป็นองค์วิชาชีพที่มีบทบาทในการร่วมตรวจแนะนำ หรือการอนุญาตใบอนุญาตสถานประกอบการด้านอาหาร หรือ ผู้ปรุง ผู้เสิร์ฟอาหารทุกคนต้องมีเครื่องหมายแสดงว่ามีความรู้ในการประกอบอาหารจริง) จะเป็นจริงได้หรือไม่ และมีหนทางปรับปรุงให้เกิดกฎหมายรองรับอย่างไร

- (จ) จะมียุทธศาสตร์การพัฒนาผู้ประกอบการตลาดสดให้เข้ามามีบทบาทรับผิดชอบต่อคุณภาพอาหารที่จำหน่ายด้วยตนเองอย่างไร ทั้งในเรื่องการระบุแหล่งผลิตของสินค้า การคุ้มครอง แหล่งผลิต การคุ้มครองตัวอย่างอาหารและแจ้งเตือนหรือประสานภาครัฐเพื่อควบคุมความปลอดภัย แหล่งผลิต
- (ฉ) ทำอย่างไรให้ป้ายสัญลักษณ์ Clean Food Good Taste เป็นเครื่องหมายระดับคุณภาพของสถานประกอบการด้านอาหารอย่างแท้จริง มีความแตกต่างจากสถานประกอบการด้านอาหารทั่วไป ขณะที่ข้อบังคับท้องถิ่นเพื่อการอนุญาตสถานประกอบการด้านอาหารจะมีข้อกำหนดที่มีความสัมพันธ์อย่างแท้จริงต่อความปลอดภัยของอาหารที่จำหน่าย มากกว่าตัวชี้วัดเพียงรูปแบบหรือภาพของความสะอาดเท่านั้น เช่น ฝักกันเปื้อน หมวก ซึ่งอาจไม่สัมพันธ์กับความปลอดภัยของอาหารโดยตรง
- (ช) กรมอนามัยจะมียุทธศาสตร์ด้านการจัดการสื่อ และกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ข้อมูลและปลูกฝังพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารที่ถูกต้องของบุคคลกลุ่มเสี่ยง เช่น เยาวชน อย่างไร

(๔) จัดทำโครงการวิจัย และโครงการขับเคลื่อนของสขอ.ในปี ๒๕๕๗

เนื่องจากสขอ.อยู่ระหว่างการพัฒนาโครงการวิจัย และโครงการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหารในระยะต่อไป จึงเป็นโอกาสที่สขอ.จะได้พัฒนาโครงการจากข้อเสนอของเวทีสมัชชาในประเด็นอาหารปลอดภัยเพื่อจัดทำรายละเอียดโครงการที่จะแปรข้อเสนอเป็นการปฏิบัติ และพัฒนาข้อเสนอเชิงปฏิบัติการที่ต้องการองค์ความรู้มาช่วยเติมเต็ม เช่น

- การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและโปรแกรมเพื่อจัดการระบบอาหารท้องถิ่น จังหวัดและประเทศ
- การพัฒนาเครื่องชี้วัดสถานการณ์การจัดการระบบอาหารระดับท้องถิ่น จังหวัดและประเทศ ในมิติต่างๆเช่น ด้านความปลอดภัย ด้านความมั่นคงทางอาหารและฐานทรัพยากร ด้านเศรษฐกิจ

- การศึกษารูปแบบที่เหมาะสมและความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนเพื่อการสนับสนุนระบบเกษตรยั่งยืน ระบบอาหารท้องถิ่นและการคุ้มครองผู้บริโภค
- การฟื้นฟูพันธุ์พืชพื้นเมือง และพัฒนาให้เหมาะสมกับการเกษตรแบบยั่งยืน
- เวทีวิชาการ(ต่อเนื่อง)เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวทางกฎหมายและข้อบังคับของกลไกการค้าโลกและโลกาภิวัตน์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการระบบอาหาร และจัดทำข้อเสนอต่อการตอบสนองที่ควรเป็นของประเทศไทยและกลุ่มพันธมิตร
- การจัดทำข้อเสนอเชิงเนื้อหาเพื่อการรณรงค์กฎหมายแม่บทเพื่อควบคุมการขนส่งสินค้าอาหารทุกประเภทอย่างมีส่วนร่วม
- การศึกษาเปรียบเทียบผลประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับจากการมีองค์การอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ตามรัฐธรรมนูญ กับรูปแบบการคุ้มครองผู้บริโภคโดยรัฐในปัจจุบัน
- มาตรการกำกับควบคุมสื่อโฆษณาที่ชักจูงให้เกิดพฤติกรรมการผลิต แปรรูป และพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่ถูกต้องของประชาชน

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาโครงการจะต้องร่วมประสานงานทั้งเชิงบทบาทที่เหมาะสม และการสนับสนุนจากเครือข่ายองค์กรพันธมิตร เช่น สวรส. สปรส. สกว. สสส. พอช. และหน่วยงานภาครัฐที่จะเป็นผู้ใช้ประโยชน์ข้อมูลต่อไปด้วย

ภาคผนวก

- ประเด็นอภิปรายเพิ่มเติมหลังการเสนอข้อสรุปจากเวทีสมัชชาย่อย
- เอกสารข้อเสนอเพิ่มเติมจากภาคี
- กำหนดการเวทีย่อย
- สรุปข้อเสนอจากเวทีย่อยครั้งที่ ๑ และ ๒
- เอกสารประกอบเวทีสมัชชา(ทุกเวที)
- รายชื่อผู้เข้าเวทีสมัชชา

ประเด็นอภิปรายเพิ่มเติมหลังการนำเสนอข้อสรุปจากเวทีสมัชชาย่อย

เมื่อ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๖

๑. คุณวิไลวรรณ จันทร์พวง ประชาคมอุทัยธานี:
 - รัฐควรสนับสนุนอย่างจริงจังให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการประเด็นปัญหาความปลอดภัยในอาหาร จะทำอย่างไร
๒. คุณไพรัช สมกิตติธรรม ชมรมร้านอาหารสมุทรสงคราม:
 - ผู้ประกอบการควรมีความสม่ำเสมอในการดูแลความปลอดภัยอาหารสำหรับผู้บริโภค
 - สื่อมวลชนที่สาคิดการประกอบอาหารในสื่อโทรทัศน์ ควรต้องมีสาขาวิชาส่วนบุคคลที่ดีด้วย
๓. คุณสมชาย ลีวัฒน์ชัย เกษตรกรผู้แปรรูปรายย่อย:
 - รัฐควรพิจารณาสนับสนุนผู้ผลิตรายย่อย โดยลดราคาค่าตรวจตัวอย่างอาหารเพื่อขอเครื่องหมาย อย. ให้ถูกกว่าอัตราที่เก็บจากโรงงานขนาดใหญ่ ปัจจุบันราคาเท่ากันทำให้รายย่อยเสียเปรียบ
๔. คุณวุฒิไกร ผาทอง ประชาคมแพร่:
 - รัฐควรปรับปรุงฉลากอาหารให้ใช้ภาษาที่ผู้บริโภคเข้าใจ ไม่ใช่ภาษาต่างประเทศ โดยอาจใช้สีระบุสัญลักษณ์ของระดับการปนเปื้อน
๕. รศ.จงจิตต์ อังคทนะวนิช มหาวิทยาลัยมหิดล :
 - นโยบายรัฐบาล ต้องเน้นความเป็นระบบต่อเนื่องของงาน ควรศึกษาข้อดี ข้อเสียของการรวมศูนย์หน่วยงานรัฐเพื่อการจัดการระบบอาหาร และผู้นำต้องสามารถสื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรเข้าใจ ความเป็นระบบต่อเนื่องของงาน ซึ่งหมายถึงการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร
๖. คุณมงคล แสงพล เกษตรกรยโสธร:
 - ยุทธศาสตร์การใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางที่สำคัญต้องมี
 - ก. การจัดการกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองในชุมชน
 - ข. ส่งเสริมปัจจัยการผลิตในชุมชน
 - ค. การตรวจสอบคุณภาพผลผลิตต้องดำเนินการโดยประชาชน มีรัฐเป็นพี่เลี้ยง
 - ง. การแปรรูปอาหารต้องใช้วัตถุดิบในชุมชน รัฐต้องสนับสนุนและเชื่อมโยงกับวิสาหกิจชุมชน
 - จ. การรณรงค์เรื่องอาหารต้องต่อเนื่อง
๗. คุณกาญจนา นิรัญกาญจน์ ผู้บริโภคกรุงเทพฯ:
 - ควรมีการดูแลความปลอดภัยอาหารตั้งแต่วัตถุดิบในการผลิต ที่ต้องปลอดภัยเคมี รัฐ(กรมอนามัย) ควรมีระบบQCรับรองตั้งแต่วัตถุดิบ ไม่เพียงแต่รับรองที่ปลายทาง เช่น ร้านอาหารClean Food
๘. คุณวัชรพร สุภาพ ประธานชมรมคุ้มครองผู้บริโภคแพร่:
 - การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคโดยให้ชมรมคุ้มครองผู้บริโภคร่วมกับสาธารณสุขให้ความรู้แก่นักเรียน และตรวจสอบอาหารพบอุปสรรคจากการขาดการสนับสนุนชุดตรวจที่เพียงพอ
๙. คุณปิ่น นันทเสน:
 - ผู้ว่าCEO สามารถเป็นกลไกช่วยดูแลสารเคมีในระบบอาหารในจังหวัดได้ ขณะเดียวกันสถานีอนามัยและโรงพยาบาลต้องสามารถชี้ภาวะสุขภาพสารเคมีในประชาชนในชุมชนได้
๑๐. คุณนิมิตร เทียมมงคล ผู้ประกอบการร้านและผักปลอดภัย ลพบุรี:
 - คนไทยควรหันมาบริโภคข้างล่างซึ่งมีคุณค่าทางอาหารสูง

ประธานการประชุม(นายยงยุทธ วิชัยดิษฐ์) ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รับที่จะรวบรวมข้อเสนอจากเวทีไปเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และรัฐบาลต่อไป

นำเสนอสาระกิจกรรมโครงการคุ้มครองผู้บริโภคที่บางชั้น นครศรีธรรมราช

เวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ศูนย์ประชุมไบเทคบางนา กรุงเทพฯ

7 - 8 สิงหาคม 2546

จุดเริ่มกิจกรรม

เริ่มต้น ปี 2544 จากกลุ่มคน 7-8 คน มองว่ากระแสการบริโภคในยุคนี้ เน้น สีสันสวยงาม รสชาติอร่อยถูกปาก ตัดใจ มียี่ห้อผ่านจอทีวี เท่ หาง่ายสะดวกกิน เปิดฝา เปิดของต้มๆอุ่นๆกินได้เลย บางคนพึ่งอาหารสำเร็จรูปก็มี คุณค่า ตัวตนของอาหารถูกสืม แทบจะไม่มีใครกล่าวถึง นายทุนโฆษณาสรรพคุณชุปไก่ แต่ไม่เห็นใครโฆษณาประโยชน์ของไก่ที่กินโดยตรง บริษัทผลิตอาหารลงทุนจ้างทีวีโฆษณาวิตามินที่มีในอาหาร แต่ไม่มีใครจ้างโฆษณาคุณค่าของผักตำลึงข้างรั้ว ข้าวเปลือกเข้าโรงสีขัดจนขาว วิตามินไม่เหลือ เราต้องซื้อบิหนึ่งกินเข้าไปเพื่อทดแทน สิ่งเหล่านี้มันวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะในชนบท กลุ่มคนทำงานเรื่องสุขภาพบ้านสี่แยกสวนป่า อำเภอบางขัน มองเห็นปัญหาเหล่านี้ รู้ว่าเป็นเรื่องใหญ่ ปัญหาใหญ่ เชื่อมโยงกระทบมากมาย กลุ่มเล็กๆ อย่างเราคงไม่มีแรงต้านกระแสเหล่านี้ จะพึ่งใคร เรียกร้องให้ใครช่วยคงยาก

ทีมเราเลยเลือกที่จะเริ่มต้นจากตัวเอง จากคนน้อยๆ สืบเสาะแสวงหาข้อมูลความรู้ อะไรพอทำเองได้ทำ ปลุกเองได้ปลุก เลือกที่ปลอดภัยได้เลือก เลือกทางเลือกให้ตนเอง แยกออกจากกระแสบริโภคที่เป็นอยู่ ทำมาระยะหนึ่ง เราพบว่าเราสามารถกินอยู่ที่ปลอดภัยท่ามกลางพิษภัยรอบด้านจากอาหารได้ด้วยภาระหน้าที่ กลุ่มของเราส่วนใหญ่เป็น อสม อาสาสมัครสาธารณสุข ภาระกิจหลักเป็นเรื่องปากท้องชาวบ้าน อยากทำเรื่องนี้ให้ถึงเพื่อนฝูง เลยชักชวนนำเรื่องเหล่านี้เล่าขานในชุมชนพื้นที่ เราลงหลายชุมชนใช้เวลาหลายเดือน ผลตอบรับ เหมือนเดิม พฤติกรรมอาหารการกินเหมือนเดิม เลิกประชุมเลิกกัน กลับบ้านก็สืม ไม่มีอะไรที่ได้ตามเราหวังเลย เราพยายามบอก พิษภัยในอาหาร สีอันตรายอย่างไร อาหารทะเลแช่ฟอสฟอรัส ของดองใช้สารกันรา สารฟอกขาว เขาเพียงรับฟัง เชื่อหรือไม่ไม่ทราบ แต่เรื่องกินเหมือนเดิม เรื่องนี้ เลยเป็นโจทย์ใหญ่ ให้ทีมเราต้องขบคิดว่าจะทำอย่างไรให้เพื่อนบ้านเราเชื่อ เชื่อโดยตนเองไม่ต้องเชื่อตามใครบอก ยิ่งเห็นได้ยิ่งดี

จังหวัดพอดีกับทีมงานสร้างเสริมสุขภาพ นครศรีธรรมราช เชิญชวนภาคีประชาสังคมสุขภาพเข้าร่วมโครงการสร้างเสริมสุขภาพ ของ สสส เราเลยเข้าร่วมพัฒนาโครงการ ตั้งใจจะทำเรื่องคุ้มครองให้เห็นผลในทางปฏิบัติให้ได้ พัฒนาโครงการมาระยะหนึ่ง ลงเอยโครงการที่จะสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเรื่องคุ้มครองผู้บริโภค กิจกรรมหลัก เน้นเรื่องความรู้ การรวมกลุ่ม และขอสนับสนุนเครื่องมือชุดทดสอบอาหาร เราหวังพึ่งเครื่องมือชุดทดสอบอาหารให้เห็นถึงพิษภัยในอาหารว่ามีจริง จับต้องได้ มีการฝึกแกนนำในการใช้เครื่องมือ และลงพื้นที่ดำเนินการตรวจอาหาร โดยให้เพื่อนบ้านนำอาหารที่จะตรวจมาที่จุดนัดตรวจให้ดูบ้าง ฝึกให้ตรวจเองบ้าง บรรยากาศตอนนั้น สนุกมาก ทุกคนตื่นเต้นกับการตรวจ อยากรู้ผล

นำผักผลไม้มา พอดีตรวจพบยาฆ่าแมลงก็ทิ้งทิ้งถุง นำกุ้งนำปลา มา ตรวจพบก็ต้องทิ้งไม่กล้ากลับไปกิน
ทั้งๆ ที่กิโลละ 100 กว่าบาท หน่อไม้ ผักกาดคอง พอบสารกันรา สารฟอกขาว ก็ต้องทิ้ง เราใช้เครื่องมือ
ตรวจประมาณ 10 รายการ ทำง่าย ๆ ไม่ยุ่งยาก ทำตามคู่มือ มีคนคอยอ่าน คนคอยบอก คนคอยทำ
สนุกสนานกันดี ทีมเราออกตระเวนทำเรื่องนี้ในพื้นที่รับผิดชอบเต็มพื้นที่ 6 หมู่บ้าน เสียงตอบรับมากมาย
จนมีประโยคประโยคหนึ่งที่ติดปากทุกที่ที่เราไป คือ " แล้วเราจะกินอะไรกันดี " เพราะตรวจแล้วพบพิษ
ภัยมากเหลือเกิน ประโยคนี้เลยกลายเป็นโจทย์ที่ทำให้เราต้องขบคิดเป็นเรื่องที่ต้องทำต่อ

มาถึงตอนนี้ทีมเราเองว่าทำง่าย เราชอบ เพราะมีแนวร่วมพอสมควรแล้ว ทีมเราเลยชักชวนกัน
ตั้งกลุ่มเล็กๆ ร่วมประชุมปรึกษาหารือกันว่าจะทำอย่างไรดี กระแสบริโภคที่มาแรงก็แรงไป เราจะไม่ด้าน
กระแส เพราะเกินกำลังเราแน่ เราจะเลือกทางของเรา ตามประสาเราเอง คนเล็กๆ ทำเรื่องเล็กๆ หรือ
กันไปหารือกันมา เราเลือก 2-3 ทางเลือก

1. อะไรที่ตัวเองได้ทำ ปลุกเองได้ปลุก เลี้ยงเองได้เลี้ยง ปลอดภัยแน่
2. รวมกลุ่มเพื่อนฝูงแลกเปลี่ยนแบ่งปันกัน เชื่อว่ามิตรให้มิตรต้องดีไม่มีภัยแอบแฝง
3. ที่เราต้องซื้อหา เราชักชวนเพื่อนพี่น้องร้านค้ามาร่วมเรียนรู้กับทีมเรา คนขายก็กิน คนซื้อก็กิน
เรามาร่วมกันกินร่วมกันใช้ที่ปลอดภัยจะดีกว่า เราโชคดีที่มีร้านค้าเข้าร่วมหลายร้าน

เราทำเรื่องนี้มาเกือบ 3 ปี เราพบทางออกบางอย่าง เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนกับเพื่อนพี่น้องสมาชิก

1. การให้ความรู้เป็นสิ่งจำเป็น แต่ทำอย่างไรให้เขาตระหนัก นำสิ่งที่รู้ไปทำจริง เราพบว่าชุด
ทดสอบอาหาร เป็นเครื่องมือสร้างความตระหนักรู้ที่ดี ครั้งเดียวที่เขารู้และเชื่อเพียงพอที่จะทำ
ให้เขานำไปทำจริง เครื่องมือชุดทดสอบอาหารไม่จำเป็นอีกแล้ว ไม่ต้องตรวจอาหารทุกคำที่
ต้องกิน เพราะเขาู้เขาเลือกของที่ปลอดภัยได้แล้ว เราใช้เครื่องมือชุดทดสอบอาหารมากในปี
แรก ปีต่อมาเราใช้เพียงการตรวจเฝ้าระวังเท่าที่จำเป็นเท่านั้น
2. เราพบว่าการรวมกลุ่มกันปลูกผัก เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ได้ผลลัพธ์มากกว่าผัก ปลา
 - เราได้ออกกำลังกาย ได้เหนื่อย เหงื่อออก
 - เราได้กลุ่มเพื่อนฝูง มีเรื่องพบปะพูดคุย สร้างความสัมพันธ์ในชุมชนได้มาก
 - เราได้ความสบายใจ เดินดูต้นไม้กิ่งงามสดชื่น จิตใจเบิกบานดี

เรากำลังก้าวต่อ

เรื่องที่เราทำกลุ่มเล็กๆ คนน้อยๆ รับผิดชอบต่อหมู่เพื่อนฝูง ตามไถ่ชาวคราว แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์กัน ขยายวงกว้างออกนอกพื้นที่ นอกตำบล และได้รับการตอบรับจากองค์กรท้องถิ่น ให้การสนับสนุนการทำงาน นำเข้าสู่แผนงานของหน่วยงาน ทางอำเภอ นำขยายต่อในภาพกว้างสร้างเครือข่ายเชื่อมในอำเภอ เราดีใจที่ทำเรื่องนี้แล้วมีเสียงตอบรับที่ดี สื่อทีวีช่วยขยายต่ออีกแรง กระแสการบริโภคจะเป็นอย่างไร หากเรามีจุดยืนที่มั่นคงเราก็คงไม่ล้ม

ธีระวัฒน์ เรียบเรียงนำเสนอ 6 สิงหาคม 2546

วันที่ 24 กรกฎาคม 2546

หลักการและวิธีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเรื่องอาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน

1. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจ โดยวิธีการง่าย ๆ รวมตลอดถึงการแจ้งพิกัดของสารเคมีที่ห้ามใช้เป็นส่วนผสมอาหาร โดยวิธีการ

- ใช้ภาษาที่ประชาชนเข้าใจได้ง่าย
- บอกถึงลักษณะของสารห้ามใช้ซึ่งชาวบ้านรู้จัก เช่น สารบอแรกซ์หรือน้ำประสานทอง เป็นต้น

- บอกถึงพิษภัยจากสารเคมีที่มีผลกระทบต่อโดยตรงต่อมนุษย์
- บอกถึงระดับโทษที่ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายจะได้รับหากมีการตรวจพบสารที่ห้ามใช้ในอาหาร

2. ลดการใช้สารเคมีในการปลูกพืช / เลี้ยงสัตว์

- มีการแจ้งประชาชนให้ทราบว่าห้ามใช้สารเคมีฉีดหรือผ่านเพื่อป้องกันศัตรูพืชในระยะเวลาสั้น ก่อนนำไปประกอบอาหาร

- สารเคมีที่ตกค้างในอาหารจะมีผลกระทบต่อสุขภาพอย่างไร
- แนะนำให้ใช้วัสดุธรรมชาติทดแทนสารเคมี เช่น ใบสะเดา หรือใบน้อยหน่า มาบดผสม

น้ำฉีดป้องกันศัตรูพืชแทนการใช้สารเคมี

- การส่งเสริมให้มีการตั้งกลุ่มเกษตรกรด้านอาหาร ปศุสัตว์ เพื่อส่งเสริมความรู้ใหม่ ๆ ที่ถูกต้องและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3. การตรวจสอบคุณภาพอาหาร

- การตรวจสอบคุณภาพอาหารในปัจจุบัน มีสถานที่ตรวจวิเคราะห์อาหารน้อย ยังไม่เพียงพอกับความต้องการรัฐอาจสนับสนุนให้เอกชนจัดตั้งสถาบันตรวจวิเคราะห์อาหารให้มากขึ้น โดยวิธีการให้การรับรอง มาตรฐานและอบรมผู้มีหน้าที่ตรวจวิเคราะห์อาหารให้มีความเชี่ยวชาญ

- สภานายินำเข้าน้ำยาหรือเครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบเบื้องต้นด้วยวิธีไม่ซับซ้อนและราคาถูก เพื่อประชาชนตรวจสอบได้เอง

4. ดูแลเรื่องความสะอาดของสถานที่ผลิตอาหาร สถานที่จำหน่ายอาหาร

- โรงงาน , โรงฆ่าสัตว์
- ตลาดสด ตลาดนัดต่าง ๆ

- การดูแลและการกำจัดเศษอาหาร ต้องมีมาตรการแยกเศษอาหารเก็บให้มีมิดชิดไม่ให้เป็นแหล่งแพร่เชื้อโรค

5. การจัดเก็บและการแยกประเภทและชนิดของอาหารรวมถึงการแยกเก็บสารเคมีให้ห่างจากอาหาร

- การแยกเก็บอาหารให้เป็นสัดส่วน เป็นประเภทไม่ปะปนกัน เพื่อป้องกันอาหารปนเปื้อนซึ่งกันและกัน

- สารเคมีบางอย่างคล้ายคลึงกับสารเคมีที่ใช้ผสมอาหารมากจนแยกไม่ออก สารเคมีเหล่านี้ต้องแยกไว้ให้ห่างจากอาหาร และสารเคมีหรือวัตถุส่วนผสมอาหารทุกชนิดต้องเขียนชื่อติดไว้ที่ภาชนะบรรจุสารนั้น ๆ ให้เห็นได้ชัดเจน

- ห้ามเอาสารที่มีพิษวางรวมไว้ใกล้กับอาหารเพราะปนเปื้อนได้ง่าย

6. การจัดตั้งองค์การอิสระตามมาตรา 57 ของรัฐธรรมนูญ

รัฐควรจัดตั้งองค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ เพื่อคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมีการโฆษณาเกินจริง ด้วยการใช้องค์กรระบบการขายตรง โดยเน้นการให้ประโยชน์ตอบแทนในอัตราที่สูงและมีการโฆษณาสรรพคุณที่เกินจริง เป็นการทำการกำไรระยะสั้น แต่ได้ผลกำไรสูง แล้วก็จะเปลี่ยนสินค้าตัวใหม่เข้ามาแทนเมื่อสินค้าเดิมคนไม่นิยม

ในปัจจุบันนอกจากผู้บริโภคจะได้รับอันตรายจากการบริโภคอาหารที่ผิดมาตรฐานแล้ว ผู้บริโภคบางส่วนยังถูกชักชวนให้ซื้อผลิตภัณฑ์อาหารที่ไม่มีคุณภาพตามที่มีการโฆษณาชวนเชื่อ

มาตรการในการบังคับใช้กฎหมายยังล่าช้า เพราะกฎหมายอาหารยังใช้หลักกฎหมายเดิม กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ต้องเป็นผู้พิสูจน์ว่าการโฆษณานั้นเป็นเท็จอย่างไร ซึ่งไม่เป็นธรรมกับผู้บริโภค

หากนำหลักการตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องการโฆษณามาใช้กับผลิตภัณฑ์อาหารก็จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากกว่ากฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เพราะพรบ. อาหาร พ.ศ. 2522 ใช้มา 24 ปีแล้วไม่มีการแก้ไขในเรื่องการโฆษณา และยังมีช่องว่างที่ประชาชนถูกเอาเปรียบหรือถูกหลอกลวงอยู่ตลอดเวลา การมีกฎหมายที่ไม่สามารถดูแลคุ้มครองผู้บริโภคไม่ให้ถูกเอาเปรียบในการขายสินค้าก็จะเป็นตัวทำลายระบบเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศอีกทางหนึ่ง จึงสมควรที่จะให้ภาคประชาสังคมช่วยเสนอแนวทางแก้ไขหรือมาตรการแก้ไขข้อกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมต่อไป

นายสุพจน์ เวชมุข

เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน 8

รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ข้อคิดเห็นต่อนโยบายประเด็น "อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพ...อย่างยั่งยืน"

ยุทธศาสตร์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1. ด้านปัจจัยการผลิตและวัตถุดิบ

- การรณรงค์ให้ใช้ปัจจัยการผลิตอย่างถูกวิธี ปัญหาอยู่ที่เกษตรกรไทยไม่มีความรู้ความเข้าใจอย่างดั่งแต่เกี่ยวกับปัจจัยการผลิตนั้นๆ เพราะไม่มีนิสัยรักการอ่าน ประกอบกับเอกสารข้อมูลวิชาการที่มีอยู่มักจะไม่อ่านเข้าใจยาก มีศัพท์เทคนิคมาก บางครั้งไม่ได้อธิบายรายละเอียดความจำเป็นที่สมบูรณ์ไว้ ทำให้ไม่ระจางในการใช้งาน ตัวอย่างเช่น การใช้ต่างทับทิมและคลอรีนในการล้างผักผลไม้ บางครั้งยังสับสนอยู่ว่าควรทำอะไรบ้างที่อะไร ทำงาน(ทำปฏิกิริยา) อย่างไร หรือกรณีชื้อแนะนำที่ว่า "ควรล้างผักโดยการแช่น้ำคลอรีนไว้ 20 นาที " ทำไม่ต้อง 20 นาที ถ้าใช้เวลาแค่ 5-10 นาที จะเกิดอะไรขึ้น เป็นต้น ดังนั้นมาตรการที่ควรพิจารณาคือ การให้ความรู้กับเกษตรกรหรือประชาชน ต้องทำอย่างไร ตัวอย่างข้อเสนอมีดังนี้
- วิธีการถ่ายทอดความรู้ ถ้าสื่อผ่านทีวี (แบบที่ อย. ทำอยู่) จะทำได้เร็วและทั่วถึง แต่จะไม่ได้รายละเอียด เพราะค่าใช้จ่ายสูง ถ้าใช้สื่อสิ่งพิมพ์ อาจจะต้องปรับรูปแบบของสิ่งพิมพ์ที่จะกระตุ้นให้เกิดการอ่าน การพูดแนะนำหรืออธิบายจะได้ผลค่อนข้างดี กรณีที่ผู้พูดจริงจังและใช้ภาษาง่ายๆ กับเทคนิคส่วนตัว (ซึ่งต้องมีประสบการณ์และผ่านการฝึกฝนด้วย) เพราะคนไทยชอบฟังมากกว่าอ่าน และเมื่อฟังแล้วรู้เรื่อง ก็อยากจะพูดบ้าง
- อีกมาตรการหนึ่งอาจจะกำหนดเป็นหลักสูตรในโรงเรียนเป็นวิชาบังคับเลือก เช่น ให้นักเรียนที่เป็นลูกของเกษตรกรเรียนวิชาเกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการเกษตร เพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์พร้อมกับถ่ายทอดให้กับผู้ปกครองด้วย

2. 3. 4. ด้านการผลิตระดับฟาร์ม ด้านโรงงาน ด้านผลผลิต

- อาจจะต้องแยกหรือจัดว่า แนวทางของแต่ละกลุ่มผู้ผลิตเป็นอย่างไร ถ้าเป็นกลุ่มที่เน้นการส่งออก ก็ต้องมีการผลิตแบบมาตรฐานสากล เพื่อรับรองการบริโภคของคนที่จะกระจายอยู่ทั่วโลก (คนส่วนหนึ่งเท่านั้น ที่มีอำนาจซื้อและมีระดับสุขภาพเหมาะสมกับสินค้า ไม่ใช่ทุกคน เพราะเขาต้องการรายได้เข้าประเทศ) ส่วนกลุ่มที่ผลิตสำหรับบริโภคในท้องถิ่น อาจไม่จำเป็นต้องใช้มาตรฐานสูงมาก เพราะอาจจะส่งผลให้เกิดสภาวะสุขภาพที่เปลี่ยนไปจากเดิม คือ มีภูมิคุ้มกันที่สูงหรือเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่แล้ว เช่น ทานส้มตำได้ทุกวัน แต่ถ้าปรับเปลี่ยนมาตรฐานไปมาก อาจทำให้ร่างกายเปลี่ยนสภาวะไป เช่น ผึ้งที่มากเที่ยวเมืองไทย จะดื่มน้ำหวานๆ ไปที่คนในท้องถิ่นดื่มกันเป็นปกติไม่ได้เลย (ท้องเสีย) เพราะภูมิด้านทานไม่เพียงพอ ต้องดื่มน้ำที่ผ่านการผลิตตามมาตรฐานสากลเท่านั้น (น้ำโซดา น้ำสิงห์ โค้ก) ขณะที่คนในชุมชนต่างก็ดื่มกันได้ทุกคน โดยทั้งนี้ อาจจะต้องคำนึงถึงแนวทางของในหลวงที่ให้ไว้ด้วย คือ "แนวเศรษฐกิจพอเพียง"

1. ต้องมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีด้านกระบวนการแปรรูปอาหารเบื้องต้น โดยเฉพาะกระบวนการผลิตอาหารที่เป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มฯ มีความรู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตอาหาร รวมทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้อง จนสามารถปรับปรุงกิจกรรมการผลิตของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดต้นทุน รักษาสิ่งแวดล้อม และมีคุณภาพสม่ำเสมอตรงต่อความต้องการของผู้บริโภค (ตัวอย่างกรณีการทำกล้วยฉาบ โดยไม่รู้ว่ามันขั้นตอนการแช่น้ำเกลือเพื่ออะไร)
2. ต้องมีการให้ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้อาหารเกิดอันตรายหรือเป็นพิษ เพื่อให้กลุ่มฯ ตระหนักถึงอันตรายของอาหารที่มีต่อสุขภาพของผู้บริโภค และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุของอาหารเป็นพิษ เกิดสำนึกที่ดีในความห่วงใยต่อสุขภาพของผู้บริโภค (ตัวอย่างกรณีการเตรียมน้ำปูนใสจากปูนก่อสร้าง โดยไม่รู้ว่ามีความต่างจากปูนแดงอย่างไร และจะเกิดโทษอย่างไร)
3. ต้องมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์สุขลักษณะที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Hygiene Practice : GHP) ให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ GMP เพื่อให้กลุ่มฯ ทราบดีถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับ GMP ที่มีผลบังคับใช้ และสามารถประยุกต์ใช้หลักเกณฑ์ดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับกิจกรรมของกลุ่มฯ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อการบริโภคเป็นที่ตั้ง (ตัวอย่างกรณี ไม่พร้อมที่จะติดตั้งผ้าเพดาน เพราะงบประมาณไม่พอ หรือถ้าติดตั้งแล้ว จะทำให้สภาพการทำงานร้อนอบอ้าว ก็อาจจะชะลอการติดตั้งไว้ก่อน แต่ต้องเฝ้าระวังรักษาความสะอาดบริเวณใต้หลังคาเหนือศีรษะอย่างสม่ำเสมอ)
4. ต้องมีการติดตามประเมินผลและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขอย่างสม่ำเสมอจากผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการอาหาร รวมทั้งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลกลุ่มฯ เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาของแต่ละกลุ่มฯ อย่างต่อเนื่อง (มีตัวอย่างกลุ่มที่หยุดกิจกรรมไปแล้วจำนวนมาก เพราะขาดการติดตามผล)
5. ต้องจัดให้มีการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมของวิทยากรและผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้เกิดความร่วมมือและการให้ความช่วยเหลืออย่างถูกต้อง เหมาะสม และตรงกับปัญหาของกลุ่มฯ (ตัวอย่างกรณีการอบรมในรูปแบบที่เป็นกระบวนการ มีการกระตุ้นการเรียนรู้ ความมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ไม่ใช่แค่เพียงการบรรยายทางวิชาการเท่านั้น)

5. ด้านการพัฒนาศักยภาพห้องปฏิบัติการ

- ควรมีมาตรการที่จะขยายหรือเพิ่มจำนวนห้องปฏิบัติการด้วย
- ควรมีมาตรการในการสอบเทียบเพื่อปรับระดับมาตรฐานการวิเคราะห์ที่เหมาะสม และแม่นยำ

คุณชายกร ลินธุสัย ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ

กำหนดการเวทีย่อยครั้งที่ ๑
สมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น "ความปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน"
วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๖

ณ ห้องประชุม ๘๐๑ อาคาร ๘ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข นนทบุรี

- ๐๘.๓๐ - ๐๙.๐๐ น. ลงทะเบียน
- ๐๙.๐๐ - ๐๙.๓๐ น. ที่แจ้งวัตถุประสงค์เวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ และเวทีย่อยเฉพาะประเด็น
- ผู้อำนวยการสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ
 - ผู้อำนวยการสำนักงานสนับสนุนการพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร
- ๐๙.๓๐ - ๑๐.๓๐ น. เสนอข้อมูล - สรุปเป้าหมาย แนวทางนโยบายความปลอดภัยด้านอาหาร
- หน่วยงานและกฎหมายด้านความปลอดภัยอาหารทั้งวงจร
- ๑๐.๓๐ - ๑๐.๕๕ น. พักร
- ๑๐.๕๕ - ๑๑.๓๐ น. แบ่งกลุ่ม เสนอความเห็นต่อนโยบายความปลอดภัยด้านอาหาร
- ๑๑.๓๐ - ๑๒.๐๐ น. นำเสนอความเห็นต่อที่ประชุมรวม
- ๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- ๑๓.๐๐ - ๑๕.๓๐ น. แบ่งกลุ่มตามเป้าหมาย กลุ่มผู้ผลิต/กลุ่มสถานที่จำหน่ายอาหารในชุมชน/
กลุ่มโรงเรียนและสถานศึกษา/กลุ่มตลาด/กลุ่มผู้บริโภค
- เสนอข้อเสนอเชิงนโยบายที่ควรเป็นที่จะสามารถสนับสนุนให้เกิดระบบจัดการความปลอดภัยด้านอาหารในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย
 - แนวทางที่จะสามารถผลักดันให้ข้อเสนอข้างต้นเกิดเป็นจริงได้
- ๑๕.๓๐ - ๑๕.๔๕ น. พักร
- ๑๕.๔๕ - ๑๖.๓๐ น. นำเสนอข้อสรุปจากกลุ่มย่อย เพื่อประมวลเป็นภาพรวมของข้อเสนอและอภิปรายทั่วไป

กำหนดการเวทีย่อยครั้งที่ ๒
สมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น "อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน"
วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๖

ณ ห้องประชุม ๘๐๑ อาคาร ๘ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข นนทบุรี

- ๐๘.๓๐ - ๐๙.๐๐ น. ลงทะเบียน
- ๐๙.๐๐ - ๐๙.๓๐ น. ชี้แจงวัตถุประสงค์เวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ และเวทีย่อยเฉพาะประเด็น
- ผู้อำนวยการสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ
 - ผู้อำนวยการสำนักงานสนับสนุนการพัฒนาศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร
- ๐๙.๓๐ - ๑๐.๓๐ น. เสนอข้อมูล - สรุปเป้าหมาย แนวทางนโยบายความปลอดภัยด้านอาหาร
- มุมมองความสัมพันธ์กฎหมายในระบบอาหารไทย(เฉพาะด้านการคุ้มครองผู้บริโภค)อ.เจริญ คัมภีร์ภาพ คณะนิติศาสตร์ จุฬาฯ
 - สรุปข้อเสนอจากเวทีย่อยครั้งที่ ๑
- ๑๐.๓๐ - ๑๐.๔๕ น. พักร
- ๑๐.๔๕ - ๑๑.๓๐ น. แบ่งกลุ่ม เสนอความเห็นระดับความสำเร็จของนโยบายที่น่าจะเป็น และเหตุผลที่ก่อให้เกิดความสำเร็จหรือไม่สำเร็จของนโยบาย
- ๑๑.๓๐ - ๑๒.๐๐ น. นำเสนอความเห็นและเหตุผลต่อที่ประชุมรวม
- ๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- ๑๓.๐๐ - ๑๕.๓๐ น. แบ่งกลุ่มตามความสนใจในฐานเหตุผลที่เสนอในช่วงเช้า
- เสนอนวัตกรรมทางการบริหารจัดการที่จะสามารถส่งเสริมให้นโยบายความปลอดภัยด้านอาหารเกิดความสำเร็จเป็นจริงอย่างยั่งยืนได้
- ๑๕.๓๐ - ๑๕.๔๕ น. พักร
- ๑๕.๔๕ - ๑๖.๓๐ น. นำเสนอข้อสรุปจากกลุ่มย่อย เพื่อประมวลเป็นภาพรวมของข้อเสนอและอภิปรายทั่วไป

กำหนดการเวทีสมัชชา ห้องย่อยที่ ๒
"อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน"

วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๖ ณ ศูนย์ประชุมและนิทรรศการไบเทค บางนา กรุงเทพฯ

ประธานเวทีสมัชชาย่อย : ศ.ดร.ภักดี โพธิศิริ รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข

วิทยากรกระบวนการ : นสพ.ปกรณ์ สุวรรณประชา สถาบันพัฒนาสื่อแยกอินโดจีน พิษณุโลก

เวลา ๑๐.๕๐ - ๑๑.๓๐ น. เวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการระบบความปลอดภัยอาหารใน
พื้นที่

(เวลา ๑๑.๓๐ - ๑๒.๓๐ พักรับประทานอาหารกลางวัน)

เวลา ๑๒.๓๐ - ๑๓.๒๐ น. นำเสนอความเป็นมา และกระบวนการของเวทีสมัชชาย่อยเฉพาะประเด็น
อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพที่ยั่งยืน และสรุปข้อเสนอจากเวทีสมัชชา
ย่อย ๑ และ ๒ (นพ.ศิริวัฒน์ ทิพย์ธราดล รองผอ.สยอ.)

เวลา ๑๓.๒๐ - ๑๔.๐๐ น. นำเสนอ "เป้าหมาย ยุทธศาสตร์และมาตรการตามนโยบายอาหารปลอดภัย

ของรัฐบาล" โดยผู้บริหารงานตามนโยบายฯ ของ ๒ หน่วยงานหลัก

- กระทรวงสาธารณสุข :

ศ.ดร.ภักดี โพธิศิริ รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ :

ดร.อำพน กิตติอำพน

ผู้อำนวยการสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ(มกอช.)

- ดำเนินการอภิปรายโดย นายแพทย์สี้อชา วรรณรัตน์ ผู้อำนวยการ
สำนักงานสนับสนุนการพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร(สยอ.)

เวลา ๑๔.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. อภิปรายความเห็นต่อข้อเสนอเชิงนโยบาย ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิด
ความเป็นไปได้ และข้อเสนอเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดระบบการจัดการอาหาร
ปลอดภัยที่ยั่งยืน (เสนอความเห็นคนละไม่เกิน ๓ นาที)

เวลา ๑๖.๐๐ - ๑๖.๓๐ น. สรุปข้อเสนอเชิงนโยบายที่จะเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ในวันที่ ๘ สิงหาคม
(โดย วิทยากรกระบวนการ)

เวลา ๑๖.๓๐ - ๑๗.๐๐ น. เตรียมรูปแบบและผู้นำเสนอ ในวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๖

หมายเหตุ กำหนดการนำเสนอข้อสรุปจากห้องย่อย "อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพที่ยั่งยืน" ต่อเวที
สมัชชาชาติ เวลา ๑๐.๐๐ - ๑๐.๕๐ น. วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๖

ข้อเสนอต่อนโยบาย"อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพที่ยั่งยืน"

จากเวทีสมัชชาครั้งที่ ๑ เมื่อ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๖

ณ ห้องประชุม ๔๐๑ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

การจัดการในภาพรวม

- ต้องกำหนดนโยบายการแก้ปัญหาอาหารไม่ปลอดภัยทั้งวงจร ในลักษณะกระบวนการ ที่ทุกภาคส่วนเข้าร่วม
- นำความรู้ที่มีอยู่ และศึกษาใหม่มาสร้างระบบจัดการที่เหมาะสมเพื่อแก้ปัญหาความไม่ปลอดภัยของอาหารในภาพรวมของประเทศ และชุมชน
- หน่วยงานควบคุม และพัฒนามาตรฐาน ต้องสร้างมาตรฐานขั้นพื้นฐานเดียวกันของผลิตภัณฑ์อาหารสำหรับการส่งออกและ ขายภายในประเทศ
- การตรวจสอบทางห้องปฏิบัติการตลอดวงจร ต้องตั้งองค์กรร่วมมือรัฐ เอกชนที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ มีระบบรางวัลนำจับ และบทลงโทษที่รุนแรงทั้งแหล่งผลิต และเจ้าหน้าที่ที่ทุจริต
- ต้องให้อบต.(ราชการส่วนท้องถิ่น)ทุกแห่งเห็นความสำคัญ(มีนโยบายสนับสนุนเป็นรูปธรรม)ด้านการควบคุมอาหารปลอดภัยตั้งแต่ระบบผลิต จำหน่าย ประจวบกับถึงการบริโภค โดยออกมาตราการรองรับให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลกลาง สนับสนุนงบประมาณสำหรับศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่น(ทั้งด้านการผลิต การพัฒนาบุคลากรในการประกอบการ การบริโภค)
- รัฐต้องสร้างกลไกส่งเสริมและรับรองมาตรฐานอาหารปลอดภัยโดย
 - ๑) ให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการตรวจรับรองมาตรฐานอาหาร
 - ๒) เร่งรัดการจดทะเบียนฟาร์ม ตามมาตรฐานการผลิต -GAP
 - ๓) บังคับใช้กฎหมายควบคุมการผลิต แปรรูป จำหน่ายอาหารอย่างเข้มงวด
 - ๔) มีกระบวนการให้ความรู้แก่ผู้ผลิต ผู้บริโภค ที่มีประสิทธิภาพ น่าสนใจ โดยให้ความสำคัญกับการปลูกฝังจิตสำนึกด้วย

ระบบการผลิต

- รัฐต้องมีนโยบายชัดเจนในการสนับสนุนการทำเกษตรปลอดภัยพิช โดย
 - ๑) สนับสนุนให้เกษตรกรเกิดการตัดสินใจเปลี่ยนจากการทำเกษตรใช้สาร มาเป็นปลอดภัยซึ่งจะเป็นจุดหักเหสำคัญของระบบ จะเกิดได้ต้องมีกระบวนการให้ความรู้ต่อเกษตรกร ทำให้เกษตรกรเห็นภาวะทุนและหนี้จากระบบเกษตรเชิงเดี่ยวใช้สาร เกิดจิตสำนึกการผลิตเพื่อสุขภาพอันนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตแบบปลอดภัยจากน้อยไปมากอย่างค่อยเป็นค่อยไป นำความสำเร็จที่เห็นผลแล้วมาขยายช่วยคนที่อ่อนแอกว่า เสริมด้วยความรู้ด้านการบริหารจัดการทุน การจัดการฟาร์ม และรวมกลุ่มเครือข่ายผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้บริโภคเป็นเครือข่ายอาหารในพื้นที่
 - ๒) รัฐต้องกำหนดมาตรฐานเกษตรเคมี และเกษตรอินทรีย์ & เกษตรปลอดภัย โดยอาจให้ สหกรณ์เป็นหน่วยกำกับดูแลการผลิตตามมาตรฐาน
 - ๓) เน้นการส่งเสริมเกษตรกรที่ยั่งยืน โดย
 - ต้องมีการวิจัยเพื่อปรับปรุงพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับกระบวนการผลิตแบบปลอดภัย สามารถทนโรคพืช แมลง โดยหลีกเลี่ยงพันธุ์พืชที่มีการตกแต่งทางพันธุกรรม

- สร้างแรงจูงใจในการผลิตอาหารปลอดภัยด้วยการส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร ใช้มาตรการทาง (การลด)ภาษีสินค้าปลอดภัย ส่งเสริมตลาดสินค้า ดูแลด้านราคา และการออกหนังสือรับรองมาตรฐานสินค้า
- สนับสนุนทุนหมุนเวียนแก่ศูนย์เกษตรกรอินทรีย์ระดับชุมชน
- พัฒนามูลค่าการที่ปรึกษาของรัฐในระดับชุมชนให้สามารถเป็นที่พึ่งของเกษตรกรได้ แทนที่เซลล์แมน ขายสารเคมีในปัจจุบัน
- ใช้มาตรการลดภาระหนี้กลุ่มเกษตรกรรายย่อย ควบคู่กับการส่งเสริมเกษตรยั่งยืน

๔) ตั้งกองทุนภาษีสารเคมีและสารพิษที่ผลิตและนำเข้าในประเทศเพื่ออุดหนุนนโยบายการเกษตรที่ยั่งยืน

- จัดให้มีระบบการขึ้นทะเบียนผู้ผลิตอาหารทุกประเภท ทุกระดับในท้องถิ่นโดยอาจให้ราชการส่วนท้องถิ่นเข้ามา มีบทบาท เพื่อให้สามารถทราบสัดส่วน แนวโน้มการผลิตอาหารที่ปลอดภัย หรือใช้สารเคมี อันจะนำสู่ การสร้างจิตสำนึกร่วมในลักษณะเครือข่ายชุมชนเพื่อลดการใช้สารเคมีในการผลิต สนับสนุนการใช้สาร ธรรมชาติทดแทน
- แยกระบบการบริหารจัดการเกษตร ออกจากระบบบริหารการปกครอง และใช้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการ ในแต่ละท้องถิ่น ควรมีองค์กรหรือเครือข่ายหน่วยงานอื่นประกอบด้วยราชการส่วนท้องถิ่น เกษตร สาธารณสุข เครือข่ายอสม. ประชาชนชาวบ้าน สถาบันการศึกษาในพื้นที่ ผู้แทนองค์กรเกษตร เอก ชน-ผู้ผลิตอาหาร และชุมชน มาร่วมเป็นหน่วยจัดการพัฒนาการผลิตอาหาร(ปลอดภัย)ในท้องถิ่นทำหน้าที่ จัดทำแผนพัฒนาระบบการผลิตอาหารของชุมชน ผลักดัน ดูแลให้เกิดผลในทางปฏิบัติโดยอาจให้ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีตำบล หรือสถาบันการศึกษาเป็นแกนหลัก นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงกับโรงพยาบาลชุมชนใน พื้นที่เพื่อสร้างเครือข่ายการตรวจสอบมาตรฐานเกษตรที่ปลอดภัย จากแหล่งผลิตในท้องถิ่นด้วย
- กำหนดมาตรฐานอาหารโดยเน้นที่คุณภาพโดยรวมก่อน ไม่ใช่คุณสมบัติด้านขนาด รูปร่าง ตามที่ผู้ซื้อ กำหนดเป็นปัจจัยหลักเหมือนปัจจุบัน
- รัฐต้องใช้
 - ๑) กำแพงภาษีสำหรับสารเคมีเกษตร เพื่อเสริมให้สารธรรมชาติเช่นปุ๋ยชีวภาพถูกกว่า และเป็นที่ยอมรับ พร้อมไปกับควบคุมระบบการนำเข้าสารเคมีทางการเกษตร
 - ๒) กระบวนการทางสื่อที่มีประสิทธิภาพในการรณรงค์การลดการใช้สารเคมี ส่งเสริมการใช้ที่ถูกต้อง และเสนอสารธรรมชาติทดแทน
 - ๓) ใช้กลไกศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีตำบลเป็นแกนกลางในการส่งเสริมการเกษตรปลอดภัย
- ในเบื้องต้น ประชาสัมพันธ์สัญลักษณ์รับรองความปลอดภัยในอาหารของรัฐให้เป็นที่รู้จัก
- ระยะต่อไป ต้องออก/บังคับใช้กฎหมาย เพื่อควบคุมระบบการผลิตให้ได้มาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้มาตรฐานต้องห้ามขายโดยเด็ดขาด

การขนส่ง

- ยกวางกฎหมายควบคุมคุณภาพการขนส่งสินค้าอาหารทุกประเภท โดยระบุหน่วยงานรับผิดชอบ และวิธีการตรวจประเมินคุณภาพการขนส่งที่ชัดเจน ทั้งนี้

- ๑) อาจพิจารณาเป็นพระราชบัญญัติใหม่ หรือปรับปรุงกฎหมายเดิม เช่น กรณีเนื้อสัตว์ที่มาตรฐานกรมปศุสัตว์ร่วมกับมกอช.จะให้โรงฆ่ารับผิดชอบการขนส่งเช่นนี้ การควบคุมคุณภาพการขนส่งเนื้อสัตว์จะเพิ่มอยู่ในพระราชบัญญัติการฆ่า ฆ่าและเนื้อสัตว์ หรือไม่
- ๒) ต้องรวบรวม และวิจัยองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการขนส่งอาหารที่เหมาะสมกับประเทศไทย ก่อนตรากฎหมายเพื่อให้สามารถบังคับใช้ได้ และเกิดประโยชน์สูงสุด
- ๓) ใช้กระบวนการยกร่างกฎหมายอย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ตลาด(แหล่งจำหน่ายอาหารปลอดภัย เพียงพอ ราคาถูก)

- สร้างเครือข่ายผู้ผลิต จำหน่าย ปรุง บริโภคในชุมชนเพื่อลดระยะทางในการส่งสินค้า และเกิดสำนึกรับผิดชอบต่อเพราะรู้จักคุ้นเคยกัน
- จัดตลาดชุมชน(ศูนย์กลางนำร่อง)อาหารปลอดภัยสำหรับคนในชุมชน โดยใช้ผลิตภัณฑ์ในชุมชนก่อน
- (ทุก)ตลาดต้องรับผิดชอบต่อจุดตรวจคุณภาพความปลอดภัยของอาหารก่อนการจำหน่าย โดย
 - ๑) ต้องปรับปรุงให้มีกฎหมายรองรับให้ทุกท้องถิ่นสามารถออกข้อบังคับให้ตลาดรับผิดชอบต่อจุดตรวจคุณภาพความปลอดภัยของอาหาร โดยควรเสนอเข้าในวาระการพิจารณาปรับปรุงกฎกระทรวงตลาด ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕
 - ๒) สินค้าอาหารทุกประเภทที่นำเข้าตลาด ควรพิจารณาสินค้าที่มีเครื่องหมายรับรองมาตรฐานจากแหล่งผลิต
 - ๓) ส่งเสริมการตั้งชมรมผู้ค้าในตลาด(โดยเฉพาะในตลาดราชการส่วนท้องถิ่น)เพื่อเป็นเครือข่ายตรวจสอบความปลอดภัยอาหาร (ขณะที่ตลาดเอกชนอาจเป็นการจ้างเอกชนมาตั้งจุดตรวจได้เอง)
 - ๔) กรณีตรวจพบอาหารไม่ได้มาตรฐานต้องมีการตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษร ถ้าไม่ปรับปรุงต้องไม่รับมาจำหน่ายพร้อมประสานงานกับราชการเพื่อให้สืบค้นถึงแหล่งผลิตและแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ
 - ๕) มีกฎหมายควบคุมให้ในผู้จำหน่ายหมู เนื้อสัตว์ ทุกเชิงต้องแสดงใบกำกับการนำส่งจากฟาร์มใด โรงฆ่าใด แล้วผ่านจุดตรวจอีกชั้นหนึ่ง
 - ๖) ในเบื้องต้น ราชการส่วนท้องถิ่นอาจ(แทรกแซง)การจำหน่ายอาหารคุณภาพ เช่นนำหมูคุณภาพดีมาจำหน่ายในราคาถูกเพื่อผลักดันให้ผู้ค้าต้องเลือกสินค้าคุณภาพมาขาย
 - ๗) ราชการต้องพัฒนาวิธีการตรวจวิเคราะห์ที่ง่าย ได้มาตรฐาน ราคาเหมาะสม ในอาหารที่เสี่ยงทุกประเภท

สถานประกอบการ

- ต้องเข้มงวดการเรื่องการขออนุญาตจัดตั้งสถานที่ประกอบอาหาร และผู้ปรุง ผู้เสิร์ฟทุกคนต้องผ่านการอบรม และทดสอบความรู้ มีบัตรแสดง
- ให้โรงพยาบาล และโรงเรียนเป็นพื้นที่นำร่องในการใช้อาหารปลอดภัยภายในชุมชน เช่น ออกรายการอาหารสำหรับผู้ป่วยโดยใช้ผลิตภัณฑ์ปลอดภัยในชุมชนเป็นหลักก่อน พัฒนาเมนูสุขภาพที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ และวิถีชีวิตชุมชน
- ชมรมผู้ประกอบการค้าช่วยเหลือเสริมสร้างสำนึกร่วมด้านอาหารปลอดภัย โดยร่วมกันจัดหาวัตถุดิบจากแหล่งอาหารปลอดภัยในพื้นที่ โดยอาจร่วมกันเป็นเครือข่าย สร้างเมนูอาหารท้องถิ่นที่ใช้ผลิตภัณฑ์ในชุมชนที่ปลอดภัย และมีจำหน่ายตามฤดูกาลที่เหมาะสม

- มีการอบรม การพัฒนามาตรฐานใหม่ๆที่เหมาะสม การจดทะเบียนสำหรับการประกอบการด้านอาหาร ทั้งในผู้ปรุง ผู้เสิร์ฟ
- ให้มีระบบOne stop serviceในการขอใบอนุญาตผลิตภัณฑอาหารชุมชน ทั้งนี้โดยให้หน่วยงานนั้นอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานหน่วยงานที่ดูแลด้านการอนุญาตทุกหน่วยที่เกี่ยวข้อง และการส่งเสริมความรู้ที่จำเป็น โดยผู้ประกอบการมีจุดประสานงานที่หน่วยงานเดียว ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานสาธารณสุข หรือราชการส่วนท้องถิ่น(รวมทั้งควรใช้ระบบ One stop service นี้ในการขออนุญาตประกอบการด้านอาหารอื่นๆด้วยเช่นการตั้งร้านอาหาร โรงงานผลิตอาหาร เป็นต้น)
- ควรส่งเสริมให้สัญลักษณ์รับรองClean Food Good Tasteเป็นเครื่องหมายรับรองสถานประกอบการอาหารที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง(ไม่เน้นปริมาณ จนคุณภาพตก) ส่วนข้อกำหนดขั้นต่ำสำหรับสถานประกอบการทั่วไปไปตามกฎหมายควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างร้านขนาดใหญ่และเล็ก และควรเป็นเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องถึงคุณภาพความปลอดภัยที่แท้จริงด้วย เช่น การตรวจหาเชื้อโรคที่เป็นตัวชี้วัดความปลอดภัยควรเป็นเกณฑ์ข้อหนึ่ง ไม่ควรเน้นแต่เกณฑ์ทางกายภาพซึ่งเป็นเพียงภาพ แต่อาจไม่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย
- การติดตามคุณภาพร้าน ควรพัฒนาความเข้มแข็งของชมรมสถานประกอบการด้านอาหารเพื่อให้เข้ามามีส่วนดูแลตรวจตราตนเองในลักษณะองค์กรวิชาชีพ พัฒนาสู่การรองรับบทบาทตามกฎหมายในอนาคต
- ควรให้ความสำคัญกับการใช้สื่อให้ความรู้ในการปรุงประกอบ เลือกซื้อแก่ผู้จำหน่ายและผู้บริโภค โดยต้องใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพ มีรูปแบบแข่งขันกับสื่อบริโภคนิยมได้ ทั้งนี้ถ้าสามารถทำให้เอกชนเผยแพร่ความสำคัญของอาหารปลอดภัยได้เองเหมือนการออกกำลังกายจะประสบความสำเร็จ

ผู้บริโภค

- เร่งดำเนินการจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ตามมาตรา ๕๗ วรรคสองแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยขึ้นตรงต่อสภาหรือนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ ควรมีองค์ประกอบที่เป็นเครือข่ายจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เครือข่ายเกษตรยั่งยืน/เกษตรอินทรีย์ เครือข่ายผู้บริโภคจังหวัด องค์กรผู้บริโภค ทั้งนี้ควรเป็นคณะกรรมการบริหารองค์กรที่มีระดับต่างๆ ได้แก่
 - คณะกรรมการระดับชาติ มีผู้แทนจากกลุ่มวิชาชีพต่างๆ
 - คณะกรรมการระดับภูมิภาค มีผู้แทนจากองค์กรเกี่ยวข้องระดับจังหวัด
 - คณะกรรมการระดับจังหวัด มีผู้แทนองค์กรวิชาชีพในจังหวัด
 - คณะกรรมการพิเศษรายด้าน

งบประมาณเพื่อการดำเนินงานขององค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคควรได้มาจาก

- ๑) งบประมาณอุดหนุนจากรัฐ
- ๒) กองทุนภาษีสารเคมีและสารพิษที่ผลิต นำเข้าในประเทศไทย (หรือ ตั้งกองทุนจากรายได้อาหารส่งออก-นำเข้าของประเทศ)
- ๓) รายได้จากค่าปรับและการละเมิดสิทธิ์ผู้บริโภค

องค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคควรมีหน้าที่ในการ

- สร้างยุทธศาสตร์การคุ้มครองผู้บริโภคโดยร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรอื่นๆ

- เป็นหน่วยตรวจสอบเฝ้าระวังโดยประสานการดำเนินงานกับเครือข่ายองค์กรอื่นๆ ในลักษณะ third party ในการตรวจสอบมาตรฐานคุ้มครองผู้บริโภค เช่น มาตรฐานฟาร์ม ร้านอาหารที่ได้ป้ายรับรองมาตรฐาน สถานประกอบการอื่นๆ
- เป็นหน่วยศึกษา วิจัยและรวบรวมเพื่อให้ข้อมูล ขาวสารด้านการคุ้มครองผู้บริโภค
- ปกป้องดูแลผู้บริโภค โดยเป็นหน่วย One stop service ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่น และเป็นใจทักฟ้องร้องการชดเชยแทนผู้บริโภค
- ส่งเสริม ผลักดันแหล่งจำหน่ายอาหารปลอดภัยเช่น ตลาดนัดชุมชนเพื่อผู้บริโภคในท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน หน่วยงาน

องค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในระดับท้องถิ่น จะต้องผลักดันให้เรื่อง การคุ้มครองผู้บริโภค เป็นวาระของท้องถิ่น สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายงานกับชุมชน ประชาคมท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคแก่โรงเรียน ชุมชน โดยมีกลไกการจัดการที่หลากหลาย โดยควรมีกฎหมายระดับท้องถิ่นรองรับ

- พัฒนาระบบการศึกษาเพื่อให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกเรื่องอาหารปลอดภัยโดย

- ๑) กลุ่มเด็ก - ปรับปรุงหลักสูตรและหนังสือเรียนด้านความปลอดภัยอาหารให้ถูกต้อง ทันสมัย มีตัวอย่างที่ชัดเจนถึงโทษภัย การป้องกัน ปลูกฝังจิตสำนึกและความตระหนักเรื่องอาหารปลอดภัยตั้งแต่เด็ก
- ๒) กลุ่มผู้ปกครอง(ปัญหา: ไม่มีความรู้เรื่องอาหารปลอดภัย)
 - ส่งผ่านความรู้จากเด็กสู่ผู้ปกครอง
 - ให้ความรู้ผ่านระบบอาสาสมัครสาธารณสุข(อสม.)
- ๓) กลุ่มคนจน (ปัญหา: ไม่มีความรู้ และไม่สามารถเข้าถึงอาหารปลอดภัย)
 - เน้นคนจนเป็นกลุ่มเป้าหมายการประชาสัมพันธ์เรื่องอาหารปลอดภัย
 - ต้องควบคุมระบบการผลิตอาหารให้มีคุณภาพเท่าเทียมกันหมด
- ๔) สร้างกลไกเชื่อมโยงโรงเรียนกับบ้านในการดูแลความปลอดภัยอาหาร สร้างหลักสูตรร่วมระหว่างกระทรวงสาธารณสุขกับกระทรวงศึกษา(โรงเรียน)ในการให้ความรู้ และอบรมอาสาสมัครตรวจสอบคุณภาพอาหารที่นอกจากโรงเรียนแล้วยังช่วยงานในชุมชนได้ด้วย
- ๕) พัฒนาองค์ความรู้เรื่องอาหารปลอดภัยในท้องถิ่นให้ถูกต้อง ทันสมัยโดยใช้สถาบันราชภัฏเป็นศูนย์กลาง(ไปรแกรมวิทยาศาสตร์สุขภาพ) และเชื่อมโยงเครือข่ายสื่อเพื่อการเผยแพร่แก่ชุมชน
- ๖) ใช้สื่อท้องถิ่น ได้แก่ วิทยุชุมชน สื่อชุมชน คอลัมน์โรงเรียนทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หนังสือพิมพ์รายใหญ่ รายการร้องทุกข์หลังข่าวโทรทัศน์เป็นกลไกสนับสนุนขยายผลการตรวจสอบคุณภาพอาหารทั้งในโรงเรียน ชุมชน

การใช้/ไม่ใช้สารเคมี แหล่งนำเข้าสารเคมี ภาวะทางสุขภาพของผู้ผลิต ผู้บริโภค มาตรฐานและระบบการตรวจสอบมาตรฐานที่เหมาะสมในท้องถิ่น เป็นต้น)

๖. ยุทธศาสตร์ใช้ท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางจัดการระบบอาหาร(ปลอดภัย)

ต้องมีนโยบายให้ราชการส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง(เช่น เทศบาล อบต.)เห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในระบบจัดการอาหาร(ปลอดภัย)ชุมชน โดย

- มีนโยบายสนับสนุนเป็นรูปธรรมด้านการควบคุมอาหารปลอดภัยตลอดระบบ
- มีบทบาทในการวางแผนพัฒนาระบบอาหารชุมชนนับแต่การผลิต แปรรูป ขนส่งจำหน่ายถึงการบริโภค โดยร่วมกับเครือข่ายองค์กรที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น
- สนับสนุนงบประมาณสำหรับเครือข่ายชุมชนในระบบอาหาร ศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่น(ทั้งด้านการผลิต การพัฒนาบุคลากรในการประกอบกร การบริโภค) ซึ่งส่วนหนึ่งอาจได้มาจากภาษีจากป้ายโฆษณาสารเคมีเกษตรในท้องถิ่น
- จัดให้มีระบบการขึ้นทะเบียนผู้ผลิตอาหารทุกประเภท ทุกระดับในท้องถิ่นโดย(อาจให้)ราชการส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาท เพื่อให้สามารถทราบสัดส่วน แนวโน้มการผลิตอาหารที่ปลอดภัย หรือใช้สารเคมี อันจะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกร่วมในลักษณะเครือข่ายชุมชนเพื่อลดการใช้สารเคมีในการผลิต สนับสนุนการใช้สารธรรมชาติทดแทน

ส่งเสริมให้จัดตั้งเครือข่ายชุมชนในลักษณะเครือข่ายจัดการพัฒนาการผลิตอาหาร(ปลอดภัย)ในท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการระบบอาหารกับราชการส่วนท้องถิ่น โดยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ถ่ายทอดระหว่างเครือข่ายที่มีระบบอาหารเข้มแข็งแล้วกับเครือข่ายใหม่ๆ เครือข่ายชุมชนควรมีองค์ประกอบของราชการส่วนท้องถิ่น เกษตร สาธารณสุข เครือข่าย อสม. ปราชญ์ชาวบ้าน สถาบันการศึกษาในพื้นที่ ผู้แทนองค์กรเกษตร เอกชน-ผู้ผลิตอาหาร และชุมชน ร่วมทำหน้าที่

- จัดทำแผนพัฒนาระบบอาหารชุมชน โดยอาจเป็นส่วนหนึ่งในแผนแม่บทชุมชน
- ผลักดัน ดูแลให้เกิดผลในทางปฏิบัติโดยอาจให้ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีตำบล หรือสถาบันการศึกษาเป็นแกนหลัก
- สร้างเครือข่ายการตรวจสอบมาตรฐานผลิตผลในท้องถิ่น ใน ๒ วิธี คือ ๑) การตรวจสอบพฤติกรรมการ ผลิต(ซึ่งเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ของผู้ผลิต-ผู้บริโภค และเป็นมาตรการทางสังคมที่ชุมชนทำได้เองและประหยัด) ๒) ใช้การทดสอบทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งรัฐต้องสนับสนุนชุดตรวจที่ได้มาตรฐาน ง่ายและราคาถูกลง โดยอาจเชื่อมโยงความร่วมมือกับโรงพยาบาลชุมชน หรือภาคเอกชน
- สร้างเครือข่ายผู้ผลิต จำหน่าย ปรง บริโภคในชุมชนเพื่อลดระยะทางในการส่งสินค้า และเกิดสำนึกรับผิดชอบเพราะรู้จักคุ้นเคยกัน โดยจัดตลาดชุมชน(ศูนย์กลางนำร่อง)อาหารปลอดภัยสำหรับคนในชุมชน โดยใช้ผลิตภัณฑ์ในชุมชนก่อน และให้โรงพยาบาล โรงเรียน และร้านอาหาร(ชมรม)เป็นพื้นที่นำร่องในการใช้อาหารปลอดภัยภายในชุมชน เช่น ออกรายการอาหารสำหรับผู้ป่วยโดยใช้ผลิตภัณฑ์ปลอดภัยในชุมชนเป็นหลักก่อน พัฒนาเมนูสุขภาพที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ และวิถีชีวิตชุมชน
- เป็นเวทีสาธารณะสำหรับหารือเรื่อง(ความปลอดภัย)อาหาร โดยท้องถิ่นสนับสนุน

- จัดระบบ One stop service ในท้องถิ่นเพื่อการ ๑. ขออนุญาตประกอบการด้านอาหารและผลิตภัณฑ์อาหารชุมชน โดยผู้ประกอบการมีจุดประสานงานที่หน่วยงานเดียว ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานสาธารณสุข หรือราชการส่วนท้องถิ่น ๒. ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่น โดยต้องผลักดันให้เป็นวาระของท้องถิ่น สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายงานกับชุมชน ประชาคมท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคแก่โรงเรียนชุมชน โดยมีกลไกการจัดการที่หลากหลาย โดยมีกฎหมาย(คุ้มครองผู้บริโภค)ระดับท้องถิ่นรองรับ

๓. ยุทธศาสตร์สนับสนุนความเข้มแข็งของการจัดการระบบอาหาร(ปลอดภัย)

- รัฐต้องให้ความสำคัญของนโยบายเกษตรยั่งยืน(อย่างน้อย)เท่ากับเกษตรใช้สารเคมี
- มีมาตรการที่สำคัญในการส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน โดย
 - ต้องตั้งกำแพงภาษีสารเคมีทางการเกษตร เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรขาดใจเลิกใช้ และเป็นที่นิยม พร้อมไปกับควบคุมระบบการนำเข้าสารเคมีทางการเกษตร
 - ต้องมีการวิจัยเพื่อปรับปรุงพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับกระบวนการผลิตแบบปลอดภัย สามารถทนโรคพืช แมลง โดยหลีกเลี่ยงพันธุ์พืชที่มีการตกแต่งทางพันธุกรรม
 - กำหนดมาตรฐานเกษตรเคมี และเกษตรอินทรีย์ & เกษตรปลอดภัย ที่ชัดเจน
 - สนับสนุนให้เกษตรกรเกิดการตัดสินใจเปลี่ยนมาทำเกษตรยั่งยืน โดย
 - (๑) ต้องมีกระบวนการให้ความรู้ต่อเกษตรกร ทำให้เกษตรกรเห็นภาระและหนี้จากระบบเกษตรเชิงเดี่ยวใช้สาร เกิดจิตสำนึกการผลิตเพื่อสุขภาพ
 - (๒) ใช้มาตรการลดภาระหนี้กลุ่มเกษตรกรรายย่อย ควบคู่กับการส่งเสริมเกษตรยั่งยืน
 - (๓) สร้างแรงจูงใจในการผลิตอาหารปลอดภัยด้วยการส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร ใช้มาตรการทาง(การลด)ภาษีสินค้าปลอดภัย ส่งเสริมตลาดสินค้า ประกันราคาผลผลิต และการออกหนังสือรับรองมาตรฐานสินค้า
 - พัฒนาบุคลากรที่ปรึกษาของรัฐในระดับชุมชนให้สามารถเป็นที่พึ่งของเกษตรกรได้ (แทนที่เซลล์แมนขายสารเคมีในปัจจุบัน) ใช้กลไกศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีตำบลเป็นแกนกลางในการส่งเสริมการเกษตรปลอดภัยสนับสนุนทุนหมุนเวียนแก่ศูนย์เกษตร
- ควบคุมคุณภาพอาหารจากแหล่งผลิต แปรรูป นำเข้า โดยพิจารณาการใช้ระบบสัญลักษณ์แสดงระดับ (Grading) มาตรฐานอาหารที่มีความปลอดภัย(เป็นที่ยอมรับได้)ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน จนถึงดีที่สุดในให้ประชาชนเลือกซื้อ(ไม่จำเป็นต้องมีมาตรฐานเดียวกัน)
- พัฒนาระบบกฎหมายให้ทันสมัย และเท่าทันระบบโลกาภิวัตน์ เช่น การห้ามใช้สารเคมีที่ต่างประเทศห้ามใช้แล้ว เท่าทันการเข้าครอบครองลิขสิทธิ์สายพันธุ์/เมล็ดพันธุ์ของต่างชาติ
- ยกร่างกฎหมายควบคุมคุณภาพการขนส่งสินค้าอาหารทุกประเภท โดยระบุหน่วยงานรับผิดชอบ และวิธีการตรวจประเมินคุณภาพการขนส่งที่ชัดเจน ทั้งนี้
 - ๔) อาจเป็นพระราชบัญญัติใหม่ หรือปรับปรุงกฎหมายเดิม เช่น การควบคุมคุณภาพการขนส่งเนื้อสัตว์จะเพิ่มอยู่ในพระราชบัญญัติการฆ่าและเนื้อสัตว์ที่กำลังปรับปรุง หรือไม่
 - ๕) ต้องรวบรวม และวิจัยองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการขนส่งอาหารที่เหมาะสมกับประเทศไทย ก่อนตรากฎหมายเพื่อให้สามารถบังคับใช้ได้ และเกิดประโยชน์สูงสุด
 - ๖) ใช้กระบวนการยกร่างกฎหมายอย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

- พัฒนาสู่หลักการผู้จำหน่ายอาหารต้องรับผิดชอบคุณภาพอาหารเอง ได้แก่ (ทุก)ตลาดต้องรับผิดชอบต่อ
จุดตรวจคุณภาพความปลอดภัยของอาหารก่อนการจำหน่าย โดย

- ๙) ต้องปรับปรุงให้มีกฎหมายรองรับให้ทุกท้องถิ่นสามารถออกข้อบังคับให้ตลาดรับผิดชอบต่อจุดตรวจคุณภาพความปลอดภัยของอาหาร โดยควรเสนอเข้าในวาระการพิจารณาปรับปรุงกฎกระทรวงตลาด ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕
- ๙) สินค้าอาหารทุกประเภทที่นำเข้าตลาด ควรพิจารณาสินค้าที่มีเครื่องหมายรับรองมาตรฐานจากแหล่งผลิต
- ๑๐) กรณีตรวจพบอาหารไม่ได้มาตรฐานต้องมีการตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษร ถ้าไม่ปรับปรุงต้องไม่รับมาจำหน่ายพร้อมประสานงานกับราชการเพื่อให้สืบค้นถึงแหล่งผลิตและแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ
- ๑๑) มีกฎหมายควบคุมให้ในผู้จำหน่ายหมู เนื้อสัตว์ ทุกเชิงต้องแสดงใบกำกับการนำส่งจากฟาร์มใด โรงฆ่าใด แล้วผ่านจุดตรวจอีกชั้นหนึ่ง

รวมทั้งการติดตามคุณภาพร้าน ควรพัฒนาความเข้มแข็งของชมรมสถานประกอบการด้านอาหารเพื่อให้เข้ามามี
ส่วนดูแลตรวจตราตนเองในลักษณะองค์กรวิชาชีพ พัฒนาสู่การรองรับบทบาทตามกฎหมายในอนาคต

- เร่งดำเนินการจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ตามมาตรา ๕๗ วรคสองแห่งรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยขึ้นตรงต่อสภาหรือนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ ควรมีองค์
ประกอบที่เป็นเครือข่ายจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เครือข่ายเกษตรยั่งยืน/เกษตรอินทรีย์
เครือข่าย/องค์กรผู้ผลิต ผู้บริโภค ทั้งนี้ควรเป็นคณะกรรมการบริหารองค์กรที่มีระดับต่างๆ ได้แก่

- คณะกรรมการระดับชาติ มีผู้แทนจากกลุ่มวิชาชีพต่างๆ
- คณะกรรมการระดับภูมิภาค มีผู้แทนจากองค์กรเกี่ยวข้องระดับจังหวัด
- คณะกรรมการระดับจังหวัด มีผู้แทนองค์กรวิชาชีพในจังหวัด
- คณะกรรมการพิเศษรายด้าน

งบประมาณเพื่อการดำเนินงานขององค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคควรได้มาจาก

- ๔) งบประมาณอุดหนุนจากรัฐ
- ๕) กองทุนภาษีสารเคมีและสารพิษที่ผลิต นำเข้าในประเทศไทยหรือกองทุนจากภาษีอาหารส่งออก นำ
เข้า
- ๖) รายได้จากค่าปรับและการละเมิดสิทธิผู้บริโภค

องค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคควรมีหน้าที่ในการ

- สร้างยุทธศาสตร์การคุ้มครองผู้บริโภคโดยร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรอื่นๆ
- เป็นหน่วยตรวจสอบเฝ้าระวังคุ้มครองผู้บริโภคโดยประสานกับเครือข่ายองค์กรอื่นๆในลักษณะthird party เช่น มาตรฐานฟาร์ม ร้านอาหารที่ได้ป้ายรับรองมาตรฐาน
- เป็นหน่วยศึกษา วิจัยและรวบรวมเพื่อให้ข้อมูล ข่าวสารด้านการคุ้มครองผู้บริโภค
- สร้างกระแสในการบริโภคอาหารปลอดภัย อาหารสุขภาพ
- ปกป้องดูแลผู้บริโภค โดยด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในท้องถิ่น เป็นโจทย์ฟ้องร้องการชดเชยแทนผู้
บริโภค และเผยแพร่กรณีตัวอย่างผู้บริโภคที่ถูกละเมิดทางสื่อมวลชน
- เป็นเวทีผลักดันข้อเสนอเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร

แนวทางการขับเคลื่อนให้เกิดองค์ริสรระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

- ยึดแก่นสาระตามรัฐธรรมนูญพ.ศ.๒๕๔๐ มาตรา ๕๗ เป็นแม่บทในการขับเคลื่อน
- ขับเคลื่อนโดยเสริมและเชื่อมโยงกับการเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคและสุขภาพอื่นๆ เช่น ยาเสพติด การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพ
- ทำงานเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแนวร่วมและกระแสสังคม เช่น สมาคม/สถาบันด้านผู้บริโภค องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน เป็นต้น
- จัดเวทีจำลององค์ริสรระในการระดมความคิดเห็น หารูปแบบที่เหมาะสมของ องค์ริสรระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค
- ยกกรณีตัวอย่างผู้ถูกละเมิดสื่อสารเพื่อปลุกกระแส และให้เห็นความจำเป็นของการมีองค์กรผ่านสื่อมวลชน
- นำเสนอรัฐบาลโดยกระบวนการ "สมัชชา" สร้างพลังความต้องการจากผู้บริโภค
- การรณรงค์รวบรวมผู้สนับสนุน ๕๐,๐๐๐ รายชื่อ

พัฒนาสื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลง โดย

- ใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพ มีรูปแบบแข่งขันกับสื่อบริโคนิยมเพื่อให้ความรู้ในการปรุงประกอบ เลือกซื้อแก่ผู้จำหน่ายและผู้บริโภค ทั้งนี้ถ้าสามารถทำให้เอกชนเผยแพร่ความสำคัญของอาหารปลอดภัยได้เองเหมือนการออกกำลังกายจะประสบความสำเร็จ
- ใช้สื่อท้องถิ่น ได้แก่ วิทยุชุมชน สื่อชุมชน คอสมิกโรงเรียนทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หนังสือพิมพ์รายใหญ่ รายการร้องทุกข์หลังข่าวโทรทัศน์เป็นกลไกสนับสนุนขยายผลการตรวจสอบคุณภาพอาหารทั้งในโรงเรียน ชุมชน
- มีมาตรการควบคุมการโฆษณาสารเคมีที่ใช้ในการเกษตร การผลิต ทางสื่อทุกประเภท
- ให้นักเรียน ผู้ปกครองและคนจนเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่ต้องได้ความรู้ด้านอาหารปลอดภัยทั้งในนอกระบบการศึกษา

ร่างกรอบยุทธศาสตร์ที่สองหลังจากข้อเสนอในเวที ๑๖ และ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๖

สรุปข้อเสนอจากเวทีสัมมนาสุขภาพ ห้องย่อย "อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน"

วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๖

ห้องMMR๒๒๐-๒๒๑ ศูนย์การประชุมไบเทค บางนา กรุงเทพฯ

การนำเสนอข้อมูลจากผู้รับผิดชอบนโยบายของรัฐ

ศ.ดร.ภักดี โพธิศิริ รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข :

- ที่มาของการประกาศนโยบายของรัฐบาล ได้แก่
 - แนวโน้มของอัตราป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อ และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการบริโภคอาหารมีอัตราเพิ่มขึ้น เช่น โรคหัวใจ ใน๑๐ปี เพิ่มขึ้น ๒ เท่าตัว โดยเฉพาะมะเร็งที่สัมพันธ์กับความปลอดภัยอาหาร เช่น มะเร็งลำไส้ใหญ่ หรือโรคความดันโลหิตสูง
 - ประเทศที่พัฒนาแล้วมีการกำหนดกฎเกณฑ์ด้านสุขอนามัย(ในWTO) ทำให้ประเทศไทยซึ่งส่งออกอาหาร พบปัญหาจากประเทศคู่ค้าในเรื่องสุขอนามัย เมื่อถูกตีกลับมา คนไทยที่ไม่รู้จักไปเอามาบริโภค
 - เป้าหมายคือ ปี ๒๕๕๗ เป็นปีแห่งสุขอนามัย โดยอาหารที่บริโภคภายในประเทศมีความปลอดภัยและได้มาตรฐาน ซึ่งสัมพันธ์กับสุขภาพ และภาวะทางการค้าอาหารส่งออก เพื่อให้ไทยเป็นครัวของโลก " Kitchen of the world"
 - กระทรวงที่รับผิดชอบหลักคือ กระทรวงเกษตรและกระทรวงสาธารณสุข โดย วิเคราะห์ร่วมเห็นตรงกันว่า ต้องดูแลความปลอดภัยตลอดทั้งระบบอาหาร
 - บทบาทของ กระทรวงสาธารณสุข ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อ ๔ มีนาคม ๒๕๕๖
 ๑. การควบคุมการนำเข้ายา เกสซ์เคมีภัณฑ์ อาหารสำเร็จรูป วัตถุดิบในการผลิตอาหาร(ยกเว้นเนื้อสัตว์ ปลาทูน่าและกุ้ง เนื่องจากเป็นวัตถุดิบที่นำเข้ามาผลิตเพื่อส่งออก และกระทรวงเกษตรมีหน่วยงานรับผิดชอบอยู่แล้ว)
 ๒. การขึ้นทะเบียนและการควบคุมการจำหน่ายยา เกสซ์เคมีภัณฑ์ เวชภัณฑ์
 ๓. การอนุญาตประกอบการโรงงานแปรรูปอาหาร การตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานและกระบวนการผลิต โรงงานผลิตอาหารเพื่อจำหน่ายในประเทศ
 ๔. การตรวจสอบรับรองอาหารที่จำหน่ายในประเทศ
- แผนยุทธศาสตร์ของ กระทรวงสาธารณสุข ได้แก่
๑. ด้านการพัฒนา มาตรฐาน กฎหมายให้เป็นสากล : มาตรฐานควบคุมอาหารไทยได้พัฒนาจากมาตรฐานสากลคือCODEXอยู่แล้ว ปัญหาที่มีคือปัญหาในการบังคับใช้ให้เป็นไปตามมาตรฐาน
 ๒. ด้านความเข้มแข็งในการกำกับดูแลให้อาหารปลอดภัย: มีการกำหนดเป็นกฎหมายแล้วว่าโรงงานผลิตอาหารทุกแห่งต้องได้มาตรฐาน GMP
 ๓. ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้บริโภค : ต้องทำให้ผู้บริโภคมีความเข้าใจที่ถูกต้องถึงความสำคัญในการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องจะก่อให้เกิดความต้องการสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้ เช่น ต้องการซื้อเนื้อหมูที่มีสีแดง ทำให้ผู้ผลิตใช้สารเร่งเนื้อแดง เป็นต้น ผู้บริโภคต้องมีพฤติกรรมเลือกซื้อเลือกบริโภคที่เหมาะสม และมีความเข้มแข็งเข้ามามีส่วนร่วมกับการคุ้มครองผู้บริโภค โดยมาตรการทางสังคม
 ๔. ด้านการพัฒนาบุคลากรและกระบวนการ: มีการวางแผนที่จะพัฒนาเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนรับผิดชอบมากขึ้นในอนาคต

๕. ด้านการพัฒนาศักยภาพห้องปฏิบัติการ: รวมทั้งการวิจัยและพัฒนาชุดทดสอบเบื้องต้นด้วย มาตรการสำคัญ
 ๑. จัดระบบที่เข้มงวดในเรื่องการนำเข้าอาหารกลุ่มเสี่ยง ยาสัตว์ และเภสัชเคมีภัณฑ์: มีการกำหนดด่านนำเข้าชัดเจน
 ๒. เฝ้าระวังการลักลอบตามแนวชายแดน :โดยร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทย
 ๓. ควบคุมปัจจัยการผลิตและป้องกันการนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์: กำหนดวัตถุประสงค์ชัดเจนของการนำเข้าว่าไปผลิตยาอย่างไร ที่ใด ทำให้ตรวจสอบได้ง่าย
 ๔. ตรวจสอบติดตามและออกมาตรการบังคับใช้สถานที่ผลิตอาหารแปรรูป ได้GMP
 ๕. รณรงค์ เฝ้าระวัง การจำหน่าย อาหารสด อาหารแปรรูปและอาหารปรุงที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ: ขณะนี้ทุกตลาดจะมีชุดทดสอบอาหารเบื้องต้นมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ ในอนาคตจะมีการให้เจ้าของตลาดรับผิดชอบเอง
 ๖. สร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการผลิตและจำหน่ายมีความรับผิดชอบ: จัดทำป้ายสัญลักษณ์ "อาหารปลอดภัย"(สำหรับแผงอาหารสด) ส่วนสถานที่จำหน่ายอาหารต้องได้มาตรฐานสุขลักษณะโดยการรับรองของท้องถิ่น และระดับสูงกว่านั้นจะได้รับป้าย "อาหารสะอาด รสชาติอร่อย"
 ๗. รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ข้อมูล ข่าวสารแก่ผู้บริโภคและเยาวชน: มีการจัดทำระบบสอบถาม ร้องเรียนจากผู้บริโภค
 ๘. สนับสนุนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน: ภายในปี ๒๕๔๖ จะมีโครงการที่พัฒนาจากโครงการรอย.น้อยให้เยาวชนเข้าใจเรื่องอาหารปลอดภัย ในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและ กทม.ทุกแห่ง ตลอดจนนำเรื่องอาหารปลอดภัยเข้าไปในการเรียนการสอนและกิจกรรมในโรงเรียน
 ๙. ผลักดันการใช้มาตรการทางสังคมแก่ผู้ประกอบการที่ขาดความรับผิดชอบต่อ
 ๑๐. พัฒนาบุคลากร สร้างแรงจูงใจ และประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

ดร.อำพน กิตติอำพน ผู้อำนวยการสำนักงานมาตรฐานสินค้าอาหารและเกษตรแห่งชาติ

- หลักการของนโยบาย คือความเท่าเทียมของผู้บริโภค ผู้ผลิตในประเทศ เท่าเทียมกับผู้บริโภค ผู้ผลิตนอกประเทศ นั่นคือการใช้มาตรฐานเดียวกันที่สามารถอ้างอิงอยู่บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เป็นมาตรฐานที่สากลยอมรับ
- ความเชื่อมโยงกับข้อเสนอก่อนหน้านี้คือ ก) ด่านน้ำแรก สารเคมีที่ทั่วโลกห้ามใช้ ต้องไม่ปล่อยให้มิใน ตลาดด้วย เช่นกรณีสารปนเปื้อน(เมทามิโดฟอส) จากสารเคมีล้าสมัยในจีนทำให้ถูกตีกลับ ประเทศไทยก็ได้ส่งคืนสารเคมีที่ปนเปื้อนซึ่งมีแหล่งผลิตในจีนคืนไปในทันทีด้วย รวมทั้งต้องไม่ให้มีจำหน่ายในประเทศเพื่อไม่ให้มีการปนเปื้อนแก่ผู้บริโภคในประเทศด้วย ข) ด่านน้ำที่สอง การโฆษณาสารเคมีเกษตรต้องมีการควบคุมไม่ทำให้เกษตรกรเข้าใจผิด ต้องสร้างจิตสำนึก ความเข้าใจและเรียนรู้แก่เกษตรกรเป็นลำดับแรก ค) รัฐร่วมกับประชาชนต้องให้ความรู้แก่เกษตรกรถึงวิธีการใช้สารเคมีเกษตรที่ถูกต้อง ไม่เป็นพิษต่อผู้ใช้ และไม่ตกค้างในผลผลิต โดยท้องถิ่นมีองค์ความรู้ที่สามารถจัดการได้เองมากมายโดยไม่ต้องรอรัฐ เช่น ที่สวนป่าทอง มีการป้องกันหนอนในโหลปลาโดยไม่ต้องใช้สารดี ดี ที ที่ผ่านมารัฐมักเป็นฝ่ายไปให้ประชาชน โดยไม่ฟังประชาชนซึ่งต้องเปลี่ยน กระทรวงเกษตรต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ในต้นน้ำ

- ประเด็นปัญหาคือ เจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตรจะเข้าใจหลักการเหล่านี้เพียงใด ประชาชนยอมรับเพียงใด สิ่งเหล่านี้ต้องใช้เวลา การจะทำให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการความปลอดภัยต้องเกิดจากการเรียนรู้ทั้งในส่วนเกษตรกร และเจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตรด้วย มิใช่แค่การห้ามใช้สารเคมี แต่ทิศทางก็ไปในทิศทางที่ถูกต้องแล้ว
- จากวัตถุประสงค์ เข้าสู่โรงงาน ผู้เกี่ยวข้องที่เพิ่มขึ้นคือผู้ประกอบการ(ในประเทศ/ส่งออก) มาตรฐานขั้นต่ำ(สากล) ที่ต้องมีคือ GMP HACCP ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงเกษตรได้ประสานการควบคุมมาตรฐานที่สอดคล้องกัน เชื่อมโยงกัน (คือจะต้องมีมาตรฐานทุกโรงงานใน ๑ มกราคม ๒๕๔๗) การย้อนกลับมาของสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน จะต้องถูกตรวจสอบอย่างเข้มข้นว่ามีจุดผิดพลาดที่ใด ใครที่ออกไปรับรอง(Certificate) บกพร่องต้องรับผิดชอบ ปัจจุบันมีการใช้ระบบสารสนเทศ เชื่อมการทำงานของ อย. กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ มกอช. และกรมวิชาการเกษตร กรมประมงและกรมปศุสัตว์ ตลอดเวลา
- ข้อคิดเห็นต่อข้อเสนอจากสมัชชาเรื่อง ก) การเสนอกองทุนจากภาษีสารเคมี อาจจะทำไม่ได้ เพราะมีพันธะกรณีอยู่ ไม่สามารถตั้งเป็นกำแพงภาษีได้ ถ้าจะจัดเก็บต้องทำในรูป Environmental tax เหมือนใน เนเธอร์แลนด์ เก็บภาษีชีวะ ดังนั้นต้องเป็น Science tax เก็บภาษีภายในลักษณะ polluted pay ซึ่งตรงกับนโยบายของนายกรัฐมนตรี ถ้าปรับตรงนี้จะไม่ถูกโจมตีจากกระทรวงพาณิชย์ ข) การกระจายอำนาจการจัดการให้ชุมชน เป็นสิ่งที่เห็นด้วย แต่ต้องมีการพัฒนาศักยภาพทางวิทยาศาสตร์ให้สามารถรับรองมาตรฐานที่เป็นสากลได้ ดังนั้นควรเพิ่มเรื่องการเพิ่มขีดความสามารถในทางวิทยาศาสตร์ในยุทธศาสตร์ด้วย ค) เกษตรอินทรีย์ ต้องไม่เน้นจำนวน แต่เน้นกระบวนการเรียนรู้ให้รู้จักประโยชน์ของเกษตรอินทรีย์มากกว่า ต้องรู้มิติของสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจก่อน เกษตรอินทรีย์ไม่ใช่ทางเดียวที่ไปสู่อาหารปลอดภัย เป็นเพียงทางหนึ่งเท่านั้น

คำถามจากเวทีสมัชชา

ดร.อำพน กิตติอำพน

- ความเห็นต่อการตั้งองค์กรผู้บริโภคตามมาตรา ๕๗ (ดร.อำพน) ขึ้นกับความต้องการของผู้บริโภคเอง ปัจจุบันผู้บริโภคจ่ายภาษีแล้วไปสู่สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค แต่ถ้ารู้สึกว่ามีประสิทธิภาพ ผู้บริโภคอาจจะต้องร่วมกันยอมจ่ายให้เกิดองค์กรเอกชน องค์กรอิสระขึ้นมาคุ้มครองที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (ศ.ภักดี) ปัญหาอยู่ที่สคบ. ต้องการให้เป็นองค์กรในสคบ. ขณะที่ประชาชนต้องการเป็นอิสระ ดังนั้นจำเป็นต้องมีเสียงสะท้อนจากเวทีต่างๆ ที่จะแสดงให้เห็นความแตกต่างขององค์กรสคบ. กับการเป็นองค์กรอิสระ
- สวนล้มในภาคเหนือ ไม่ใช่ปัญหามาตรฐาน เพราะ ผิดตั้งแต่เป็นปัญหาการใช้ที่ดินต้นน้ำมาทำสวนส้ม และเป็นปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมมลพิษที่เกิดจากสวนส้ม

ศ. ดร.ภักดี โพธิศิริ

- การแสดงสัญลักษณ์บนฉลาก ไม่ควรแบ่งเป็นเกรดความปลอดภัยด้วยสี เพราะฉลากอาหารควรรับรองความปลอดภัยที่บริโภคได้เท่านั้น ในเรื่องขนาดตัวหนังสือบนฉลากสามารถบังคับขนาดได้เฉพาะในข้อความสำคัญ ส่วนอื่นๆสามารถระบุได้เพียงให้ขนาดอ่านได้ชัดเจน การใช้สีในฉลากอาจช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายคล้ายป้ายเบอร์ ๕
- ป้ายรับรองของกระทรวงสาธารณสุข ปัจจุบันมี ๓ ป้าย คือ ป้ายอาหารปลอดภัย ป้ายอาหารสะอาด รสชาติอร่อย และป้ายทะเบียนอาหาร ออย.

- การกำหนดมาตรฐานจำเป็นต้องเป็นมาตรฐานเดียว(สากล)หรือไม่... มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยมีระดับเดียว ไม่มีระดับ ๑ ๒ ๓ เช่นยอมให้มีสารเคมีบางชนิดไม่ได้เลย ดังนั้นมาตรฐานความปลอดภัยต้องเป็นมาตรฐานสากล ส่วนที่เพิ่มเติมเข้ามาอาจเป็นความแตกต่างของสินค้าในมาตรฐานด้านอื่นๆ
- การควบคุมการนำเข้า ยา อาหารนำเข้าและเคมีภัณฑ์ ปัจจุบันมีกฎกระทรวงสาธารณสุข ฉบับแรก กำหนดด้านนำเข้าสารเคมีปัจจุบันมีเพียง ๕ ด้านเพื่อให้เจ้าหน้าที่กระทรวงที่ประจำที่ด่านตรวจสอบ ควบคุมได้ และกำหนดชัดเจนว่าการนำไปใช้ของเภสัชเคมีภัณฑ์ที่นำเข้าจะต้องนำไปสู่ผู้ผลิตยาเท่านั้น นำไปขายทั่วไปไม่ได้ กฎกระทรวงฉบับต่อไปเป็นการดูแลอาหารในกลุ่มเสี่ยงเช่น นม เนื้อสัตว์ ต้องมีใบรับรองจากหน่วยงานควบคุมอาหารในประเทศที่ส่งออกเพื่อให้สามารถระบุแหล่งผลิตได้ และต่อไปจะพัฒนาให้มีห้องLabที่ด่านเพื่อความเร็วในการตรวจบริการผู้ประกอบการ
- จะมีการศึกษาและกำหนดโควตาการนำเข้าสารเคมีหรือไม่ เพราะมีการหลบเลี่ยงนำเข้ามาใช้ในวัตถุประสงค์อื่น และตัวเลขเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ: กระทรวงสาธารณสุขไม่ได้ดูแลสารเคมีทุกตัว เช่น สารเคมีฆ่าแมลง กระทรวงเกษตรฯดูแล และยังปัญหาจากการลักลอบการนำเข้า เช่น เบต้าอโกนีส ทำให้ตัวเลขสูงมากซึ่งนอกเหนือจากที่กระทรวงสาธารณสุขดูแล
- ฉลากอย. มีความหลากหลายในรูปแบบมาก เช่น ใช้ภาษาอังกฤษ แสดงข้อความไว้ในตำแหน่งแตกต่างกัน ใช้เลขไทย เลขอารบิก การโฆษณาในสื่อในบางจุดเน้นก็อ่านรวดเร็วมากฯลฯ เป็นปัญหาแก่ผู้บริโภคในชนบทมาก

ความเห็นจากเวทีแม่ชชา

- การใช้ท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางการจัดการ
 - จะทำอะไรจึงจะเกิดเป็นจริงได้ ให้สามารถดูแลอาหารให้บริโภคในชุมชน และส่งออกได้ด้วย
 - กลุ่มบางชั้น นครศรีธรรมราช -จัดที่มงานคุ้มครองผู้บริโภคในพื้นที่ โดยรัฐให้การสนับสนุนในระยะแรก ให้ความรู้ ภาคประชาชนสานต่อ โดยมีชุดตรวจจะทำให้เห็นพิษภัยที่มีอยู่จริง ขยายการดำเนินงานไปในชุมชน โรงเรียนโดยอำเภอสนับสนุนด้วย กลุ่มคุ้มครองฯจะเข้าไปให้ความรู้ชุมชนเรื่องอาหาร
 - การจะให้ท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง รัฐควรมีงบสนับสนุนบ้าง เช่น ชุดตรวจต่างๆ
 - ควรให้ชุมชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นศูนย์กลางและใช้ผู้ว่าCEOและทีมวิชาการเป็นส่วนสนับสนุน
- มาตรฐานอาหาร
 - ปัญหาในเรื่องมาตรฐานของอาหารไทย คือมีมาตรฐานที่ดี แต่การตรวจรับรองและบังคับใช้ยังไม่ครบถ้วน
 - กลไกของระบบอาหารไทยอาจทำให้เกิดความมั่นใจแบบผิดพลาด เช่น การตรวจยาฆ่าแมลงในผัก ด้วย GT TEST KITเช่นปัจจุบัน ก) ชุดตรวจนี้ใช้ตรวจยาฆ่าแมลงได้เพียงบางพวก ซึ่งเมื่อเกษตรกรรู้จักจะเปลี่ยนกลุ่มยาที่ใช้ ตรวจไม่ได้มากขึ้น ข) GT TEST KIT ตรวจได้แค่ช่วง(Range)ของยาช่วงหนึ่งๆ บางช่วงตรวจไม่พบแต่ไม่ได้แสดงว่าปลอดภัย ค) วิธีการสุ่มผักมาตรวจ แม้ค่าจะรู้และกันผักที่ไม่มียามาให้ตรวจ ดังนั้นข้อมูลที่ว่าผักปลอดภัยยังไม่ใช่ข้อมูลแท้จริง และเห็นด้วยว่ามาตรฐานความปลอดภัยควร มีมาตรฐานเดียว แต่การรับรองมาตรฐานไม่ควรเน้นแต่ที่ใช้ชุดทดสอบที่ชาวบ้านเข้าถึงได้ยาก ควรใช้มาตรฐานที่ชุมชนไว้วางใจกันได้

- การตีพิมพ์ผลการตรวจวิเคราะห์ที่พบว่ามียันตราย มักไม่แจ้งแหล่งที่มาของผลผลิตที่ยันตราย ซึ่งทำให้ผู้บริโภคไม่ทราบแหล่งผลิต ดูแลตนเองไม่ได้
- ระบบการขึ้นทะเบียนโดยรัฐเป็นระบบที่ต้องทบทวน เพราะทำให้รัฐเข้ามาควบคุมมากขึ้น แต่การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนไม่ถูกปฏิบัติจริง
- ยุทธศาสตร์ที่สำคัญในเรื่องความปลอดภัย ต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องราคา เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับ "อาหารปลอดภัย ราคาถูก" ดังนี้
 - ต้องมีการค้นคว้าวิจัยว่าทำอะไรให้ต้นทุนการผลิตทางการเกษตร บังคับการผลิตถูกลง เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันในต่างประเทศ เช่นศึกษาวัฒนธรรมในการผลิตในอดีตที่มีคุณค่า เช่น การลงแขก การใช้ควาย
 - ต้องมียุทธศาสตร์เรื่องการดูแลราคาผลผลิตด้วย เพื่อไม่ให้เป็นการละเมิดของเกษตรกร
 - แนวคิดแบบGREEN PROCUREMENT คือบทบาทที่หน่วยงานรัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชนแสดงบทบาทที่สำคัญในการกำหนดนโยบายในการรับซื้อสินค้าที่เป็นสินค้าที่ปลอดภัย เกษตรอินทรีย์หรือรักษาสีสิ่งแวดล้อม ถ้ารัฐซึ่งมีสัดส่วนGDPสูง มีนโยบายชัดเจนในเรื่องนี้และมีความโปร่งใสในระบบการจัดซื้อ จะส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตที่สำคัญ
 - ปัจจุบันราคาสินค้าเกษตรของเกษตรกรกับพ่อค้าคนกลางมีช่องว่างมากเพราะมักถูกกดราคา ควรมีการศึกษาในด้านเศรษฐกิจการเกษตร ว่าการปลูกว่าดูดิบใดๆควรมีราคาที่เหมาะสมเท่าไร และมีการประกันความเสียหายเพื่อให้เกษตรกรอยู่ได้ ทำให้เกษตรกรลดการใช้ยาฆ่าแมลงลง เพราะความเสี่ยงเรื่องราคา ความเสียหายลดลง และยังเกี่ยวกับพฤติกรรมศาสตร์ที่เกษตรกรใช้สารโดยไม่คำนึงถึงผู้บริโภคทั้งที่รู้ว่ามีอันตราย
 - พ่อค้าคนกลางมีบทบาทอย่างมากในการกำหนดราคาสินค้า สามารถนำผลผลิตไปก่อนแล้วจึงกลับมาแจ้งราคาที่รับซื้อ ดังนั้นกองทุนจากภาษีสารเคมี ป้ายสารเคมี อาหารส่งออกน่าจะเข้ามาช่วยได้ โดยกระทรวงพาณิชย์ควรเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ดูแลด้านการตลาด
- การผลิต
 - กระทรวงเกษตรและเอกชนควรมีบทบาทด้านการส่งเสริมให้มากขึ้น ให้เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตแบบใช้สารมาสู่ระบบที่ปลอดภัยได้ แทนที่จะเน้นเฉพาะการตรวจจับ และต้องมีความรู้ในการส่งเสริมที่แท้จริง เช่นการส่งเสริมเรื่องกลุ่มเคหะกิจการเกษตร ผู้นำมักไม่มีความรู้ที่จริงด้านความปลอดภัย เมื่อ อย. เข้าไปก็จะไปหยุดกิจกรรมทันที ไปแนะนำเครื่องมือที่ซับซ้อนเกินไปแทนที่จะใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ทำให้กลุ่มสับสน และเป็นหนี้ อาจต้องพิจารณาเพิ่มเจ้าหน้าที่ด้านเทคโนโลยีการอาหารให้เป็นผู้ให้คำแนะนำ
- ตลาด
 - ตลาดสด ปัจจุบันมีอุปสรรคจากหาบเร่ แผงลอย และตลาดนัดต่างๆซึ่งไม่ต้องผ่านความร่วมมือกับโครงการของรัฐเลย ตลาดสดมีผลตอบแทนน้อย ที่อยู่ได้มักเป็นตลาดที่เป็นมรดกตกทอด ดังนั้นรัฐไม่ควรสนับสนุนผู้ขายที่อยู่นอกระบบ ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่ตลาดสดที่ถูกระบบ
 - ท้องถิ่นควรจัดตลาดชุมชน(ตลาดปลอดภัย) จัดพื้นที่ให้เฉพาะสินค้าปลอดภัย เพราะเวลาจำหน่ายในตลาดทั่วไปบางครั้งถูกกดดันมาก

- กระทรวงสาธารณสุข(สาธารณสุขจังหวัด) กระทรวงเกษตรฯ (กรมวิชาการเกษตร สวพ.) ชมรมร้านอาหาร เกษตรกรผู้ผลิต ควรร่วมมือกันเป็นวงจรสนับสนุนการผลิต การตลาดของผลิตภัณฑ์แบบปลอดภัย ทำแผนแม่บทชุมชน และสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่ม
- เจ้าของตลาดและท้องถิ่นควรรับรู้แหล่งผลิตของสินค้า และถ้าไม่ได้คุณภาพต้องไม่รับจำหน่าย
- การสนับสนุนตลาดผักปลอดภัย(จากเกษตรกรมัยยั่งยืน)ซึ่งกำลังผลิตมักไม่ทันตามความต้องการ เช่น ผลิตได้น้อยชนิด ปริมาณน้อยตอบสนองโรงแรมไม่ทัน อาจต้องมีการสนับสนุนบริษัทเพื่อสุขภาพ หรือสหกรณ์ เป็นหน่วยจัดการไปทำสัญญากับผู้ซื้อเช่น โรงพยาบาล โรงแรม เพื่อshareสินค้าหลายๆชนิดที่มีอยู่ให้พอกับความต้องการ
- รวมกลุ่มผู้บริโภค ผู้ผลิตตั้งเป็นศูนย์รวบรวม จำหน่ายสินค้าปลอดภัยในเขตชุมชน หรือทำตลาดนัดสินค้าปลอดภัยพิช เช่น อิมบญู นำผู้ผลิต แปรรูปสินค้าพื้นบ้านที่ปลอดภัย มาจำหน่ายในชุมชนให้ผู้ผลิต ผู้บริโภคได้พบกันมีการพูดคุยปะกััน เกษตรกรจะได้ประโยชน์ในการขายพืชผักพื้นบ้านที่ไม่ต้องซื้อเมล็ดพันธุ์ และมีผู้ประสานงานเพื่อจำหน่ายสินค้ากับโรงเรียนซึ่งมักได้รับการตอบรับที่ดี ช่วยให้เยาวชนได้ประโยชน์ คือ ได้รู้จักพืชผักพื้นบ้าน ได้เรียนรู้วิธีการบริโภคอาหารจากพืชผักพื้นบ้าน และขนมพื้นบ้าน

• ผู้บริโภค

- (คุณสุภิญญา น้อยนารถ กลุ่มคลองจินดา นครปฐม ทำวิจัยกับมหิดล วิเคราะห์รูปแบบการตลาดที่เหมาะสมของเกษตรยั่งยืน พบว่า) ผู้บริโภคไม่คำนึงถึงสุขภาพเท่าที่ควร คำนึงถึงราคาถูก ความสะดวกสบาย เช่น สายบัวต้องหักเป็นท่อนๆ หน่อไม้ต้องขาว ถังอกต้องขาวเด็ดหาง มะละกอลดต้องปอกมา ดังนั้น ต้องสร้างค่านิยมการบริโภคใหม่ ผู้บริโภคต้องตระหนักเรื่องสุขภาพ และลดความสะดวกสบายที่ผลักดันให้ผู้ค้าต้องใช้สารเคมี และให้ยอมรับการบริโภคตามฤดูกาล
- ผู้บริโภคควรเริ่มจากครอบครัวตนเอง ปลูกผักสวนครัว ลดการกินอาหารนอกบ้าน ทำอาหารรับประทานเอง รัฐต้องให้ความรู้ด้านอาหารที่ดีต่อสุขภาพ ต้องเปลี่ยนทัศนคติให้หันมาบริโภคผักที่ไม่สวยบ้าง และต้องให้ความสำคัญกับกระทรวงศึกษาธิการ ประชาชนต้องพึ่งตนเองมากขึ้น
- รัฐควรส่งเสริมให้ผู้บริโภคเห็นความสำคัญและเน้นอาหารสุขภาพ ควรดูแลการโฆษณาอาหารจานด่วน ควรมีมาตรการเชิงสังคมหรือการควบคุมเวลาอาหารที่ไร้ประโยชน์เหล่านี้ และมีมาตรการส่งเสริมให้เด็กวัยรุ่นรู้เท่าทันอาหารจานด่วน
- นโยบายควรเน้นการเพิ่มความรู้ในการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ เป็นพืชผักพื้นบ้านในกลุ่มเยาวชน
- ควรเสนอให้กำหนดนโยบายไม่ให้จำหน่ายน้ำอัดลมในโรงเรียน ควรส่งเสริมน้ำผลไม้แทน
- ต้องรวมพลัง สร้างความเข้มแข็งและข้อเรียกร้องจากผู้บริโภคโดยไม่รอคอยแต่นโยบายรัฐ

ร่วมมือกันจัดการให้ คนไทยจะมีอาหารปลอดภัยบริโภคภายในปี ๒๕๔๗

การที่รัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายให้ภายในปลายปี ๒๕๔๗ อาหารที่ประชาชนไทยบริโภคต้องปลอดภัยพิษ ก่อให้เกิดผลเชิงปฏิบัติในระบบราชการหลักอย่างน้อย ๒ กระทรวงที่ได้รับมอบหมายให้มีบทบาทรับผิดชอบในระบบการควบคุม ตรวจสอบคุณภาพความปลอดภัยอาหารของประเทศไทย คือ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยได้มีการหารือในระดับรัฐมนตรีพร้อมผู้บริหารทั้งสองกระทรวงแบ่งภารกิจความรับผิดชอบของทั้งสองหน่วยงานเมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๖ พอสรุปได้ ดังนี้

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กระทรวงสาธารณสุข
๑. การกักกันพืชและสัตว์ที่มีชีวิต เนื้อสัตว์ ปลาหูน้ำ กุ้ง อาหารสัตว์ สารเคมี และวัตถุมีพิษทางการเกษตร	๑. การควบคุมการนำเข้ายา เกสซ์เคมีภัณฑ์ อาหารสำเร็จรูป วัตถุติดในการผลิตอาหาร(ยกเว้นเนื้อสัตว์ ปลาหูน้ำและกุ้ง)
๒. การขึ้นทะเบียนและควบคุมการจำหน่ายอาหารสัตว์ เคมีภัณฑ์การเกษตร วัตถุมีพิษทางการเกษตร พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์	๒. การขึ้นทะเบียนและการควบคุมการจำหน่าย ยา เกสซ์เคมีภัณฑ์ เวชภัณฑ์
๓. การขึ้นทะเบียนฟาร์ม การควบคุมการใช้ปัจจัยการผลิตในฟาร์มทั้งยาสัตว์ อาหารสัตว์ และเกสซ์เคมีภัณฑ์ และการตรวจสอบรับรองมาตรฐานฟาร์ม	๓. การอนุญาตประกอบการโรงงานแปรรูปอาหาร การตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานและกระบวนการผลิตโรงงานผลิตอาหารเพื่อจำหน่ายในประเทศ
๔. เร่งรัดการรับรองระบบการผลิตในฟาร์มโดยเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วม	๔. การตรวจสอบรับรองอาหารที่จำหน่ายในประเทศ
๕. ดำเนินการในส่วนโรงงานที่ผลิตเพื่อการส่งออกและโรงงานที่มีการผลิตทั้งเพื่อจำหน่ายในประเทศและส่งออกควบคู่กันไป	
๖. การออกไปรับรองสินค้าเกษตรและอาหารเพื่อการส่งออกทั้งไปรับรองสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชและสัตว์ และความปลอดภัยด้านอาหาร	
๗. จัดตั้งหน่วยงานในรูปองค์การมหาชนภายใต้กระทรวงเกษตรฯ เพื่อให้บริการรับรองมาตรฐานทั้งสินค้าเกษตรและอาหารให้ตอบสนองความต้องการของผู้ส่งออก และเปิดโอกาสให้เอกชนเปิดห้องปฏิบัติการเพื่อให้บริการด้านนี้	

ภารกิจที่เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทั้งสองกระทรวงคือ การกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร โดยให้มีความเท่าเทียมกันของมาตรฐานสินค้าอาหารที่จำหน่ายภายในประเทศและส่งออก

จากภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ทั้ง ๒ กระทรวงได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการจัดการ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ๔ ด้าน(ภาพสรุปรายละเอียดในเอกสารหมายเลข ๑)

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ด้านปัจจัยการผลิตและวัตถุดิบ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ด้านการผลิตระดับฟาร์ม

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ด้านโรงงาน

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ด้านผลผลิต

ยุทธศาสตร์ของกระทรวงสาธารณสุข ๕ ด้าน

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ด้านการพัฒนา มาตรฐาน กฎหมายให้เป็นสากล

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ด้านความเข้มแข็งในการกำกับดูแลให้อาหารปลอดภัย

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้บริโภค

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ด้านการพัฒนากลไกและกระบวนการ

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ด้านการพัฒนาศักยภาพห้องปฏิบัติการ

พิจารณารายละเอียดของยุทธศาสตร์ทั้ง ๕ ด้าน มีประเด็นที่น่าสนใจ ได้แก่

- ยุทธศาสตร์ในด้านปัจจัยการผลิตและวัตถุดิบเข้มงวดกับการควบคุม ปรียบปราบ และจัดทำมาตรฐานปัจจัยการผลิต และวัตถุดิบพืชทางการเกษตรอย่างมาก หากแต่ยังไม่ฉายภาพของนโยบายที่จะสนับสนุนให้เกิดระบบการผลิตแบบยั่งยืนที่ไม่พึ่งพาสารเคมี หรือการลดปริมาณสารเคมีนำเข้า ซึ่งปัจจุบันยังพบว่าแม้จะมีการรณรงค์ให้มีการลดการใช้สารเคมีเกษตร แต่การใช้สารเคมีเกษตรของไทยกลับเพิ่มขึ้นสวนทางกัน กล่าวคือในปี ๒๕๒๘ มีการนำเข้าสารเคมีเกษตรประมาณ ๑๒,๘๓๒ ตัน มูลค่า ๑,๖๑๓ ล้านบาท และพุ่งสูงขึ้นทุกปีจนกลายเป็น ๖๐,๔๓๓,๔๖๙ ตัน มูลค่า ๘,๗๗๑ ล้านบาทในปี ๒๕๔๔^๑
- ยุทธศาสตร์ด้านการผลิตระดับฟาร์ม โรงงานและผลผลิต ยังคงให้ความสำคัญกับเป้าหมายสินค้าส่งออก และการผลิตแบบมาตรฐานสากล จึงยังเป็นปัญหาสำหรับการผลิตระดับปัจเจก ระดับชุมชน ระดับครอบครัวที่เป็นวิถีการผลิตแบบไทย ว่าจะมีสถานะในระบบการผลิตที่มุ่งสู่มาตรฐานสากลอย่างไร มีความเป็นไปได้หรือไม่ที่จะมีมาตรฐานผลผลิตอาหารของท้องถิ่นเพื่อประกันความปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคในท้องถิ่น ที่เดิมมีความสัมพันธ์แบบรู้จักคุ้นเคยระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ จนเกิดระบบการควบคุมคุณภาพอาหารกันเองในทางสังคม
- ภารกิจที่เป็นความรับผิดชอบที่สำคัญในการกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร โดยให้มีความเท่าเทียมกันของมาตรฐานสินค้าอาหารที่จำหน่ายภายในประเทศและส่งออก ยังไม่ปรากฏแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ทั้งนี้เป็นที่ทราบกันดีว่า การสร้าง ความเท่าเทียมกันของมาตรฐานสินค้าอาหารเป็นเรื่องยากและละเอียดอ่อนยิ่ง ในยุทธศาสตร์การพัฒนา มาตรฐาน กฎหมายให้เป็นสากล ได้กล่าวถึงแนวปฏิบัติไว้เพียงว่า จะมีการกำหนดมาตรฐานสินค้าการเกษตรและอาหารส่งออก มาตรฐานอาหารสัตว์ เคมีภัณฑ์การเกษตรและวัตถุดิบพืชทางการเกษตรโดยกระทรวงเกษตรฯ ขณะที่กระทรวงสาธารณสุขจะกำหนดมาตรฐานอาหารที่จำหน่ายในประเทศ ซึ่งยังไม่เห็นแนวทางที่จะก่อเกิดเป็นมาตรฐานที่เท่าเทียมได้ อีกทั้งยังแยกการดำเนินงานใน ๒ หน่วยงานด้วย
- การจัดการความปลอดภัยอาหารสำหรับผู้บริโภคในประเทศจะมีน้ำหนักอยู่มากที่ภารกิจของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งพบว่ายุทธศาสตร์หลักน่าจะอยู่ที่ความเข้มแข็งในการกำกับดูแลให้อาหารปลอดภัย ซึ่งมาตรการดังกล่าวต้องให้ระบบจัดการและต้นทุนในภาคราชการสูง อีกทั้งยังเรียกร้องความรับผิดชอบในการตรวจตราควบคุมของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นหลัก หากการควบคุมกำกับของส่วนนโยบายผ่อนคลายลง อาจคาดทำนายได้ว่าความเข้มแข็งในการกำกับดูแลให้อาหารปลอดภัยนี้จะผ่อนคลายลงไปด้วย ทั้งโดยภารกิจ งบประมาณและกำลังคนที่จำกัดของภาครัฐ หากสามารถเพิ่มบทบาทขององค์กรท้องถิ่น องค์กรผู้บริโภคเข้ามาจะทำให้การกำกับดูแลอาหารเพื่อคนท้องถิ่นยั่งยืนขึ้นหรือไม่ และรัฐจะมีมาตรการใดที่จะส่งเสริมให้เกิดบทบาทนี้ได้เป็นจริง มีการกล่าวถึง การสนับสนุนภูมิภาคและท้องถิ่นให้

^๑ กองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร อ้างใน "นโยบาย Food Safety เกิดจาก 'สารเคมีพิษตก' บ.ยักษ์บีบเกษตรกรให้เร่งผลิต" MGR online.

สร้างกลุ่มคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารในโรงเรียน และชุมชนในยุทธศาสตร์พัฒนาศักยภาพผู้บริโภค หากแต่แนวทางที่จะก่อให้เกิดเป็นจริงควรทำเช่นไร

- หลายมาตรการที่ปรากฏภายใต้ยุทธศาสตร์น่าสนใจอย่างยิ่ง หากสามารถมีนโยบายและแนวทางสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การดูแลยานพาหนะให้ถูกสุขลักษณะในการขนส่งอาหารซึ่งปัจจุบันไม่ปรากฏหน่วยงานหรือกฎหมายรองรับใดๆ การให้ความรู้ในการเลือกซื้ออาหารผ่านสื่อซึ่งจะสร้างประเด็นความสนใจด้านกับสื่อโฆษณาตามกระแสบริโภคนิยมอย่างไร หรือการใช้มาตรการทางสังคมกับผู้ประกอบการที่ขาดความรับผิดชอบจะดำเนินการอย่างไร
- ในประเด็นเรื่องกฎหมายซึ่งดูจะเป็นเครื่องมือสำคัญตามนโยบายความปลอดภัยด้านอาหารมีข้อมูลที่น่าสนใจจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของระบบกฎหมายไทยกับอาหาร ของอาจารย์เจริญ คัมภีร์ภาพซึ่งระบุว่า แกนกลางสำคัญของนิติกฎหมายอาหารในประเทศไทยค่อนข้างจะให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผลประโยชน์ผู้บริโภค กล่าวคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๖๗ ได้ก่อตั้ง "สิทธิผู้บริโภค" หากแต่กลไกเพื่อให้สิทธิที่เกิดขึ้นเป็นไปตามรัฐธรรมนูญยังไม่เป็นไปอย่างสมบูรณ์ เช่น ยังไม่มีการจัดตั้งองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่จะทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภค อย่างไรก็ตามกฎหมายไทยก็มีมิติของการคุ้มครองผู้บริโภคทั้งในด้านฉลาก ด้านสัญญา การเยียวยาความเสียหาย ความปลอดภัยในอาหาร การจำหน่ายอาหารและการผลิต แต่ผลในการใช้บังคับหรืออ้างสิทธิได้โดยชอบด้วยกฎหมายก็ยังเป็นปัญหาในทางปฏิบัติอยู่มาก จึงเกิดประเด็นคำถามว่ามาตรการและกลไกที่กฎหมายกำหนดสามารถคุ้มครองและสร้างหลักประกันต่อผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงพอนักน้อยเพียงใด อันมีข้อพิจารณาประการที่ ๑ คือ กลไกและมาตรการทางกฎหมายเป็นเพียงทางเลือกทางเดียวหรือไม่ ที่จะสามารถทำให้
อาหารมีความบริสุทธิ์ สะอาดปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค ซึ่งหากว่า กลไกการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการใช้สารเคมี ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พุทธศักราช ๒๕๓๕ ไม่เกิดผล คือ ไม่สามารถควบคุมได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดสารตกค้างในสินค้าอาหารมากแล้ว กลไกมาตรการควบคุมปลายทาง ตามพระราชบัญญัติอาหาร พุทธศักราช ๒๕๒๒ หรือการควบคุมสถานที่จำหน่ายอาหาร ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พุทธศักราช ๒๕๓๕ จะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างไร และข้อพิจารณาในประการที่ ๒ ที่สำคัญยิ่ง คือ ระบบการบริหารจัดการเพื่อการควบคุม นั้น มาจากหน่วยงานที่ต่างกระทรวง ทบวง กรม (เอกสารหมายเลข๒) ย่อมเกิดข้อขัดแย้งจากความซ้ำซ้อนทั้งในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นเรื่องที่ทราบกันดีอยู่แล้ว ประเด็นคำถามประการต่อมา มีว่า แนวคิดทางกฎหมายอาหารควรบรรจุเงื่อนไขอะไรใหม่ๆหรือมาตรการอื่นใดเพื่อให้การบังคับใช้มีประสิทธิภาพ
กว่าที่เป็นอยู่และเงื่อนไขใหม่ๆที่ควรบรรจุเพิ่มเติมเข้าไปในกฎหมายใดในโครงสร้างของระบบอาหาร

ในโอกาสที่เวทีสมัชชาสุขภาพได้เปิดโอกาสให้ภาคีเกี่ยวข้องในระบบอาหารได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อช่วยกันเติมเต็มให้นโยบายความปลอดภัยด้านอาหารเป็นไปอย่างยั่งยืนเพื่อสุขภาพของทุกคน จึงควรเป็นเวลาที่ทุกฝ่ายจะได้ร่วมกันคิดค้น นำเสนอนวัตกรรมเพื่อปฏิรูประบบจัดการความปลอดภัยอาหารครั้งใหญ่ที่สามารถเป็นจริงได้

สรุปแนวทฤษฎศาสตร์ของ 2 กระทรวงหลัก ที่รับผิดชอบนโยบายความปลอดภัยด้านอาหารของรัฐบาล

ปัจจัยการผลิต	การผลิต	หลังเก็บเกี่ยว/ จำหน่าย	แปรรูป	ฉลาก/บรรจุภัณฑ์	นำเข้า-ส่งออก	ขนส่ง	การปรุงและ จำหน่ายอาหาร	การบริโภค
<p>กระทรวงเกษตร</p> <p>ย.1 ด้านปัจจัยการผลิตและวัตถุดิบ</p> <ul style="list-style-type: none"> ควบคุมการนำเข้าสารเคมีที่ประกาศห้ามใช้หรือควบคุมการใช้เข้มงวดของประเทศคู่ค้าหลัก(ตรวจสอบที่ด่านนำเข้า) เรียกคืน ปรับปรุงปรามยา/เภสัชเคมีภัณฑ์ผิดกฎหมาย ทำมาตรฐานควบคุมคุณภาพปัจจัยการผลิตและวัตถุดิบพิเศษทางการเกษตร รณรงค์การใช้ปัจจัยการผลิตถูกวิธี 	<p>ย.2 ด้านการผลิตระดับฟาร์ม</p> <ul style="list-style-type: none"> จัดทำระบบคุณภาพ เจริญสด ทะเบียนและตรวจรับรองฟาร์ม(เป้าหมาย:สินค้ามูลค่าส่งออกสูง หรือมีปัญหาเรื่องคุณภาพ) ใช้มาตรการจูงใจเข้าสู่ระบบฟาร์มมาตรฐาน 	<p>ย.3 โรงงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> ขยายการตรวจรับของโรงงานแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหารส่งออก (GMP/HACCP) ฝึกอบรมยกระดับโรงงานเข้าสู่มาตรฐาน เฝ้าระวังติดตามคุณภาพวัตถุดิบที่เข้าสู่โรงงาน จัดทำมาตรฐานและระบบปรับปรุงคุณภาพ Facility ป้าหมายที่ไม่ได้กระทบต่อสุขอนามัย(โรงงานสัตว์สะพานปลา ทำเทียบเรือประมง โรงรมลำไย packing house 	<p>ย.4 ผลผลิต</p> <ul style="list-style-type: none"> ตรวจสอบและรับของสินค้าส่งออก กรมวิชาการเกษตร กรมปศุสัตว์ กรมประมงดำเนินการเอง accredห้องปฏิบัติการเอกชน จัดตั้งบริษัทมาตรฐานสินค้าเกษตรและส่งออก เพิ่มขีดความสามารถตรวจลอบสินค้านำเข้า-ส่งออก เฝ้าระวังติดตามคุณภาพผลผลิตในแหล่งผลิต กำหนดมาตรฐานสินค้า ระบบการผลิตและระบบการจัดการด้านคุณภาพของสินค้าเป้าหมาย 					

** ย. หมายถึง ยุทธศาสตร์

บทวิเคราะห์เบื้องต้น กฎหมายอาหาร(เฉพาะส่วนการคุ้มครองผู้บริโภค) °

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาหาร หากพิจารณาลักษณะความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นกฎเกณฑ์ของรัฐ ที่เข้าไปกำหนดกรอบหลักเกณฑ์ที่มีผลต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ อันมีมิติความสัมพันธ์ของอาหารแทรกอยู่ ได้แก่ **กฎหมายเอกชน (Private law) กฎหมายมหาชน (Public law) และกฎหมายระหว่างประเทศ (International law)** ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงกฎหมายใน ๒ ลักษณะแรก กล่าวคือ

๑ กฎหมายเอกชน (Private law)

การเข้าไปเกี่ยวข้องทางกฎหมายในฐานะกฎหมายเอกชนกรณีอาหาร ถือว่า เป็นรากฐานเบื้องต้นที่บุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางกฎหมายที่อาจจะเริ่มต้นจาก นิติสัมพันธ์ในฐานะระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายสินค้าประเภทอาหารในแต่ละประเภท ซึ่งคู่กรณีอาจจะอยู่ในฐานะผู้ผลิต ผู้ประกอบการ หรือผู้บริโภคก็ได้ กรอบความสัมพันธ์ในส่วนนี้ รัฐไม่อาจเข้าไปแทรกแซงการซื้อขายได้ รัฐคงเข้าไปเกี่ยวข้องเพียงแต่การเข้าไปไกล่เกลี่ยในเวลาที่เกิดพิพาทกันขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความชำรุดบกพร่อง หรือการเสื่อมสภาพของสินค้าอาหาร คุณภาพ การส่งมอบ ฯลฯ ยกเว้นข้อสัญญาหรือข้อตกลงที่คู่สัญญาได้ทำขึ้นจะเข้าข่ายกรณีถือว่า เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม โดยนัยพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พุทธศักราช ๒๕๔๐

การเข้าไปเกี่ยวข้องของกฎหมายเอกชนในเรื่องอาหารในมิติของการผลิต อาจมีได้หลายกรณีที่พบเห็นและถือปฏิบัติกันอาจอยู่ในรูปสัญญาการผลิต การซื้อขายปัจจัยการผลิต เช่น ลักษณะสัญญาการผลิตแบบพันธะสัญญา (contract farming) ที่บริษัทเอกชนว่าจ้างให้เกษตรกรทำการผลิต โดยในสัญญาได้กำหนดลักษณะคุณภาพของผลิตผลไว้ล่วงหน้า ตามชนิดขนาดอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นการโอนความเสี่ยงไม่ว่าจะเกิดจากดินฟ้าอากาศ ราคาผลิตผลให้แก่เกษตรกร หลักการสำคัญทางกฎหมายเอกชนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางกฎหมายในลักษณะนี้ ได้แก่ หลักกฎหมายเกี่ยวกับสัญญา (contract) ซึ่งจะเป็นมาตรฐานเฉพาะกรณีๆ ในสัญญาแต่ละเรื่องที่จะคุ้มครองผู้ผลิต (เกษตรกร) หรือผู้ว่าจ้างผลิต (บริษัท) จะขึ้นอยู่กับความสามารถของคู่กรณีโดยเฉพาะเกษตรกรหรือผู้ว่าจ้าง ที่จะนำเสนอต่อศาลเพื่อพิสูจน์ข้อสนับสนุนของตนเอง และทั้งนี้จะอยู่ในดุลยพินิจของศาลอีกด้วยว่า จะวินิจฉัยกรณีพิพาทไปในทิศทางใด ข้อสัญญาใดจะสามารถบังคับได้ไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย ความสัมพันธ์ทางกฎหมายเอกชนกับอาหารจึงเป็นภาระที่ยุ่งยากทั้งยังมีขอบเขตที่จำกัดเฉพาะเอกชนคู่กรณีเท่านั้น คนที่ได้ประโยชน์ส่วนใหญ่มักตกอยู่กับผู้ที่มีความสามารถมากกว่าในทางเงินทุน ขณะที่เกษตรกรชาวนาผู้ผลิตนั้น ไม่อาจเข้าถึงทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายได้อย่างที่ผู้ว่าจ้างได้ทำ ซึ่งนับเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการเข้าถึงความยุติธรรม ความสัมพันธ์จึงเป็นไปในลักษณะที่ขาดความสมดุล อาหารในบริบทของกฎหมายเอกชนจึงตกอยู่ในฐานะของความเสมอภาคที่ไม่เท่าเทียมของบุคคล

๒ กฎหมายมหาชน (Public Laws)

ความสัมพันธ์ทางกฎหมายกับอาหารที่ปรากฏอยู่ในรูปของกฎหมายมหาชนนั้น กว้างขวางมาก เพราะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การป้องกันและการเอาตัวรอดเอเปรียบกันในทางสังคม เศรษฐกิจการค้า

°สรุปสาระสำคัญจาก ธรรมนูญคุ้มครองผู้บริโภค จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บทวิเคราะห์เบื้องต้น กรอบแนวคิดกฎหมายไทยในระบบอาหาร, โครงการจัดทำฐานองค์ความรู้เชิงกฎหมายที่สัมพันธ์กับระบบอาหาร, สำนักงานสนับสนุนการพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร(ตอช), มิถุนายน ๒๕๖๖

และคุ้มครองผลประโยชน์สาธารณะ (public interests) ทั้งนี้ จะพบหลักการทางกฎหมายครอบคลุมบริบททางกฎหมาย ด้านอาหารตั้งแต่การผลิต การกระจาย และการบริโภค กล่าวคือ

- มุ่งคุ้มครองผู้บริโภค

(ก) ก่อตั้ง "สิทธิผู้บริโภค" (consumer rights)

อาจจะกล่าวได้ว่าแกนกลางสำคัญของมิติทางกฎหมายอาหารในประเทศไทยนั้นค่อนข้างจะให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผลประโยชน์ผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญ ดังจะเห็นได้จากการได้มีบทบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคไว้ในมาตรา ๕๗ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ จึงซึ่งอยู่กับรัฐว่าจะตรากฎหมายลูกในเรื่องใดๆ ขึ้นมารองรับสิทธิที่ว่านี้ ความสำคัญที่ควรเน้นย้ำคือรัฐธรรมนูญได้ก่อตั้งสิทธิผู้บริโภคขึ้นเพื่อให้เป็นฐานในการรับรองคุ้มครองประโยชน์ของบุคคล ในฐานะ "สิทธิผู้บริโภค (consumer rights)" อันควรจะได้านิสงส์จากการเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นจาก รัฐธรรมนูญ ซึ่งผูกพันองค์กรของรัฐทุกองค์กรในอันที่จะให้ความคุ้มครอง* โดยที่ผู้ผลิตจำหน่ายหรือผู้ประกอบการ ทั้งที่เกิดจากการกระทำที่แม้มิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ ก็ต้องรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องเสียหายในสินค้า ที่รู้จักกันในทางกฎหมายว่า "ระบบความรับผิดแบบเด็ดขาด" (strict liability) ซึ่งมีความแตกต่างจากการเรียกร้องสิทธิในฐานะบุคคลธรรมดาในทางแพ่งที่ผู้กล่าวหา (ผู้บริโภค) จะต้องค้นหาพยานหลักฐานต่างๆ มานำเสนอศาล นับว่าเป็นภาระอันหนักหน่วงมากในการดำเนินคดี แต่กรณีที่เป็นไปตามหลักการความรับผิดแบบเด็ดขาดที่ว่านี้นั้น ผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายเพียงแต่นำสินค้ามาฟ้องศาลเพียงว่าตนเองได้รับความเสียหายอย่างไร ส่วนผู้ผลิตจำหน่ายหรือผู้ประกอบการเจ้าของสินค้าโดยหลักจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้นๆ ยกเว้นจะต้องพิสูจน์ตนเองให้ได้ว่า ได้ใช้ความระมัดระวังไม่ประมาทเลินเล่อในการผลิตหรือจำหน่ายที่เป็นสาเหตุของความเสียหายนั้นๆ

อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อน่าเป็นห่วงว่า ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช ๒๕๒๒ นั้นเอง กลับจำกัดความหมายของผู้บริโภคในความหมายที่แคบ^๑ กล่าวคือ หมายความว่า "ผู้ซื้อ" หรือได้รับบริการจากผู้ประกอบการธุรกิจ... ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างมากในการใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ตัวอย่างเช่น บิดามารดาเป็นผู้ซื้อ บุตรเป็นผู้บริโภค ถ้าความเสียหายเกิดแก่บุตร บุตรไม่ใช่ผู้บริโภคตามคำนิยามย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติฉบับนี้^๒ ซึ่งไม่น่าจะตรงกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่เป็นการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคเป็นการทั่วไป การที่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช ๒๕๒๒ ได้กำหนดบทนิยามคำว่า "ผู้บริโภค" หมายความว่า "ผู้ซื้อหรือผู้รับบริการ..." นั้นแสดง

^๑ มาตรา ๒๗ แห่งรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๔๐ สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง

^๒ หลักความรับผิดโดยเด็ดขาด หรือ Strict liability ปัจจุบันยังไม่ได้นำมาประยุกต์ใช้ เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช ๒๕๒๒ แต่จะถูกนำไปใช้มากในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในต่างประเทศ

^๓ มาตรา ๓ "ผู้บริโภค" หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบการธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอ หรือการชักชวนจากผู้ประกอบการธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือบริการ และหมายความรวมถึง ผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบการธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม

^๔ รศ. สุขุม คุณินิตย์. คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค, (สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๕๔

ให้เห็นถึง การยึดหลักนิติสัมพันธ์ทางสัญญา (privities of contract) อย่างเหนียวแน่น เกิดการจำกัดสิทธิผู้บริโภคที่เสียหายจากการบริโภค^{๙๙} ซึ่งจะอิงอยู่กับความสัมพันธ์ในทางกฎหมายเอกชนทางแพ่ง

(ข) จัดตั้งองค์กรอิสระ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ๙ มาตรา ๕๗ วรรคสองนี้เอง ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรใหม่ที่ต้องมีความเป็นองค์กรอิสระ ไม่ได้อยู่ภายใต้บังคับบัญชาและอยู่ภายใต้การบริหารของรัฐบาล แต่อาจจะมีความสัมพันธ์กับคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคที่บัญญัติไว้แล้วตาม มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช ๒๕๒๒ ได้โดยเฉพาะในเรื่องงบประมาณและจุดเชื่อมโยงในอันที่จะให้มีความรับผิดชอบในทางการเมือง (Accountability) อย่างเหมาะสมอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งขณะนี้ยังไม่ได้มีการดำเนินการจากรัฐบาล

(ค) คุ้มครองผู้บริโภคในด้านฉลาก

การคุ้มครองผู้บริโภคโดยฉลากนั้น ได้สะท้อนถึงแนวคิดสิทธิของผู้บริโภคที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช ๒๕๒๒ ใน (๑) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ทั้งนี้ โดยในมาตรา ๓๐ ได้กำหนดให้สินค้าที่ผลิตเพื่อขายโดยโรงงานหรือนำเข้ามาเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก^{๑๐๐} และนอกจากนี้ในพระราชบัญญัติอาหาร พุทธศักราช ๒๕๒๒ มาตรา ๕ และ ๖ (๑๐) ยังได้ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขออกประกาศกระทรวง กำหนดประเภทและชนิดอาหารที่ต้องติดฉลาก^{๑๐๑} อีกด้วย อนึ่ง การใช้มาตรการฉลากน่าจะสะท้อนวิถีชีวิตการบริโภคประเภทอาหารที่บรรจุในกระป๋องหรือภาชนะ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในสังคมเมือง ขณะที่สินค้าอาหารอีกเป็นจำนวนมากที่วางจำหน่ายโดยไม่มีการติดฉลาก ซึ่งผู้บริโภคไม่อาจจะรู้ได้ว่าอาหารนั้นสะอาดปลอดภัยเพียงใด อย่างไรก็ตาม วิธีการติดฉลากก็เป็นอีกวิธีหนึ่ง ที่เปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้เลือกและตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้านั้นๆ แต่ก็มีจุดอ่อนที่ไม่สามารถให้การคุ้มครองผู้บริโภคโดยเฉพาะในเรื่องที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจของผู้บริโภคเอง เช่นกรณีอาหารที่มีส่วนผสมของผลผลิตของพืชดัดแปลงทางพันธุกรรม (GMOs) เป็นต้น การจะคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคให้มีประสิทธิภาพนั้น จึงจำต้องอาศัยกลไกและมาตรการทางกฎหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมอื่นๆ อีก

(ง) คุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา

การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา^{๑๐๒} เป็นมาตรการใหม่ที่ถูบบัญญัติเพิ่มเติมเข้าไปในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช ๒๕๒๒ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๑ เพื่อเป็นหลักประกันคุ้มครองผลประโยชน์ผู้บริโภคอันเกิดจากการทำสัญญา และจัดซื้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคมิให้มีผลใช้บังคับตามกฎหมาย โดยให้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญาและลักษณะของสัญญา พุทธศักราช ๒๕๔๒ กำหนดเงื่อนไขให้ธุรกิจที่ควบคุมสัญญา บรรจุข้อความบางประการลงในสัญญาที่ผู้ประกอบการจัดทำกับผู้บริโภค และหรือห้ามมิให้ใช้ข้อความบางประการลงในสัญญา ทั้งนี้ หากมีการฝ่าฝืนให้ถือว่าข้อความที่ห้ามใช้นั้นไม่มีอยู่ และข้อความที่บังคับให้ใช้แม้ไม่

^{๙๙} Ibid, pp. ๑๕๔

^{๑๐๐} มาตรา ๓๐ ให้สินค้าที่ผลิตเพื่อขายโดยโรงงานตามกฎหมายหรือด้วยโรงงาน และสินค้าที่สั่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก

^{๑๐๑} พระราชบัญญัติอาหาร พุทธศักราช ๒๕๒๒ มาตรา ๖ เพื่อประโยชน์แก่การควบคุมอาหารให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา(๑๐) กำหนดประเภทและชนิดอาหารที่ผลิตเพื่อจำหน่าย หรือที่จำหน่าย ซึ่งต้องมีฉลาก ข้อความในฉลากเงื่อนไขและวิธีการแสดงฉลาก ตลอดจนหลักเกณฑ์และวิธีการโฆษณาในฉลาก

ใช้ก็ถือว่าได้มีอยู่แล้วแต่กรณี^{๖๖} อีกทั้งมีพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานรับเงินและลักษณะของหลักฐานรับเงิน พุทธศักราช ๒๕๔๒ กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข หรือข้อความอย่างใด ต้องใช้หรือห้ามใช้ ในใบเสร็จรับเงินในประเภทธุรกิจที่กำหนด เช่น "ซื้อแล้วไม่รับคืน" หรือ "ไม่รับผิดชอบต่อการชำรุดเสียหาย" เป็นต้น มีข้อน่าสังเกตว่า วิธีการคุ้มครองผู้บริโภคโดยสัญญา^{๖๗} หากมีการฝ่าฝืนก็เป็นภาระหรือหน้าที่ของผู้บริโภคเองที่จะนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาลเพื่อวินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งจะต้องสูญเสียทั้งเงินทองและเวลา

(จ) การเยียวยาความเสียหาย

มาตรการเยียวยาความเสียหายนั้น ถือเป็นวิธีการสุดท้ายในการรับรองคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่ได้บัญญัติรับรองคุ้มครองไว้ ในมาตรา ๔(๔) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช ๒๕๒๒ กล่าวคือ หากเกิดความเสียหายขึ้นต่อผู้บริโภค จะด้วยเพราะการชำรุดบกพร่องในสินค้า (อาหาร) กีด หรือความเสียหายจากการบริโภคสินค้ากีด ผู้บริโภคจะได้รับความสะดวกความเสียหายใน ๒ ช่องทาง คือ ๑) โดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคอาจแต่งตั้งพนักงานอัยการหรือข้าราชการของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเข้าดำเนินคดีแทนผู้บริโภค ตามมาตรา ๓๙^{๖๘} เพื่อดำเนินคดีแทนผู้บริโภค หรือทางเลือกที่ ๒) โดยให้สมาคมที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภคหรือต่อต้านการแข่งขันไม่เป็นธรรมทำการฟ้องร้องคดีเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ถ้าคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้คำรับรองสมาคมนั้น^{๖๙} ในกรณีการกระทำผิดนี้ มีข้อที่น่าสังเกตที่ผู้บริโภค ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการบริโภค หรืออันเกิดจากความชำรุดบกพร่องในสินค้านั้น ไม่อาจดำเนินการฟ้องร้องคดีได้เองในฐานะผู้เสียหาย อันถือว่าเป็นข้อจำกัดที่สำคัญประการหนึ่งในการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค หรือในกรณีการได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้า (อาหาร) หรือการปลอมปน ผู้เสียหายอาจดำเนินคดี ร้องทุกข์กล่าวโทษ ฟ้องร้องเป็นคดีอาญาต่อศาลได้อีกทางหนึ่ง โดยอาศัยฐานความผิดอันเกิดจากการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ตามประมวลกฎหมายอาญาตั้งแต่มาตรา ๒๗๐ ถึงมาตรา ๒๗๕ ซึ่งผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายต้องพิสูจน์ให้ปรากฏต่อศาลว่า ผู้กระทำความผิดได้กระทำโดยเจตนาหรือกระทำโดยประมาทซึ่งทำไม่ได้ง่ายเลย

• คุ้มครองความปลอดภัยในอาหาร

มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยในอาหารโดยวิธีการทางกฎหมายในส่วนนี้ รัฐจะเข้าไปแทรกแซง กระบวนการผลิตและนำเข้าอาหารบางประเภทที่จำหน่ายแก่ผู้บริโภค ด้วยการกำหนด **หลักเกณฑ์ เงื่อนไข มาตรการ**ต่างๆ ต่อผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการให้ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติอาหาร พุทธศักราช ๒๕๒๒ โดยกฎหมายได้กำหนดหลักการ มาตรการ กลไก เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยในอาหาร ที่สำคัญคือ

(ก) กำหนดระดับการควบคุมอาหาร

^{๖๖} ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน อัครวัฒน์ วงศ์วัฒน์แสนต์ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชนจำกัด ๒๕๔๓ กรุงเทพฯ

^{๖๗} มาตรา ๓๙ ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นสมควรเข้าดำเนินคดีเกี่ยวกับภาระละเมิดสิทธิของผู้บริโภค หรือเมื่อได้รับคำร้องจากผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิ ซึ่งคณะกรรมการเห็นว่า การดำเนินคดีนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคเป็นส่วนรวม คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานอัยการโดยความเห็นชอบของอธิบดีกรมอัยการ หรือข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมีคุณสมบัติสูงกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ เป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีหน้าที่ดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดสิทธิของผู้บริโภคในศาล

^{๖๘} มาตรา ๓๖ ในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ให้สมาคมที่คณะกรรมการรับรองตามมาตรา ๔๐ มีสิทธิในการฟ้องคดีแพ่ง คดีอาญาหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ในคดีเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคได้ ...

กลไกสำคัญที่กฎหมายกำหนดขึ้นได้แก่ การให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข กำหนดประเภทอาหารออกเป็นประเภทต่างๆ จากนั้นก็กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการเข้าไปควบคุมจัดการตามความเหมาะสม เช่น อาหารควบคุมเฉพาะ อาหารควบคุมคุณภาพหรือมาตรฐาน การกำหนดอัตราส่วนของวัตถุที่ใช้เป็นส่วนผสมอาหาร หลักเกณฑ์และวิธีการใช้วัตถุเจือปนในอาหาร การใช้วัตถุกันเสีย การกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐานของภาชนะบรรจุและการใช้ภาชนะบรรจุ การกำหนดวิธีการผลิต เครื่องมือและเครื่องใช้ในการผลิต การกำหนดอาหารที่ห้ามผลิต ห้ามนำเข้าหรือจำหน่าย และ หลักเกณฑ์เงื่อนไขการตรวจเก็บตัวอย่าง สำหรับอาหารควบคุมเฉพาะนั้น กฎหมายจะเข้ามาควบคุมเคร่งครัดมากกว่าอาหารประเภทอื่น

(ข) ควบคุมการตั้งโรงงานผลิตอาหาร

กฎหมายได้กำหนดมาตรการควบคุมโดยกำหนดให้การตั้งโรงงานผลิตอาหารและการนำเข้าซึ่งอาหารเพื่อจำหน่าย ต้องได้รับการอนุญาตก่อนถึงจะกระทำได้อ^{๖๖} การใช้มาตรการควบคุมการตั้งโรงงานผลิตอาหารและการนำเข้า ซึ่งอาหารเพื่อจำหน่ายต้องผ่านการอนุญาตจากผู้อนุญาตโดยเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา นับเป็นการเข้ามาควบคุมกระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐาน อันเป็นการขยายขอบเขตการควบคุมไปสู่สิ่งอื่น ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะคุณภาพหรือความปลอดภัยของอาหารเท่านั้น อันเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ ทั้งนี้การผลิตอาหารในรูปของโรงงานจะต้องพิจารณาโดยใช้พระราชบัญญัติโรงงาน พุทธศักราช ๒๕๓๕ เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาอีกส่วนหนึ่งด้วย

(ค) กำหนดห้ามมิให้มีการผลิต นำเข้าเพื่อจำหน่ายอาหารที่กำหนดให้เป็นความผิดทางอาญา

มาตรการเพื่อคุ้มครองอาหารให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานและปลอดภัยจากการบริโภคโดยนัย พระราชบัญญัติอาหาร พุทธศักราช ๒๕๒๒ ยังกำหนดมาตรการที่เข้มข้มสูงขึ้นถึงขนาดบัญญัติเป็นข้อห้ามตามกฎหมาย^{๖๗} อันจะส่งผลสำคัญ ๒ ประการคือ ๑) เป็นการกำหนดลักษณะความผิดอันเกิดจากการผลิต นำเข้าอาหารที่ไม่บริสุทธิ์ อาหารปลอม อาหารผิดมาตรฐาน และรวมถึงอาหารอื่นที่รัฐมนตรีกำหนด ซึ่งหมายถึง อาหารที่ไม่ปลอดภัยในการบริโภค หรือมีสรรพคุณไม่เป็นที่เชื่อถือ หรือมีคุณค่าหรือคุณประโยชน์ต่อร่างกายในระดับที่ไม่เหมาะสม ๒) เมื่อกฎหมายได้บัญญัติให้การกระทำที่มีลักษณะฝ่าฝืนเป็นความผิด จะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย ฉะนั้น การจะฟ้องร้องให้บุคคลผู้ผลิตและนำเข้าเพื่อจำหน่ายอาหารให้ได้รับโทษ ทางราชการจะต้องมีหน้าที่พิสูจน์การกระทำดังกล่าวนี้ต่อศาลให้เห็นถึงเจตนาและการกระทำที่ฝ่าฝืนนั้นด้วย ถึงจะเป็นเหตุให้ศาลพิพากษาลงโทษได้

ประเด็นที่น่าพิจารณาต่อไปว่า กลไกหรือมาตรการบังคับใช้กฎหมายนั้น มีประสิทธิภาพสอดคล้องกันหรือไม่ และมีวิธีการอื่น ๆ นอกจากนี้หรือไม่ การมุ่งบังคับใช้เพื่อติดตามตรวจสอบไล่จับบุคคลที่ฝ่าฝืน จะเกิดต้นทุนค่าใช้จ่ายและการจัดการมากนักน้อยเพียงใดในการคุ้มครองด้านอาหาร โดยวิธีการกำกับควบคุมจากรัฐในเรื่องคุณภาพอาหารตามกลไกข้างต้น อีกทั้งกฎหมายได้ให้อำนาจในการประกาศผลการตรวจพิสูจน์อาหารเมื่อพบการกระทำผิดให้ประชาชนในฐานะผู้บริโภคได้ทราบเพื่อประชาชนจะได้ใช้ความระมัดระวังในการบริโภคต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการทางอ้อมที่สำคัญอันหนึ่งของกฎหมายฉบับนี้ ประเด็นปัญหาที่น่าพิจารณาต่อไปว่า ในเวลานี้ประชาชนบริโภคสื่อด้วยวัตถุ

^{๖๖} มาตรา ๑๔ ห้ามมิให้ผู้ใดตั้งโรงงานผลิตอาหารเพื่อจำหน่าย เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาต..

มาตรา ๑๕ ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้าซึ่งอาหารเพื่อจำหน่าย เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาต.

^{๖๗} มาตรา ๒๕ ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่ายซึ่งอาหาร ดังต่อไปนี้ (๑) อาหารไม่บริสุทธิ์ (๒) อาหารปลอม (๓) อาหารผิดมาตรฐาน (๔) อาหารอื่นที่รัฐมนตรีกำหนด

ประสงค์มีอย่างน้อยเพียงใด และสื่อที่ทำให้ข้อมูลในลักษณะข้างต้นนี้มีมากเพียงพอ เข้าถึงประชาชนได้ทั่วถึงหรือไม่ อันเป็นประเด็นที่ไม่อาจมองข้ามได้

- **ควบคุมการจำหน่ายอาหาร**

(ก) **ควบคุมภาชนะบรรจุอาหาร**

พระราชบัญญัติอาหาร พุทธศักราช ๒๕๒๒ มาตรา ๖ (๖) บัญญัติให้อำนาจรัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐานของภาชนะบรรจุและการใช้ภาชนะบรรจุ ตลอดจนการห้ามใช้วัตถุใดเป็นภาชนะบรรจุอาหารด้วย ซึ่งถือเป็นหลักเกณฑ์ให้ผู้ประกอบการที่ผลิตอาหารต้องปฏิบัติตามในเรื่องของภาชนะให้ได้ตรงตามมาตรฐานที่ประกาศกระทรวงได้กำหนดไว้

(ข) **ควบคุมสถานที่สำหรับจำหน่ายอาหาร**

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พุทธศักราช ๒๕๓๕ เป็นกฎหมายที่เข้ามากำกับควบคุมในชั้นตอนนี้ โดยกลไกสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายได้แก่ การเข้ากำกับควบคุมสถานที่จำหน่ายอาหาร ตลาด สถานที่สะสมอาหาร และการจำหน่ายสินค้า(รวมถึงอาหาร)ในที่หรือทางสาธารณะ ให้ตรงตามหลักเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ให้ถูกสุขอนามัย มาตรการกลไกทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พุทธศักราช ๒๕๓๕ ที่ใช้ระบบอนุญาตเข้ามาควบคุมตรวจสอบ การจัดสถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่สะสมอาหาร เป็นมาตรการที่ประสงค์ให้อาหารที่จำหน่ายสะอาด ไม่เป็นอันตรายเมื่อนำไปบริโภค ด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ได้มาตรฐานทางสภาวะแวดล้อมของพื้นที่จำหน่ายอาหาร อันถือว่าเป็นมาตรการแวดล้อมทางอ้อมที่รัฐเข้ามาควบคุมดูแล นอกจากควบคุมในคุณภาพอาหารโดยตรง จึงเป็นมาตรการเกือบจะสุดท้ายปลายทางที่กฎหมายเข้ามามีบทบาทในการจัดการในเรื่องอาหาร

- **คุ้มครองการผลิต**

การพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับอาหารในเชิงบริบทนั้น นอกจากจะตรวจสอบหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่สัมพันธ์กับอาหารโดยตรงแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาให้ทราบถึงปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับอาหารในบริบทย่อยอีกด้วย การศึกษาในส่วนนี้ จะเน้นประเด็นกฎหมายที่เป็นปัจจัยสำคัญในโครงสร้างการผลิตอาหาร ที่สำคัญคือ

(ก) **เมล็ดพันธุ์พืช**

เมล็ดพันธุ์พืช มีความสัมพันธ์และเป็นปัจจัยใกล้ชิดที่ส่งผลโดยตรงต่อโครงสร้างการผลิตอาหารของประเทศเป็นอย่างยิ่ง เพราะการเปลี่ยนแปลงวิถีดำเนินการทางนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเมล็ดพันธุ์พืช จะมีผลโดยตรงต่อวิธีการผลิตและรูปแบบการผลิตอาหารของประเทศ พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พุทธศักราช ๒๕๑๘ เป็นกฎหมายที่รัฐจัดให้มีขึ้นเพื่อเข้ามาจัดการเรื่องการค้าเมล็ดพันธุ์พืชเป็นสิ่งสำคัญ อันถือว่าเป็นประเด็นทางเศรษฐกิจการค้าโดยแท้ ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐได้บัญญัติเป็นข้อห้ามมิให้บุคคลสามารถรวบรวม ขาย นำเข้า ส่งออกเมล็ดพันธุ์ โดยเฉพาะที่เป็นเมล็ดพันธุ์ควบคุมต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ การฝ่าฝืนถือว่าเป็นความผิดมีโทษทางอาญาจำคุกไม่เกิน ๒ ปี และปรับไม่เกิน ๔,๐๐๐ บาท ยิ่งไปกว่านั้น แนวคิดของกฎหมายนี้ยังเป็นการตัดหนทางมิให้ผู้ค้าเมล็ดพันธุ์รายย่อย ประเภทเกษตรกรรายย่อยสามารถเข้ามาขอรับใบอนุญาตในการค้าขายเมล็ดพันธุ์ควบคุมได้โดยง่าย ทั้งนี้ เพราะกฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในการออกใบอนุญาตให้ผู้รับอนุญาตว่า ต้องเป็นผู้มีฐานะดีพอที่จะดำเนินการกิจการได้ ขณะที่ผู้ขออนุญาตต้องจัดให้มีสถานที่ที่เหมาะสมในการรวบรวม ขาย นำเข้า หรือส่งออก มีการ

โฆษณา ฉลาก โดยหวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในการซื้อเมล็ดพันธุ์ดังกล่าวไปปลูก ซึ่งจะเห็นว่า ผู้รับอนุญาตที่จะสามารถเข้าเงื่อนไขนั้น คือ บริษัทขนาดใหญ่ที่มีทุนสูงถึงจะสามารถทำได้ อันเป็นการบังคับใช้ทางนโยบายที่ลำเอียงอยู่ในที่ ที่สกัดกั้นเกษตรกรรายย่อยให้เข้ามาดำเนินการได้ยากขึ้น การที่เปิดหนทางแก่บริษัทเมล็ดพันธุ์ขนาดใหญ่เข้ามาควบคุมการค้าเมล็ดพันธุ์ย่อมส่งผลกระทบต่อถึงระบบการผลิตนั่นเอง

(ข) สารเคมีทางการเกษตร

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พุทธศักราช ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติปุ๋ย พุทธศักราช ๒๕๑๘ เป็นกฎหมายหลักที่สำคัญที่เข้ามามีบทบาทควบคุมการใช้สารเคมีและปุ๋ย ซึ่งจะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการใช้สารเคมีในภาคการผลิตอาหารของประเทศ พระราชบัญญัติปุ๋ย พุทธศักราช ๒๕๑๘ มุ่งหมายในการเข้าไปควบคุมทางด้านการค้าขายปุ๋ย โดยกลไกกฎหมายได้กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดผลิตเพื่อการค้า ขาย นำเข้าหรือนำผ่าน เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาต^{๒๓} ในกฎหมายฉบับนี้ นอกจากจะให้อำนาจรัฐเข้ามาควบคุมปุ๋ยเคมีแล้ว ยังมีบทบัญญัติครอบคลุมไปถึงการผลิตปุ๋ยอินทรีย์อีกด้วย พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พุทธศักราช ๒๕๓๕ ถือว่า เป็นกฎหมายหลักในการให้อำนาจรัฐเข้ามากำกับควบคุมสารเคมีโดยตรงครอบคลุมมากที่สุด แต่ก็ยังเป็นกฎหมายที่มีปัญหาการบังคับใช้มากที่สุดเช่นกัน ปัญหาใหญ่ในเวลานี้คือการควบคุมมิให้ใช้สารเคมีอันตรายและการควบคุมสอดส่องว่ามิได้มีการผลิต การนำเข้า และมีไว้ครอบครองสารเคมีอันตรายที่ว่ำนั้นมีอยู่ที่ใดเพื่อดำเนินคดีลงโทษ ไขว่คว้าทำได้โดยง่าย ขณะเดียวกันฝ่ายเกษตรกรผู้ใช้ก็ยิ่งขาดความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอในการเลือกใช้และใช้ปริมาณสารเคมีให้เหมาะสม ประรณนาเพียงแต่เพื่อให้ได้ผลผลิตตามที่ต้องการ ฉะนั้น การให้ความสำคัญกับขั้นตอนช่วงการผลิตอาหาร(การปลูก)ในระยะเริ่มต้น จึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะต้องค้นหากลไกและมาตรการที่เหมาะสม ที่สามารถปฏิบัติได้และมีประสิทธิภาพในการป้องกัน

บทวิเคราะห์กฎหมาย(คุ้มครองผู้บริโภค)อาหารและข้อเสนอแนะ

กฎหมายส่วนใหญ่ที่ศึกษามายังคงให้ความสำคัญกับ “ผู้บริโภค” “สุขอนามัย” และ “สภาวะแวดล้อม” ซึ่งถือเป็นเหตุผลและเงื่อนไขสำคัญของรัฐในการเข้าไปมีอำนาจกำกับควบคุมเหนือสิ่งเหล่านั้น เพื่อประโยชน์สาธารณะ สิ่งแวดล้อม สุขอนามัย แล้วแต่กรณี ดังจะเห็นได้จากกฎหมายฉบับต่างๆ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช ๒๕๒๒ พระราชบัญญัติอาหาร พุทธศักราช ๒๕๒๒ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พุทธศักราช ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พุทธศักราช ๒๕๓๕

อย่างไรก็ตาม แนวคิดของกฎหมายยังมีความไม่แน่นอนชัดเจน ในหลักการพื้นฐานของ “ผู้บริโภค” (consumer) และ “สิทธิผู้บริโภค” (consumer rights) เช่น กรณีที่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช ๒๕๒๒ ที่ให้นิยาม ผู้บริโภค หมายถึง ผู้ซื้อ หรือ ผู้รับบริการ ขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๕๗ ก่อตั้ง “สิทธิผู้บริโภค” โดยบัญญัติความว่า “สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับการคุ้มครอง ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ...” อันแสดงถึงบุคคล “ผู้บริโภค” มากกว่าเพียง “ผู้ซื้อ” ที่ยิ่งไปกว่านั้น ในกฎหมายฉบับนี้ยังมิได้รับรองให้บุคคลที่ได้รับความเสียหาย จากการบริโภคอาหารหรือสินค้าจะฟ้องร้องในฐานะผู้บริโภคตามกฎหมายนี้ เป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งหากจะใช้สิทธิฟ้องร้องตามสิทธิ จะต้องดำเนินการฟ้องขอผ่านคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หรือผ่านเจ้าหน้าที่รัฐให้เป็นผู้ดำเนินการ ทั้งนี้เป็นเพราะในกฎหมายนี้ยังถือว่า รัฐเป็น

^{๒๓} มาตรา ๑๒ ห้ามมิให้ผู้ใดผลิตเพื่อการค้า ขาย มีไว้ขาย นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร หรือนำผ่านซึ่งปุ๋ยเคมี เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และสำหรับกรณีผู้ผลิตและผู้ค้าหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งปุ๋ยเคมี ที่ได้ขึ้นทะเบียนตามมาตรา ๓๕ แล้วด้วย

ผู้เสียหายซึ่งจะเป็นผู้ดำเนินการแทนประชาชนผู้บริโภค ความสำคัญของผู้บริโภคในฐานะที่เป็น "สิทธิ" (rights) ที่ควรจะสามารถดำเนินการเรียกร้องจากรัฐได้โดยตรงจึงถูกลดทอนบทบาทลง ดังนั้น คำว่า "ผู้บริโภค" โดยนัยยะแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช ๒๕๒๒ จึงถูกตีกรอบในความหมายที่แคบ อันส่งผลตามมาถึงสิทธิผู้บริโภคที่อยู่ในฐานะที่จำกัด

กฎหมาย ๓ ฉบับที่ได้บัญญัติแนวสาระสำคัญเพื่อให้อาหารบริสุทธิ์ สะอาด ปราศจากการปนเปื้อนได้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช ๒๕๒๒ พระราชบัญญัติอาหาร พุทธศักราช ๒๕๒๒ และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พุทธศักราช ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช ๒๕๒๒ จะกำหนดหลักประกันว่า ผู้บริโภคได้รับสิทธิอะไรบ้าง ก่อนการเลือกซื้อสินค้านั้นๆ และหากเกิดความเสียหายซ้ำรูดบกร่องจากการใช้สินค้านั้นแล้วกฎหมายได้ให้ความคุ้มครองประโยชน์ต่อผู้บริโภคอย่างไร ใครจะต้องรับผิดชอบต่อบริโภคอย่างไร ส่วนพระราชบัญญัติอาหาร พุทธศักราช ๒๕๒๒ นั้น กฎหมายจะเข้ามาควบคุมตั้งแต่ ทะเบียนอาหารที่ตรวจสอบส่วนผลผลิตที่ไม่เป็นอันตราย การผลิต การโฆษณา การติดฉลาก การให้ภาชนะบรรจุ ฯลฯ และกำหนดเป็นข้อห้ามในการผลิตอาหารที่ไม่บริสุทธิ์ อาหารปลอม อาหารผิดมาตรฐาน รวมถึงอาหารที่รัฐมนตรีกำหนด หากฝ่าฝืนถือเป็นความผิด ส่วนพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พุทธศักราช ๒๕๓๕ ก็กำหนดมาตรการควบคุมในขั้นตอนการจำหน่ายอาหารสู่ตลาด โดยควบคุมสถานที่ที่จำหน่ายอาหารให้มีสุขลักษณะและสภาพแวดล้อม ตรงตามหลักเกณฑ์มาตรฐานที่ทางราชการกำหนดเป็นเงื่อนไขไว้ ทั้งหมดเหล่านี้จะเห็นได้ว่า แนวคิดหลักของกฎหมายมุ่งประสงค์อยู่ที่การคุ้มครองประโยชน์ต่อผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญ

จากการประมวลข้อมูลทั้งหมด ก่อให้เกิดประเด็นคำถามว่า มาตรการและกลไกที่กฎหมายกำหนดสามารถคุ้มครองและสร้างหลักประกันต่อผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงพอมากน้อยเพียงใด อันมีข้อพิจารณาประการที่ ๑ คือ กลไกและมาตรการทางกฎหมายเป็นเพียงทางเลือกทางเดียวหรือไม่ ที่จะสามารถทำให้อาหารมีความบริสุทธิ์ สะอาดปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค ซึ่งหากว่า กลไกการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการใช้สารเคมีตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พุทธศักราช ๒๕๓๕ ไม่เกิดผล คือ ไม่สามารถควบคุมได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดสารตกค้างในสินค้าอาหารมากแล้ว กลไกมาตรการควบคุมปลายทาง ตามพระราชบัญญัติอาหาร พุทธศักราช ๒๕๒๒ หรือการควบคุมสถานที่จำหน่ายอาหาร ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พุทธศักราช ๒๕๓๕ จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างไร และข้อพิจารณาในประการที่ ๒ ที่สำคัญยิ่ง คือ ระบบการบริหารจัดการเพื่อการควบคุมนั้น มาจากหน่วยงานที่ต่างกระทรวง ทบวง กรม ย่อมเกิดข้อขัดแย้งจากความซ้ำซ้อนทั้งในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นเรื่องที่ทราบกันดีอยู่แล้ว

ประเด็นคำถามประการต่อมาคือว่า แนวคิดทางกฎหมายอาหารควรบรรจุเงื่อนไขอะไรใหม่ๆหรือไม่ นอกเหนือจากประเด็นเพื่อผู้บริโภคและนัยยะสำคัญทางเศรษฐกิจ หรือมาตรการอื่นใดเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพกว่าที่เป็นอยู่ และเงื่อนไขใหม่ๆที่ว่านี้ ควรบรรจุเพิ่มเติมเข้าไปในกฎหมายใดในโครงสร้างของระบบอาหารของประเทศไทย

อาหารปลอดภัย เพื่อสุขภาพที่ยั่งยืน : มุมมองทางนโยบายและกฎหมาย

เจริญ คัมภีรภาพ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒๔ กค. ๕๖ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

ตามที่การประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ ๒ กำหนดประเด็นการประชุมเรื่อง "อาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน" โดยความรับผิดชอบของสำนักงานสนับสนุนการพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติด้านอาหาร(สยอ) ซึ่งการประชุมในวันนี้เป็นการประชุมย่อยก่อนเพื่อพิจารณาจัดทำข้อเสนอเชิง นโยบาย และยุทธศาสตร์ต่อประเทศไทยนั้น

มีประเด็นซึ่งที่ประชุม น่าจะได้นำมาประกอบพิจารณา เมื่อมองจากมิติทางนโยบายและกฎหมาย มีประเด็นที่สำคัญที่ควรพิจารณากล่าวคือ

๑. ปัญหาจาก กรอบคิด หรือ ฐานคิดในการพิจารณา
๒. การวางหรือกำหนดเป้าหมายในเรื่องนี้ให้มีขอบเขตกว้างขวางเพียงใด
๓. แนวสาระสำคัญของนโยบาย หรือ ยุทธศาสตร์ ควรมีรายละเอียดอย่างไร

กรอบคิด หรือฐานคิดในการพิจารณา

เป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า ความต้องการหรือเหตุผลสำคัญของ การประกาศนโยบาย "อาหารปลอดภัยเพื่อ สุขภาพอย่างยั่งยืน" นั้นผู้ที่คิดค้นได้กำหนดเป้าหมายสำคัญในเรื่องนี้ไว้ อย่างไร และมีเหตุผลความจำเป็นใด ๆ เพราะจากประสบการณ์ตรงของผมยังเห็นว่าการมอง ประเด็นเรื่องอาหาร ความปลอดภัย หรือเรื่องสุขภาพ ความยั่งยืนในสังคมเศรษฐกิจไทยนั้นยัง มองกันคนละทิศ มีความแตกต่างหลากหลายมาก และไม่ทราบเหมือนกันว่าใครจะสามารถ หลอมความคิดที่แตกต่างที่วันนี้มาสู่จุดที่เห็นพ้องร่วมกันได้

สาเหตุสำคัญที่นำไปสู่ความเห็นที่แตกต่างในเรื่องนี้นั้น ผู้คิดค้นที่มีเจตนาและความตั้งใจที่ดีมากที่ออกมาเสนอนโยบายหรือยุทธศาสตร์ในเรื่องนี้ ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการพิจารณาใคร่ครวญกับ กรอบคิด หรือฐานคิดในการนำไปพิจารณา ประเด็นเรื่องอาหาร ความปลอดภัย สุขภาพ หรือ ความยั่งยืน เพราะเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนมาก เราต้องจัดระบบการมองปัญหา หรือพิจารณาเรื่องนี้ให้ได้เสียก่อน ๆ ที่จะกระโจนเข้าไปสู่การทำข้อเสนอเพื่อหวังผลในทางการเมืองเพียงอย่างเดียว ประเด็นในเรื่อง กรอบคิด หรือ ฐานคิด ที่ว่านี้มาจากไหน จะต้องไปเปิดหนังสือหรือตำราได้ที่ไหน ผมบอกได้ตรงนี้ได้เลยว่า ไม่ต้องไปหาหรอก เพราะไม่มี แต่หากใครเป็นลูกศิษย์พุทธองค์ และทำความเข้าใจ ธรรมะของท่านให้ดี ๆ แล้วก็จะสามารถเข้าใจฐานคิดที่ว่านี้ได้ไม่ยากนัก ที่ว่า “ธรรมทั้งหลาย เกิดจากเหตุ..” ซึ่งมีเหตุต่าง ๆ มากมายซึ่งกระจัดกระจายอยู่รอบรอบส่งผลสัมพันธ์ต่อกันในเรื่องนี้ เป็นต้นว่า

- ทักษะ ความเชื่อของคนต่อ การมองประเด็นเรื่อง “อาหาร”
- กบฏทางความคิด ของ “ศาสตร์” ที่อยู่เบื้องหลังทางความคิดของผู้มองปัญหา
- จุดที่ยืน และวิธีการมองปัญหา ของผู้มองปัญหา
- กระแสโลกาภิวัตน์
- การแผ่อิทธิพลของ ทุน เทคโนโลยี
- ความสัมพันธ์ทางการเมืองในเรื่อง “อาหาร”
- มิติทางสังคมวัฒนธรรมในตัวอาหาร
- ระบบความคุมทางสังคม
- วัฒนธรรมการบริโภค
- โครงสร้างการผลิต
- นโยบาย และ มาตรการ กลไกทาง กฎหมาย
- ฯลฯ

การวางเป้าหมาย และขอบเขต

การวางเป้าหมาย และขอบเขตของ นโยบายความปลอดภัย เพื่อสุขภาพที่ยั่งยืน ที่รอบด้านอย่างที่ควรจะเป็นนั้น มาจากการเข้าใจและลึกซึ้งถึงกรอบคิด และฐานคิด เป้าหมายที่ถูกลวงโดยการไม่มีฐานคิดในเรื่องนี้อยู่เลย กับเป้าหมายแนวทางในการดำเนินนโยบายความปลอดภัย เพื่อสุขภาพที่ยั่งยืนโดยวางอยู่บน กรอบฐานคิดที่ชัดเจนรอบด้านนั้น ย่อมทำให้คุณค่าของตัวนโยบาย หรือ ยุทธศาสตร์ที่จะทำมีความแตกต่างกันอย่างแน่นอน ผู้คิดค้นริเริ่มการทำนโยบายหรือยุทธศาสตร์ในเรื่องนี้สมควรและแสดงจุดยืนที่จะปฏิเสธ ต่อการวางเป้าหมายของการดำเนินนโยบายหรือยุทธศาสตร์ในเรื่องนี้ อยู่ที่ผลตอบสนองในทางการเมืองเพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงตัว คุณค่าทางนโยบายที่ดี ที่ประเทศไทยควรมี และที่สำคัญกระบวนการที่จะให้ได้มาซึ่งนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ดีนั้น ก็มีความจำเป็นที่จะต้องดึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้า

มาร่วมคิดร่วมทำ ร่วมเสนอความต้องการ ประกอบการพิจารณาอย่างสร้างสรรค์ อะไรคือ เป้าหมายของการมีนโยบายนี้ และนโยบายนี้มุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ในโครงสร้าง ระบบอาหาร

แนวสาระสำคัญของนโยบาย

เมื่อเราเข้าใจกรอบคิดหรือฐานคิด ในการพิจารณาในเรื่องนี้ดีแล้ว และได้กำหนด หรือวางเป้าหมายของนโยบาย หรือ ยุทธศาสตร์ ในเรื่องนี้ไว้ชัดเจน รอบด้าน สอดคล้องเหมาะสม กับสังคม เศรษฐกิจไทยดีแล้ว แนวสาระสำคัญ หรือหลักการสำคัญ ๆ ที่นโยบาย หรือ ยุทธศาสตร์ในเรื่องนี้ควรบรรจุไว้ควรเป็นอย่างไร จึงขึ้นอยู่กับเป้าหมายที่วางไว้

แต่ถึงกระนั้นตาม แนวสาระสำคัญของนโยบายจะแยกประเด็นเรื่อง "ความปลอดภัย" ออกจากบริบทย่อยอื่น ๆ ในโครงสร้างอาหาร โดยแตกย่อยแบ่งแยกกันเพื่อเหตุผลทางการเมือง หรืองบประมาณของหน่วยงานนั้น ไม่น่าจะเป็นแนวทางที่พึงควรจะทำ

ประเด็นใหญ่ที่ผมอยากจะเสนอให้ที่ประชุมได้พิจารณา ช่วยกันค้นหาในเวลานี้ คือ

- ความสัมพันธ์ของ อธิปไตยในอาหาร และ มิติทางสังคมวัฒนธรรม ในอาหารจะมีบทบาทในกรอบทางนโยบาย ยุทธศาสตร์ อาหารปลอดภัย เพื่อสุขภาพที่ยั่งยืน อย่างไร

ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ที่ประชุมของผู้รู้และสนใจในเรื่องนี้คงได้ช่วยกันค้นหา นโยบาย หรือ ยุทธศาสตร์ ที่ดีให้แก่ประเทศไทยได้ และขออวยพรให้การประชุมนี้สามารถบรรลุ หลักการเชิงคุณค่าที่ว่านี้ ขอขอบคุณ และขอภัยที่ไม่อาจอยู่ร่วมได้ตลอดเพราะจะต้องไปร่วม เป็นวิทยากร การสัมมนาซึ่งเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับการประชุมในที่นี้เช่นกัน

การเจ็บป่วยของคนไทยจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช^๑

ผศ.นพ.บัณฑิตพงษ์ เกษสมบุญรัตน์

เอกสารฉบับนี้ขึ้นมา เพื่อให้เป็นวัตถุดิบในการจัดประเด็นการอภิปราย ถกเถียงกันของสมาชิกสภาภาพที่จะมีขึ้น เพื่อร่วมกันทำความเข้าใจปัญหาที่ลึกซึ้งและร่วมกันหาทางออกที่เหมาะสม โดยจะเน้นประเด็น ผลกระทบต่อสุขภาพจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ก่อนที่จะกล่าวถึงผลกระทบในรายละเอียด ลองมาดูตัวอย่างชีวิตเกษตรกรสักคนกันก่อน

กรณีศึกษา ชีวิตของ ทองคำ สิบุดดา

ทองคำ สิบุดดา มีอาชีพทำนา ซึ่งใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีจำนวนมาก ปุ๋ยเคมีที่ใส่ลงไปทำให้ได้ผลทันใจ พืชใบเขียวโตเร็ว แต่ต้องใส่สม่ำเสมอขาดไม่ได้ ถ้าไม่ใส่จะเหี่ยวอย่างเห็นได้ชัด และต้องใส่มากขึ้นเรื่อยๆ เพราะดินมันจืดเร็ว ปุ๋ยเคมีและสารเคมีก็ได้มาอย่างง่ายดาย เพราะไปกู้มาจาก ธ.ก.ส. แต่ไม่ได้เป็นตัวเงิน เขาให้มาเป็นปุ๋ย พอขายผลผลิตได้ค่อยเอาไปใช้หนี้

เพราะความโลภ อยากเห็นผลเร็วๆ อยากได้เงินมากๆ ก็เลยจมอยู่อย่างนั้น แบบถอนไม่ขึ้น

สารเคมีที่ใส่ลงไปทำให้เกิดการระคายผิวหนังคันทั้งมือทั้งเท้า ถ้าเป็นแผลอยู่ก่อนแล้วก็ยิ่งหายยาก ตอนนั้นยังเห็นร่องรอยของแผลที่มือและเท้า

เวลาพ่นยาฆ่าแมลงมักเกิดอาการวิงเวียน บางครั้งถึงกับอาเจียนออกมา ร่างกายทรุดโทรมลงเรื่อยๆ เพราะสูดเอาสารเคมีเข้าไปมาก แต่จำเป็นต้องฉีดต่อเนื่องเหมือนกันการใส่ปุ๋ย เพราะหยุดฉีดเมื่อไรหนอนแมลงจะเกิดขึ้นเต็มไปหมด

ดินที่ใส่ปุ๋ยเคมีจะแข็งมากและใช้จอบขุดไม่ได้เลยต้องใช้รถไถอย่างเดียว เพราะสารเคมีทำลายพวกไส้เดือนต่างๆ ที่ช่วยทำให้ดินร่วนซุย เมื่อดินแข็งจะถอนหญ้าก็ลำบาก ถอนแล้วขาดหมด ไม่ถอนรากถอนโคน ปุ๋ยปลาตามหัวไร่ปลายนาที่พอจะหาไปทำกับข้าวก็หมดไปมันอยู่ไม่ได้ เพราะเติมไปด้วยสารเคมีปนเปื้อน

ทำเกษตรเคมี เพราะได้ผลเร็วก็จริง ได้เงินมากก็จริง แต่ก็เสียมากเพราะกู้เขามาทั้งนั้น ข้าวของผักปลาที่ไปซื้อมาจากข้างนอกทั้งนั้น

ยังทำก็ยิ่งขาดทุนทุกปี ทั้งค่าจ้าง ค่าเกี่ยว ค่านวด ค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง ฯลฯ ตกปีละสองหมื่นบาทเศษ ขายข้าวได้เงินมาเมื่อหักค่าใช้จ่ายต่างๆ แล้วแทบไม่เหลืออะไร

เห็นท่าจะไม่ไหวก็เลยหอบลูกจูงหลาน ทั้งไร้ทั้งนาเข้ามาทำงานก่อสร้างในกรุงเทพฯ

แต่การทำงานก่อสร้างก็ไม่ใช่งานสบาย งานหนักมาก ถูกใช้งานตั้งแต่เข้ายันเย็น ยิ่งในช่วงที่งานเร่งๆ เพราะเจ้านายต้องรีบส่งมอบงาน ก็ต้องทำงานต่อจนตึกตื้น ไม่มีเวลาพักผ่อน ทำอยู่ หลายปีร่างกายจึงทรุดสภาพไม่ไหว สุดท้ายก็ต้องจูงลูกจูงหลานกลับมาตายรังเดิม ที่อีสานบ้านนา

ต้องบอกว่า ทองคำ สิบุดดา เป็นเกษตรกรต้นแบบ (ในทางที่แยء) เพราะมีเกษตรกรไทยนับล้านๆ คนที่มีชีวิตแบบเดียวกับทองคำนี้ นับเป็นความสำเร็จของผู้บงการในระดับโลกที่ทำให้เกษตรกรไทย (และเกษตรกรทั่วโลก) มีแบบแผนชีวิตที่ทุกๆระทม ไร้ศักดิ์ศรี แบบนี้เกิดขึ้นทั่วโลก

^๑ ศักดิ์ชนธพวงวาทย์พงศกษ ๘ ผู้สนใจเอกสารฉบับสมบูรณ์สามารถรับได้ในเวทที่สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ที่ศูนย์ถาวรระดมโมเดล บางนา 7-8 สิงหาคม 2546 หรือติดต่อขอรับที่สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

แบบแผนชีวิตเกษตรกรข้างต้นมีหลายประเด็นที่ควรมีการวิเคราะห์วิจารณ์กันอย่างจริงจัง แต่มีอยู่ประเด็นหนึ่งที่เอกสารฉบับนี้ต้องการวิเคราะห์เจาะลึกเป็นพิเศษ คือ ผลกระทบต่อสุขภาพจากสารกำจัดศัตรูพืช ซึ่งมีได้หลายมิติ ทั้งมิติด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต สุขภาพสังคม และสุขภาพทางจิตวิญญาณ ที่เกิดขึ้นกับคนไทย ครอบครัวไทย ชุมชนไทย และสังคมไทย

อันตรายของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ไม่ควรมีการถกเถียงกันอีกแล้วว่า สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เป็นสิ่งที่มีอันตรายหรือไม่ !

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เป็นสิ่งที่มีพิษ อากาศพิษที่เกิดขึ้นกับมนุษย์มีทั้งชนิดแบบเฉียบพลันและแบบเรื้อรัง ตลอดจนผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาว

พิษเฉียบพลัน ได้แก่ อาการคลื่นไส้ อาเจียน ปวดเกร็ง หายใจขัด แน่นหน้าอก น้ำลายไหลผิดปกติ หนึ่งตากระตุก ระบายเคือง ผื่นแดง กล้ามเนื้ออ่อนแรง เหนื่อยง่าย หัวใจเต้นช้า เวียนศีรษะ ปวดศีรษะ มือสั่น กล้ามเนื้อกระตุก เดินเซเซ ชัก หมดลติ และเสียชีวิต ถ้าได้รับสารในปริมาณมาก

พิษเรื้อรัง ได้แก่ ตับวาย ไตวาย แผลพุพอง เล็บหัก ประสาทส่วนปลายเสื่อม (peripheral neuropathy)

บริษัทขายสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมักจะกลบเกลื่อนอันตรายเหล่านี้ โดยการพยายามล้างสมองพวกเราให้เรียกมันว่า "ยา" กำจัดศัตรูพืช ทำให้เราตระหนักถึงพิษภัยของมันน้อยกว่าที่ควร

ประเภทและอันตรายของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ขณะนี้ไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชสูงมากที่สุดประเทศหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีสารพิษต่างๆที่จดทะเบียนไว้กับกรมวิชาการเกษตรในรูปของชื่อสามัญ มีอยู่มากกว่า 150 ชนิด โดยแต่ละชนิดมีชื่อการค้าเป็นจำนวนมากรวมกันแล้วหลายพันชื่อ มากที่สุดในเอเชีย และจำนวนชนิดของสารเคมีที่นำเข้าเมื่อปี 2538 ที่ผ่านมานั้นสูงถึง 223 ชนิดเฉพาะ เมธิลพาราไอออน ชนิดเดียวกัน มีชื่อการค้าจดทะเบียนถึง 214 ชื่อ ทั้งที่สารเคมีชนิดดังกล่าวถูกห้ามผลิต จำหน่าย และนำเข้าในประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ เช่น อินโดนีเซีย ปากีสถาน และมาเลเซีย เป็นต้น (วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, 2545)

สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่เกษตรกรนิยมใช้นั้น ได้แก่ สารเคมีกำจัดวัชพืช สารเคมีกำจัดแมลง สารเคมีกำจัดหอยปู สารเคมีกำจัดเชื้อราและโรคพืช สารเคมีเร่งการเติบโตและฮอร์โมนต่างๆ

องค์การอนามัยโลกได้จัดกลุ่มของสารเคมีเกษตรตามระดับความรุนแรงของพิษภัยที่เกิดขึ้น ดังนี้ 1) กลุ่ม 1 เอ เป็นสารเคมี ที่กิน เพียงน้อยกว่า 1 ช้อนชา ก็เสียชีวิต

2) กลุ่ม 1 บี เป็นสารเคมี ที่กิน เพียง 1 ช้อนชา (ประมาณ 3 หยด) ก็เสียชีวิต

3) กลุ่ม 2 เป็นสารเคมี ที่กิน ปริมาณ 1 ช้อนชา ถึง 2 ช้อนโต๊ะ จะเสียชีวิต

4) กลุ่ม 3 เป็นสารเคมี ที่กิน ปริมาณ 2 ช้อนโต๊ะ ถึง 1 แก้ว จะเสียชีวิต

5) กลุ่ม 4 เป็นสารเคมี ที่กิน ปริมาณ 2 แก้ว ถึง 1 ขวด จะเสียชีวิต

มีการจัดกลุ่มดังกล่าว เพื่อให้เกษตรกรทราบถึงอันตรายของสารเคมีต่างๆ มีการออกกฎหมายให้ผู้ผลิตสารเคมีแสดงสีของฉลากที่งานภาชนะบรรจุตามระดับของการเป็นอันตราย เช่น ฉลากสีแดง หมายถึง อันตรายมาก สีเหลือง หมายถึง อันตรายรองลงมา สีเขียว หมายถึง อันตรายน้อย เป็นต้น

คงความเป็นจริงก็คือ สารเคมีเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มไหนก็เป็นสารอันตรายทั้งสิ้น !

ทั้งอันตรายต่อมนุษย์ ต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ต่อสิ่งแวดล้อมโดยรวม และมีอันตรายทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว

การแบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ เหล่านี้จึงแทบจะไม่มีประโยชน์ต่อความปลอดภัยใดๆ เลย กลับเป็นเครื่องมือให้บริษัทขายสารเคมีหลีกเลี่ยงและกลบเกลื่อนอันตรายของสินค้าตน เช่น โดยการทำฉากที่มีสีที่สับสน บนฉลากมีทั้งสีของยี่ห้อ เป็นสีเขียว และสีของกลุ่มสารเคมีเป็นสีแดงอยู่ขอบล่างๆ และดูยาก เป็นต้น

ยังมีวิธีการอื่นๆ อีกมากที่บริษัทขายสารเคมีหลอกลวงผู้บริโภคให้หลงเชื่อว่า สารเคมีที่ตนใช้นั้นปลอดภัย เช่น สร้างภาพยนตร์โฆษณาสารเคมีโดยให้ดาราที่มีชื่อเสียงเป็นผู้จัดสารเคมีในห้องซึ่งมีเด็กอยู่ในนั้น หรือแม้กระทั่งการกล่าวอ้างแบบผิดๆ ไปเลยในใบปลิวโฆษณาว่า สารเคมีของตนไม่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม หรือ แมลงที่มีประโยชน์ อย่างผึ้ง ฯลฯ

.....

สิ่งที่พึงตระหนักกันให้มากคือ **ไม่มีระดับการปนเปื้อนของสารเคมีที่ถือว่าปลอดภัย!** ระดับที่ปลอดภัยคือ **ต้องไม่มีสารเคมีปนเปื้อนเลย!**

ถึงแม้ว่าจะมีการกำหนดระดับของการปนเปื้อนที่ถือว่าปลอดภัย และเป็นการกำหนดโดยสถาบันและหน่วยงานระดับนานาชาติ เช่น โคเดกซ์ (Codex) หรือองค์การอาหารและเกษตรแห่ง สหประชาชาติ แต่เป็นที่ทราบกันดีในหมู่นักสิ่งแวดล้อมโลกว่า องค์การเหล่านี้ถูกอิทธิพลของบริษัทค้าสารเคมีและประเทศสหรัฐอเมริกาครอบงำอยู่ (Miller, 1999) มีการปกปิดข้อเท็จจริงหลายอย่าง que แสดงถึงอันตรายของสารเคมี

ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณและผลกระทบต่อสุขภาพของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชนั้น เป็นแบบกราฟรูปตัวยู (U) นั่นคือ จะมีผลมากเมื่อได้รับปริมาณน้อยๆ และปริมาณมากๆ โดยเฉพาะผลต่อระบบต่อมไร้ท่อของสิ่งมีชีวิต (Loder N, 2000)

การวิจัยในคนงานในโรงจันทาไวน์ที่ประเทศฝรั่งเศสพบว่า การสัมผัสต่อสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในระยะยาวแม้เพียงปริมาณเล็กน้อยก็ผลทำให้ความสามารถทางสติปัญญาลดต่ำลง (Baldi I and Filleul L, 2001)

เมื่อปี 2535 คณะกรรมการประสานงานองค์การพัฒนาเอกชนเพื่อการสาธารณสุขมูลฐาน ได้สำรวจการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชใน 69 จังหวัด พบว่าสารเคมีที่ถูกเพิกถอนทะเบียนตำรับ(ห้ามนำเข้าและห้ามจำหน่าย) เกือบทุกชนิด เช่น เฮปตาคลอร์ แคมพิคลอ บีเอชซี 2,4,5 ที ดีดีที พาราไรออน คลอดีมีพอร์ม เอ็นดริน อัลดริน ดีลดริน และอีดีบี ยังคงวางขายอยู่ทั่วไป (สมชัย ภัทรธนาพันธ์ และ ทัศนีย์ แน่นอุดร, 2539)

ในปี พ.ศ. 2545 กองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร มีการสุ่มตรวจแหล่งจำหน่ายสารเคมีเกษตร ใน 3 จังหวัด คือ สุโขทัย นครสวรรค์ และพิษณุโลก พบว่ายังมีการลักลอบจำหน่ายสารเคมีที่ประกาศห้ามใช้ไปแล้ว ตั้งแต่ พ.ศ. 2543 ได้แก่ ไมโนโครโตฟอส เมวินฟอส และคลอเดน (สมชาย ชาญนรงค์กุล, 2545)

ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องนี้ ยังเกิดขึ้นไม่ทั่วถึง คงต้องมีการปลุกจิตสำนึกของทุกคนอย่างจริงจัง ทั้งคนขาย คนซื้อ และเจ้าหน้าที่ ถ้าจะคุ้มครองสุขภาพของคนไทยให้ได้ผล

.....

สรุปเปรียบเทียบผลของการทำเกษตรใช้สารเคมีและการทำเกษตรแบบยั่งยืน

การทำเกษตรนั้นมีทางเลือกมากมาย และมีมากกว่าการเกษตรแบบใช้สารเคมีแน่นอน ได้แก่ เกษตรผสมผสาน ไร่นาสวนผสม เกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ วนเกษตร เกษตรธรรมชาติ เราอาจจะเรียกวิธีการทำเกษตรเหล่านี้รวมๆ เป็น "การทำเกษตรแบบยั่งยืน" (สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ 2545)

กรณีศึกษา การทำเกษตรแบบยั่งยืนของกลุ่มอินแปง จ. สกลนคร

วิถีชีวิตการทำเกษตรแบบยั่งยืนหรือแบบที่สอดคล้องกับธรรมชาติของชาวบ้านอินแปง มีความผสมผสานอย่างสอดคล้องกลมกลืน ระหว่างชีวิตผู้คน สังคม สิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ธรรมชาติแวดล้อมด้วยต้นไม้ธรรมชาติ พันธุ์ เฉพาะไม้สักมีไม่ต่ำกว่า 100 ต้น กิ่งไม้ใบไม้ที่หล่นลงมาเป็นโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตามธรรมชาติ คิดเป็นมูลค่าได้มากกว่า 6,000 บาทต่อต้น โรงงานนี้ใช้พลังงานเพียงแค่แสงอาทิตย์ และไม่เคยหยุดงานประท้วงเลย

ธรรมชาติยังให้ข้าวของเครื่องใช้อื่นๆ และอาหาร อีกมากมายแก่ชาวอินแปง เช่น แก่นขนุนใช้ซักผ้า ไม้โกทาใช้แปรงฟัน หมากเฒ่าใช้ทำไวน์ มีครั่ง น้ำผึ้ง หวาย แผลงที่นำมาเป็นอาหารได้ รังไหมดอง ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีสภาพสังคมที่อบอุ่น ในชุมชนมีทั้งคนหนุ่มคนสาว เด็ก ผู้ใหญ่และคนชรา อยู่อย่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างญาติมิตร

ดร.ธันวา จิตต์สงวนและคณะ (2545) ได้ศึกษาวิจัยเกษตรกรที่ทำกรเกษตรแบบยั่งยืน ได้แก่ วนเกษตร เกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่ จำนวน 3 รายใน 3 จังหวัด พบว่า สามารถคำนวณมูลค่าทางเศรษฐกิจทั้งที่เป็นรูปตัวเงิน ผ่านตลาดและไม่ผ่านตลาด ของวิถีชีวิตแบบนี้ ได้ถึง 846,756 บาทต่อปี

บางคนก็อาจจะเรียกว่าเป็น "การทำเกษตรแบบประณีต" เพราะมีความหมายที่ลึกซึ้ง สะท้อนถึง ทั้งความประณีตในจิตใจของเกษตรกร และผลของการทำเกษตร

การทำกรเกษตรแบบยั่งยืน จัดเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อการอยู่รอดของประเทศไทยเพราะจะเป็นหลักประกันของ ความมั่นคงทางอาหาร การรักษาสังแวดล้อมอย่างยั่งยืน และจะมีผลต่อการรักษาความมั่นคงทางสังคมในระดับรากหญ้าเลยทีเดียว

การทำเกษตรแบบยั่งยืน เป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับเมืองไทยอย่างยิ่ง เพราะเรามีเงื่อนไขและความพร้อมของปัจจัยต่างๆ ที่เหมาะสม ซึ่งประเทศอื่นๆ ไม่มี เช่น ความหลากหลายทางชีวภาพของธรรมชาติในไทย และคนไทยถนัดเรื่อง การเกษตรที่สุด ทำเกษตรมานานหลายชั่วอายุคนจนมีวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงเรื่องเกษตรมากมาย (วิวัฒน์ ศัลยกำธร, 2545)

หากจะเปรียบเทียบผลดีผลเสียของการทำเกษตรสารเคมี กับเกษตรแบบยั่งยืนแล้วจะพบว่า การทำเกษตรแบบสารเคมีมีข้อเสียมากมาย ดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ผลดีผลเสียของการทำเกษตรสารเคมี กับเกษตรแบบยั่งยืน

ด้าน	เกษตรใช้สารเคมี	เกษตรแบบยั่งยืน
สังคม	ครอบครัวล่มสลาย ประเพณีเสื่อมถอย	รวมกลุ่มเป็นปึกแผ่น ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีเวลาเข้าร่วมงานประเพณี
เศรษฐกิจ	รายได้ไม่มั่นคง สูญเสียอาหารตามธรรมชาติ รายจ่ายเพิ่มขึ้นมาก ปัจจัยการผลิตเสื่อมลงทุกปี พึ่งพาทายนอกสูง	มีแหล่งอาหารพอเพียงและมั่นคง ลดรายจ่าย มีปัจจัยการผลิตเพิ่มพูน พึ่งตนเองได้มาก
อาชีพ	มีงานทำบางฤดูกาล ต้องหางานทำต่างถิ่นเสริม	มีงานทำตลอดปี ไม่จำเป็นต้องย้ายถิ่นไปหางานทำ
การศึกษา	จำและทำตามที่บริษัทขายสารเคมีบอกเป็นหลัก	เรียนรู้ธรรมชาติ ปรับปรุงและทดลองวิธีการใหม่ๆ ได้เองตลอดเวลา

สุขภาพกายใจ	ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคเจ็บป่วยบ่อย ตายผ่อนส่ง โรคภัยรุมเร้า	ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ อารมณ์จิตใจแจ่มใส สดชื่น
สุขภาพจิต วิญญาณ	มีความโลภเป็นสรวง มุ่งทำลายชีวิตอื่นเพื่อเงิน และผลผลิตระยะสั้น สติปัญญาเสื่อมถอยเข้าสู่ทางตัน ชีวิตไร้ค่า ไร้ศักดิ์	อยู่กับชีวิตอื่นๆ อย่างเกื้อกูล สติปัญญาองอาจแตกฉานทุกวัน มีความภาคภูมิใจในตนเอง ชีวิตมีคุณค่า
ด้าน	เกษตรใช้สารเคมี	เกษตรแบบยั่งยืน
สิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ	ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้เสื่อมโทรมลงทุกปี สิ่งมีพิษปนเปื้อน ระบบนิเวศย่อยยับ แมลงศัตรูยาเพิ่มจำนวน ฯลฯ	มีความสมบูรณ์ หลากหลาย อยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล ใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน ฯลฯ

ทางออกและข้อเสนอแนะ

ในฐานะที่ทุกคนต่างก็เป็นเจ้าของประเทศ มีสิทธิ์มีเสียง มีความฝัน มีความหวัง ที่อยากจะเห็นประเทศไทยและคนไทยมีชีวิตที่เป็นสุข ไม่ควรที่จะต้องมาเจ็บป่วยและทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัสกันทั่วประเทศอย่างในขณะนี้ เราควรร่วมกันผลักดันมาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหานี้

เป้าหมายที่ควรมี มี 2 ประการสำคัญ คือ

1. ลดการใช้ และการนำเข้าสารกำจัดศัตรูพืช ในประเทศไทยลงให้ได้ อย่างน้อยร้อยละ 50 ภายใน 5 ปี
2. เพิ่มการทำเกษตรอินทรีย์ คิดเป็นพื้นที่ อย่างน้อย ร้อยละ 50 ภายใน 5 ปี
(ตัวเลขต่างๆ ข้างต้น เป็นตัวเลขสมมติ ตั้งขึ้นมาเป็นตุ๊กตา เพื่อการอภิปราย)

กลยุทธ์และมาตรการที่ควรมี

1. ด้านการควบคุมพฤติกรรมผู้นำเข้า ผู้ผลิตและผู้จำหน่าย
 - 1.1 ปรับโครงสร้างและบทบาทขององค์กรของรัฐที่ควบคุมการนำเข้า การผลิต การกระจาย การโฆษณา ฯลฯ ให้มีเจ้าภาพรับผิดชอบอย่างชัดเจน เช่น กรมควบคุมมลพิษ หรือ คณะกรรมการอาหารและยา ไม่ควรเป็น กระทรวงอุตสาหกรรม หรือ กระทรวงเกษตรฯ อีกต่อไป มีการกำหนดเป้าหมาย (เช่น 2 ข้อข้างต้น) และการประเมินผู้บริหารหน่วยงานตามเป้าหมายดังกล่าว
 - 1.2 ปรับปรุงกฎหมาย กฎกระทรวงต่างๆ ให้ทันสมัย เช่น การห้ามโฆษณา และมีบทลงโทษที่รุนแรงต่อผู้ที่ฝ่าฝืน
 - 1.3 ระบุหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจนว่ามีอำนาจดูแลปกป้องสุขภาพของประชาชน และสิ่งแวดล้อมจากมลภาวะ การเข้าไปส่งเสริมการใช้สารเคมีถือว่ามิใช่
 - 1.4 ห้ามหน่วยงานต่างๆ ของรัฐให้การอุดหนุน การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ทั้งรูปแบบลดหย่อนภาษีหรือไม่ใช่ภาษี และมีกลไกการตรวจสอบหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำสารเคมีเข้าประเทศ และจำหน่าย แต่ให้ลดหย่อนภาษีแก่บริษัทหรือองค์กรที่ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์
 - 1.5 มีมาตรการให้ผู้นำเข้าสารเคมีกำจัดศัตรูต้องแสดงผลการทดสอบความปลอดภัยตามเกณฑ์มาตรฐานสากล และเปิดเผยเอกสารดังกล่าวต่อสาธารณะ มีกลไกให้ภาคประชาชนคัดค้านได้ ถ้าพบว่าไม่ถูกต้อง

- 1.6 มุ่งมั่นและมาตรการในด้าน การประเมิน ตรวจสอบ กำกับ และติดตามข้อมูลการใช้สารเคมี และผลกระทบของสารเคมี ที่มีความคล่องตัว มีทรัพยากรเพียงพอ เพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และองค์กรนี้มีหน้าที่รายงานผลต่อสาธารณะและมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของหน่วยงานต่างๆ ว่าทำงานบรรลุเป้าหมายเพียงใด
 - 1.7 เปลี่ยนชื่อและพันธกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรใหม่ เพื่อให้มีองค์กรรับผิดชอบด้านนี้ในระดับกรม และเป็นองค์กรที่มีทรัพยากรเพียงพอจะดำเนินการทั้งประเทศ เช่น เปลี่ยนเป็น "กรมส่งเสริมการเกษตรปลอดสารเคมี" โดยอาจจะมีการยุบรวมหน่วยงานย่อยๆ จากกรมอื่นๆ หรือภายในกรมเดิมให้มาทำหน้าที่นี้ ถ้าทำได้เช่นนี้ จะแสดงถึงว่ารัฐบาลทุ่มเทกับเรื่องนี้จริงจัง
2. **ด้านการรณรงค์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ผลิตและผู้บริโภค**
- 2.1 รณรงค์ให้ผู้บริโภคเข้าไปสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ผลิตอาหารการเกษตร โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า ผู้บริโภคจะได้อาหารที่ปลอดภัย และผู้ผลิตมีหลักประกันเรื่องตลาดรับซื้อผลผลิต
 - 2.2 ควรส่งเสริมการผลิตอาหารในระดับท้องถิ่นให้กว้างขวาง ทั้งในเขตเมืองและชนบท เพื่อให้การผลิตอาหารอยู่ใกล้คนบริโภค จะช่วยทำให้การดำเนินการในมาตรการที่ 2.1 เป็นไปได้ง่าย และลดการใช้พลังงานในการขนส่งของประเทศได้
 - 2.3 ควรส่งเสริมให้ร้านค้าหรือแผงก๋วยเตี๋ยว ในโรงอาหารตามหน่วยราชการ โรงเรียน โรงพยาบาล ฯลฯ นำเอาผักหรือสินค้าเกษตรปลอดสารเคมีมาทำอาหาร และต้องสร้างแรงจูงใจให้มีการดำเนินการเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง
 - 2.4 สร้างแรงจูงใจแก่ผู้ผลิตเกษตรปลอดสาร หรือเกษตรอินทรีย์ โดยรัฐให้เงินอุดหนุนในระยะแรก ของการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตจากการใช้สารเคมีฯ
 - 2.5 จัดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตและผู้ที่เกี่ยวข้องเริ่มทำ อย่างกว้างขวาง โดยรัฐให้เงินอุดหนุนแก่หน่วยงานที่มีทักษะในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน เช่น ศูนย์เกษตรชีวเวช กลุ่มเกษตรสันติอโศก ค่ายทหารในบางจังหวัดแถบภาคอีสานตอนล่าง องค์กรพัฒนาเอกชน บุคลากรของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ แต่ต้องมีการกำหนดเป้าหมายและการประเมินผล และให้การอุดหนุนตามผลงาน
3. **ด้านการวิจัยและการพัฒนาทางเลือกการทำเกษตรอินทรีย์ที่ได้ผลดี**
- 3.1 สนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาทางเลือกต่างๆ ของการทำเกษตรอินทรีย์ โดย ต้องให้นักวิจัยทำวิจัยอย่างใกล้ชิดกับเกษตรกร เพื่อให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ได้ทันทีและเป็นประโยชน์กับเกษตรกรโดยตรง แต่ควรมีค่าชดเชยการเสียโอกาสให้แก่เกษตรกรอย่างเหมาะสม
 - 3.2 ส่งเสริมการประชุมวิชาการในระดับนานาชาติ เพื่อแลกเปลี่ยนความก้าวหน้าในการทำเกษตรอินทรีย์ของประเทศต่างๆ โดยสร้างระบบและเงื่อนไขที่ทำให้เกษตรกรหรือองค์กรของเกษตรกรเข้าร่วมได้อย่างไม่เป็นอุปสรรค เช่น การมีบริการแปลภาษา
4. **ด้านการสื่อสารสาธารณะและอื่นๆ**
- 4.1 ต้องมีการสื่อสารสาธารณะในเรื่อง 3 มาตรการข้างต้น อย่างจริงจัง เช่น สนับสนุนให้กรมประชาสัมพันธ์ทำแผนการสื่อสารสาธารณะในเรื่องนี้อย่างชัดเจน มีการกำหนดเป้าหมาย ระบุจำนวนชั่วโมงการเผยแพร่ต่อวัน และประเมินผลสำเร็จ

- 4.2 ส่งเสริมการเผยแพร่ทางสื่อสาธารณะอื่นๆ เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว โดยนำเสนอชีวิตเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ หรือลดการใช้สารเคมีได้จำนวนมาก สุขภาพที่ดีขึ้น และนำเสนอภาพการรวมกลุ่มต่างๆ ทางสังคมเพื่อส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ ฯลฯ
- 4.3 ส่งเสริมให้โรงเรียนต่างๆ จัดกระบวนการเรียนรู้แก่เยาวชน โดยการไปเรียนรู้จากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ และให้มีการโครงการทดลองต่างๆ ที่จะช่วยแก้ปัญหาการทำเกษตรของพ่อแม่ ฯลฯ
- 4.4 การดำเนินงานในทุกข้อข้างต้น ต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และมุ่งเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่ความเข้มแข็งขององค์กรภาคประชาชน ในการแสดงบทบาทต่างๆ ข้างต้น ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน การนำไปปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล

วิธีการทำนาต้นทุนต่ำ

โดยชาวนา เพื่อชาวนาสำนักตะค้ำ

ที่มาและสภาพปัญหา

ในสังคมที่พึ่งปรารถนา แม้ว่าสมาชิกจะมีความแตกต่างหลากหลาย แต่ก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข กล่าวคือ มีชีวิตที่ดั่งงาม ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติ และสิ่งแวดล้อมยั่งยืน หรืออีกนัยหนึ่ง ทุกคนมีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพในทุกด้าน (สมดุล) ทั้งคุณธรรม ความรู้ความสามารถ และความมั่นคงในชีวิต

ขณะที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าไปมาก แต่เหตุไฉน โลกจึงยังคงร้อนระอุไปด้วยสงครามประเทศที่แข็งแรงยังคงเอาเปรียบประเทศที่อ่อนแออย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่แยบยลมากขึ้น คนรวยที่เห็นแก่ตัว (ผู้มีอิทธิพล) ยังคงเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากคนจนในชาติเดียวกันอย่างสนุกสนาน

สังคมไทยจะอยู่เย็นเป็นสุขได้อย่างไร ถ้าคนส่วนใหญ่ของประเทศ (เกษตรกร) ยังยากจน มีหนี้สินล้นพ้นตัว ขาดแคลนอาหารนับล้านคน มีปัญหาสังคม รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็เสื่อมโทรม

คนไทยจะมีสุขภาพดีได้อย่างไร ถ้าอาหาร น้ำ และอากาศ ถูกปนเปื้อนด้วยสารพิษที่ใช้ในการเกษตรและกาผลิตทางอุตสาหกรรม

เกษตรกรจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้อย่างไร ถ้าที่ดินและแหล่งน้ำ ซึ่งเป็น “ทุน” ที่สำคัญของเกษตรกรมีคุณภาพเลวลง ต้นทุนการผลิตและค่าครองชีพย่อมสูงขึ้น และมีปัญหาสุขภาพจากพิษภัยของสารเคมีติดตามมา

พบว่าเกษตรกรเสียเปรียบทั้งขึ้นทั้งล่อง เพราะเมื่อทำการผลิตก็ต้องซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือ และปัจจัย

การผลิตในราคาที่สูงเกินความเป็นจริง แต่เวลาขายผลผลิตกลับถูกกดราคา ขณะที่ผู้บริโภคต้องซื้อของแพง ผู้ที่ค้าขายกับเกษตรกรจึงจำรวยกันอยู่อย่างถ้วนหน้าจากกลไกตลาดที่ไร้ความยุติธรรม ซึ่งมักถูกอ้างว่าเป็นระบบตลาดเสรี แต่สิ่งที่ขาดคือกลไกควบคุมให้เกิดความเป็นธรรม

ถ้าจะหันไปพึ่งข้าราชการ หรือนักการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ก็บอกได้เลยว่า คนดี ๆ มีอยู่น้อยมาก หายากยิ่งกว่างมเข็มในมหาสมุทร เกษตรกรไทยจึงตกอยู่ในภาวะ “หนีเสือปะจระเข้”

สถิติการทุจริตระดับชาติในช่วง 2 ปี มีมากถึง 30 ครั้ง รวมเป็นวงเงินที่รัฐต้องสูญเสียราว 80,000 ล้านบาท มีตั้งแต่ปุ๋ยอินทรีย์ปลอมไปจนถึงโกงนมโรงเรียน ซึ่งถ้ารวมการทุจริตในระดับ อ.บ.ต. เทศบาล และ อ.บ.จ. ด้วย คงมีมูลค่ามหาศาล ดังคำเปรียบเปรยที่ว่า เมื่อรัฐบาลให้ “ไอติม” ไป กว่าที่จะถึงชาวบ้านก็เหลือแต่ไม้กับมด

รัฐบาลทักษิณก็พยายามแก้ปัญหาทุจริตในหลายๆ ด้าน ตัวอย่างเช่น ให้ “ไอติม” (กองทุนหมู่บ้าน) ลงไปที่หมู่บ้านเลย แต่หลายแห่งก็พบกับอิทธิพลท้องถิ่น ถ้าไม่ใช่พรรคพวก ก็ไม่ได้ บางแห่งยังมีปัญหาการจัดกองทุนให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง และยังไม่มียุทธศาสตร์ชัดเจนว่า เงินกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่ถูกใช้ไปเพื่อการลงทุน หรือนำไปใช้จ่ายฟุ่มเฟือย คงต้องรอดูผลอีก 6 ปี ดังที่รัฐบาลให้ความหวังไว้ว่าคนจนจะหมดไปจากแผ่นดินไทย

แต่นักพัฒนาหลายคนที่ทำงานกับคนจนทำนายว่า โครงการกองทุนฯ จะทำให้สังคมไทยอ่อนแอในระยะยาว เพราะความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แสดงว่าเงินที่ส่งลงไปในระดับรากหญ้าถูกดูดกลับขึ้นมา (ไม่รู้ไปเข้ากระเป๋าคอใคร) ซึ่งในระยะยาวจะทำให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (เอ็นพีแอล) อย่างทั่วหน้าในทุกหมู่บ้าน และที่สำคัญยังพบว่าคนมีความเครียดมากขึ้น

ประวัติกลุ่มสำนักตะค้ำพัฒนา

เมื่อเดือนพฤษภาคม 2545 ดร. ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์ (ในฐานะคนสุพรรณฯ) ได้พูดคุยกับชาวนา 4-5 คน ที่บ้านนายอริฎ แก้วชมร บ.สำนักตะค้ำ ต.สนามคลี อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี ในประเด็นต้นทุนการผลิตข้าวที่สูงขึ้นเร็วกว่าการเพิ่มขึ้นของราคาข้าวเปลือก รวมทั้งค่าครองชีพและภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากนั้นผู้ที่ร่วมวงพูดคุยได้ช่วยกันนำข่าวสารและข้อคิดไปกระจายต่อ เพื่อหา “เพื่อนร่วมทาง” จนสามารถจัดการประชุมขึ้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2545 มีผู้เข้าร่วม 20 กว่าคน และจากการแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ สรุปว่า “ต้องพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองในหมู่ชาวนา” จากนั้นได้ช่วยกันประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้สนใจแนวทางดังกล่าวให้มาร่วมประชุมในครั้งต่อไป ซึ่งจะมีการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ด้วย

เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2545 มีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 60 คน และมีผู้ตัดสินใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ 45 คน ซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกก่อตั้งกลุ่มสำนักตะค้ำพัฒนา และเลือกนายวิมล พันธุ์ชาวเป็นประธาน

เดือนมกราคม 2546 กลุ่มสำนักตะค้ำพัฒนาได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของเครือข่ายพนาผล ซึ่งเป็นเครือข่ายเกษตรกรในพื้นที่ภาคกลาง 7 จังหวัด มีสมาชิกรวมกันมากกว่า 4,000 คน เครือข่ายนี้เริ่มก่อตั้งเมื่อปี 2543 ภายใต้โครงการพัฒนาเกษตรยั่งยืน ของ สวพ. 5 กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรฯ มี ดร. ประทีป เป็นที่ปรึกษา และรัฐบาลเดนมาร์กเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ (ปี 2543-2545) เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรยั่งยืน จากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเกษตรกรเป็นผู้ค้นคว้าทดลองด้วยตนเอง ส่วนนักวิชาการเป็นที่ปรึกษา

ฐานคิด

1. ใช้ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยการสร้างโอกาส บรรยากาศ และปัจจัยเกื้อหนุน ให้ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งคุณธรรม ความรู้ความสามารถ และความมั่นคงในชีวิต (ยุทธศาสตร์ “สามเหลี่ยมการพัฒนาคนอย่างสมดุล”)

2. ใช้การมีส่วนร่วม ซึ่ง “หัวใจ” ของการมีส่วนร่วมคือ “การตัดสินใจ” ภาพโครงสร้างไข่ดาว (ยุทธศาสตร์ “ไข่ดาว”) ถูกนำมาใช้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ “เจ้าของปัญหา” (ไข่แดง) ในที่นี้คือเกษตรกร ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการแก้ปัญหา และเป็นเจ้าของการตัดสินใจ ส่วน “ผู้เกี่ยวข้อง” (ไข่ขาวหรือภาคีการพัฒนา ทำหน้าที่เป็นกลไกรอง โดยทำหน้าที่ (1) “เอื้อ” ให้ “ไข่แดง” สามารถตัดสินใจได้ถูกต้องมากขึ้น เช่น ให้คำปรึกษาแนะนำ ให้ข้อมูลข่าวสาร จัดการศึกษาดูงานและมีกิจกรรม เป็นต้น และ (2) “อาหาร” คือ แบ่งปัน ร่วมทุกข์ กระตุ้น และให้กำลังใจ ซึ่งถ้าไม่ “อาหาร” ก็จะไม่ “เอื้อ” การทำงานแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นการทำงานที่เคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าของคน ซึ่งเป็นศีลธรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์

3. ใช้การเรียนรู้ร่วมกันผ่านการปฏิบัติ (ยุทธศาสตร์ “5 ร”) เมื่อ “ไข่แดง” และ “ไข่ขาว” มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์จะทำให้เกิดเพื่อน จากนั้นจะเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และพัฒนาต่อไปจนเกิดการจัดการร่วมกัน แต่ถ้าความเป็นเพื่อนไม่เกิดขึ้น การเรียนรู้ร่วมกันและการจัดการร่วมกันจะไม่มีพลัง ยุทธศาสตร์ “5 ร” ประกอบด้วย “รวมคน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสรุปบทเรียน และร่วมรับผลจากการกระทำ” ซึ่งจะทำให้เกิดพลังใจ พลังความคิด พลังการจัดการ พลังปัญญา และพลังปิติตามมาเป็นลำดับ

4. ใช้เครือข่ายเป็น “เครื่องมือ” ในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานแบบมีส่วนร่วม เพราะทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกรในเครือข่าย เกิดการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว จากนั้นจะเกิด “การเลียนแบบเพื่อต่อยอด” ซึ่งการทำงานในลักษณะเครือข่ายเป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงแนวราบ จึงเกิดการสื่อสารสองทาง ช่วยสร้างพลังใจและความเข้าใจร่วมกันได้ดี และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนค่านิยม หักตนคติ วิถีคิด วิถีการทำงาน และในท้ายที่สุดนำไปสู่วิถีชีวิตที่ดีงามได้อย่างเป็นธรรมชาติ

วิธีการปลูกข้าวต้นทุนต่ำ

สัจจะออมทรัพย์เป็นกิจกรรมแรกที่กลุ่มสำนักตะคั่วพัฒนานำมาใช้สร้างนิสัยประหยัดอดออมและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เงินส่วนหนึ่งจากการฝากสัจจะออมทรัพย์ถูกนำไปลงทุนทำนํ้าหมักชีวภาพ (สูตรบำรุงต้น สูตรบำรุงตอก สูตรไล่แมลง สูตรป้องกันเชื้อรา สูตรฮอร์โมนไข่) และปุ๋ยหมักแห้งชีวภาพ เพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิก และเกษตรกรที่สนใจ ปรากฏว่าจำหน่ายได้ดีมาก ซึ่งนอกจากจะช่วยลดต้นทุนการผลิต และลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกแล้ว ยังตัดปัญหา “ปุ๋ยปลอม ยาปลอม” เพราะผลิตขึ้นใช้เอง และยังสร้างโอกาสให้เกษตรกรได้เรียนรู้การจัดการร่วมกันอีกด้วย

เกษตรกรมักทำการเกษตรตามคำบอกเล่าต่อๆ กันมา หรือไม่ก็ได้รับคำแนะนำจากทางราชการ โดยไม่ได้คำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจสังคมของตนเอง รวมทั้งลักษณะพื้นที่และความอุดมสมบูรณ์ของดิน จึงทำให้เทคโนโลยีการผลิตนั้นๆ ไม่เหมาะสม สมาชิกของกลุ่มสำนักตะคั่วพัฒนาจำนวน 13 คน จึงได้ร่วมกันศึกษาค้นคว้าและพัฒนาเทคโนโลยีลดต้นทุนการปลูกข้าวในเขต

ชลประทาน โดยมี สวพ. 5 เป็นที่ปรึกษา ซึ่งผลจากการทดลองในระดับไร่นาเป็นระยะเวลา 1 ปี (3 ฤดูปลูก) พบสรุปเป็นคำแนะนำเบื้องต้น ดังนี้

1. หลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว กระจายฟางให้ทั่วแปลงนา
2. ใส่นํ้าหมักชีวภาพ (สูตรบำรุงต้น) ในอัตรา 5 ลิตรต่อไร่ ไปพร้อมกับนํ้าที่ไขเข้าแปลงนา (ให้ระดับนํ้าสูง 10-15 ซม.) แล้วใช้รถไถย่ำตอซังให้ราบทั่วแปลงนา 3-4 ครั้ง (การย่ำตอซังแต่ละครั้งทิ้งระยะห่างกัน 3-4 วัน)
3. ปรับสภาพพื้นที่ แล้วซักร่องเพื่อทำทางระบายนํ้า
4. หว่านเมล็ดข้าววงอก (20-30 กก.ต่อไร่) แล้วทิ้งไว้ 1-12 ซม. จึงไถนํ้าออก
5. หลังจากหว่านข้าว 8-10 วัน ทำการฉีดยาคลุมหญ้า (สารเคมี)
6. หลังจากฉีดยาคลุมหญ้า 3 วัน ใส่ปุ๋ยหมักแห้งชีวภาพ ในอัตรา 200 กก.ต่อไร่ (สามารถลดปริมาณลงได้ในฤดูต่อไป) แล้วไถนํ้าเข้านา (ให้ระดับนํ้าสูง 5-10 ซม. หรือท่วมยอดหญ้า)
7. หลังไถนํ้าเข้านา 7 วัน ผสมนํ้าหมักชีวภาพ (สูตรไล่แมลง 30-50 ซีซี และสูตรบำรุงต้น 30-50 ซีซี) กับนํ้า 20 ลิตร แล้วฉีดพ่นส่วนผสมนั้นในอัตรา 40 ลิตรต่อไร่ (หรือปล่อยนํ้าหมักชีวภาพก่อนผสมนํ้าไปพร้อมกับการไถนํ้าเข้านา ในอัตรา 5 ลิตรต่อไร่) โดยฉีดพ่นทุก 15 วัน
8. เมื่อข้าวอายุได้ 20-30 วัน ผสมปุ๋ยสูตร 16-20-0 กับปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) ในอัตราส่วน 2 ต่อ 1 แล้วใส่ปุ๋ยผสมนั้น ในอัตรา 10-15 กก.ต่อไร่
9. เมื่อข้าวอายุได้ 50-60 วัน (ระยะข้าวตั้งท้อง) ใส่ปุ๋ยยูเรีย ในอัตรา 5 กก.ต่อไร่ (ถ้าข้าวเจริญเติบโตสมบูรณ์ดี ก็ไม่จำเป็นต้องใส่)

เป้าหมาย ยุทธศาสตร์และมาตรการ ตามนโยบายความปลอดภัยด้านอาหาร

โดย ศ.ดร. กักดี โหอิศิริ
รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข
ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยด้านอาหาร

ประเด็นนำเสนอ

- ปัญหาด้านสุขภาพ
- นโยบายของรัฐบาล
- บทบาทของกระทรวงสาธารณสุข
- เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ & มาตรการ
- สรุปสถานการณ์

ปัญหาด้านสุขภาพ

อัตราป่วยต่อประชากร 100,000 คน

พ.ศ. 2528 พ.ศ. 2537 พ.ศ. 2543

• โรคหัวใจ	56.5	109.4	285.4
• โรคมะเร็ง		35.7	71.1

ปัญหาด้านสุขภาพ

ความชุกของโรคความดันโลหิตสูง

พ.ศ. 2534

พ.ศ. 2539

ร้อยละ 5.4

ร้อยละ 11.0

นโยบายของรัฐบาล

--> ปี 2547 เป็นปีแห่งสุขภาพอนามัย
โดยอาหารที่บริโภคภายในประเทศ
มีความปลอดภัยและได้มาตรฐาน

บทบาทของกระทรวงสาธารณสุข

งานเทศกาลรวมคนใจดี 4 มีนาคม 2546

- ควบคุมการนำเข้า ผลิตภัณฑ์อันตรายสูงรูป วัตถุอันตราย
การผลิตอาหาร (ยกเว้นเนื้อสัตว์ ปลา กุ้ง และ นม)
- คุ้มครองผู้บริโภคและควบคุมการจำหน่าย ผลิตภัณฑ์เวชภัณฑ์
- อนุญาตประกอบการโรงงานแปรรูปอาหาร ตรวจสอบตามกฎหมาย
รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยกำหนดมาตรฐานเพื่อจำหน่าย ใน
ประเทศ
- ตรวจสอบ รับรองการถือกำเนิดในประเทศไทย

กระทรวงสาธารณสุข จ.ลพ

แผนยุทธศาสตร์ความปลอดภัยด้านอาหาร

1. ด้านการพัฒนามาตรฐานกฎหมายให้เป็นสากล
2. ด้านความเข้มแข็งในการกำกับดูแลให้อาหารปลอดภัย
3. ด้านการพัฒนาทักษะอาชีพผู้บริโภค
4. ด้านการพัฒนาบุคลากรและกระบวนการ
5. ด้านการพัฒนาทักษะอาชีพผู้ประกอบการ

มาตรการสำคัญ

1. จัดระบบที่เข้มงวดในเรื่องการนำเข้าอาหารกลุ่มเสี่ยง ยาตัว และผลิตภัณฑ์
2. เน้นการวางกลไกตามแนวชายแดน
3. ความคุมปัจจัยการผลิตและป้องกันนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์
4. ตรวจสอบและออกมาตรการบังคับกับสถานที่ผลิตอาหารแปรรูปได้ GMP
5. อย.เร่ง เน้นการวาง การอาหารแห้ง อาหารสด อาหารแปรรูป และ อาหารปรุง ที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ

6. สร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการผลิต และ จำหน่ายมีความรับผิดชอบ
7. รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ทราความรู้ ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้บริโภค และ ชาวชน
8. สนับสนุนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน

9. ผลักดันการใช้มาตรการทางสังคมแก่ ผู้ประกอบการที่ขาด ความรับผิดชอบ

10. พัฒนาศูนย์สร้างแรงจูงใจ และ ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

1. เป้าหมาย เชิงผลิตภัณฑ์

1.1 สัตว์ตำราเกี่ยวข้องกับสารปนเปื้อนที่เป็นอันตราย 9 ชนิดในอาหารสด

ยาฆ่าแมลง

สารเร่งเนื้อแดง

สารกันเชื้อรา

บอแรกซ์

ฟอร์มาลิน

สารฟอสฟอรัส

ลูกลิ้นทาบิ

ไนโตรฟูเรม

ททอกรมเฟนิทอล

1.2 อาหารแปรรูปมีคุณภาพ ได้มาตรฐานตามที่กำหนด

1.3 อาหารปรุงจำหน่ายสะอาด ถูกสุขลักษณะ ได้มาตรฐาน

2. เป้าหมาย เชิงการประกอบการ

- 2.1 แผงจำหน่ายอาหารสดในตลาดผ่านเกณฑ์ *อาหารปลอดภัย*
- 2.2 ร้านปรุงจำหน่ายอาหารผ่านเกณฑ์มาตรฐาน *สุขลักษณะในระดับท้องถิ่น*
- 2.3 สถานที่ผลิตอาหารแปรรูปผ่านเกณฑ์มาตรฐาน *GMP*
- 2.4 ผู้ประกอบการมีความรู้ ความตระหนักในความรับผิดชอบต่อ และประกอบการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

3. เป้าหมาย เชิงผู้บริโภค

- 3.1 ผู้บริโภคมีความรู้ ความตระหนัก และมีพฤติกรรม การบริโภคที่เหมาะสม
- 3.2 เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาระดับประถมและมัธยมได้รับการปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจในเรื่อง ความปลอดภัยของอาหารและโภชนาการที่เหมาะสม

สารปนเปื้อนในอาหารสด

ลำดับที่	สารปนเปื้อน	ชนิดของเชื้อสาเหตุ
1	สารเร่งเนื้อแดง	บัตินทรีย์
2	ยาฆ่าแมลง	สารเคมีกำจัดแมลงศัตรูพืช
3	สารกันบูด	ผลิตภัณฑ์จากเชื้อรา หรือ โมลัสเคอรา หรือ ไมโคร
4	สารฟอสฟอรัส	ผลิตภัณฑ์จากหินฟอสเฟต หรือ โมลัสเคอรา หรือ ไมโคร
5	ฟอร์มาลิน	สัตว์น้ำ ปลาทูน่า พืช ผัก ผลไม้ ผักสด
6	บอแรกซ์	ปลาทูน่า ปลาหมึก หมูสด เนื้อสด ลูกชิ้น หมูสด หมูต้ม หมูทอด

ร้อยละของสารปนเปื้อนที่ตรวจพบ ในตลาดสดทั่วประเทศ

ลำดับที่	สารปนเปื้อน	เดือนมี.ค.46	เดือนก.ค.46
1	สารเร่งเนื้อแดง	96	13.61
2	ยาฆ่าแมลง	20.6	3.57
3	สารกันบูด	17.2	6.12
4	สารฟอสฟอรัส	10	4.86
5	ฟอร์มาลิน	10	1.7
6	บอแรกซ์	42	1.51

